

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ»

Ο ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (PESCA-TOURISM) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΙΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ

ΓΟΥΛΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΠΟΥΛΑΚΗ ΠΑΝΩΡΑΙΑ

ΧΙΟΣ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2022

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης και η διερεύνηση των προοπτικών ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα. Παράλληλα, επιδιώκεται η εννοιολογική οριοθέτηση αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού, η καταγραφή των χαρακτηριστικών όσων διενεργούν τέτοιου είδους δραστηριότητες και των αντιλήψεών τους για τους λόγους που η πλειονότητα των επαγγελματιών αντιμετωπίζει με επιφύλαξη την ενασχόληση με αυτές, ο προσδιορισμός των προσφερόμενων υπηρεσιών και της σημασίας της συνδρομής των μελών του νοικοκυριού στις διάφορες εργασίες πριν και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών περιηγήσεων, η συμβολή του αλιευτικού τουρισμού στη διατήρηση και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, η εξαγωγή συμπερασμάτων για την επισκεψιμότητα και τους τρόπους με τους οποίους αντλούν πληροφόρηση και προγραμματίζουν τις κρατήσεις τους οι ενδιαφερόμενοι, η αξιολόγηση των ενεργειών προβολής και επικοινωνίας, της δυνατότητας σύμπραξης με άλλες μορφές τουρισμού και του βαθμού ικανοποίησης από τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξή του, καθώς και η εξέταση των προσδοκώμενων οφελών από την εμπλοκή με τον τουρισμό. Πραγματοποιήθηκε επισκόπηση της βιβλιογραφίας και συγκεντρώθηκαν πρωτογενή δεδομένα διαμέσου της αποστολής ενός δομημένου ερωτηματολογίου σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα επαγγελματιών που διαθέτουν άδεια αλιευτικού τουρισμού. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι αυτή η μορφή τουρισμού διανύει ένα πρώιμο στάδιο ανάπτυξης με σημαντικές προοπτικές εμφάνισης δυναμικής ζήτησης στο μέλλον, με τους κύριους λόγους μη ενασχόλησης με αυτή να εντοπίζονται στην έλλειψη του απαιτούμενου εξοπλισμού και της κατάλληλης διαμόρφωσης των χώρων του σκάφους για την ασφαλή μεταφορά επιβατών, στις περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες των αλιέων και στους ανεπαρκείς οικονομικούς πόρους. Επιβεβαιώθηκε ότι η διενέργεια τουριστικών δραστηριοτήτων συμβάλλει στη διατήρηση και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στην εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων, στη μείωση της αλιευτικής προσπάθειας, στην προαγωγή της βιωσιμότητας και στον περιορισμό των θαλάσσιων επιπτώσεων. Άμεσης προτεραιότητας ζητήματα για την περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού αναδεικνύονται η ανάληψη συντονισμένων ενεργειών προώθησης και προβολής μέσα από την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τη συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, καταλύματα και άλλες επιχειρήσεις, η κατάρτιση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου, η ανάγκη για λήψη πρωτοβουλιών, δράσεων και αναζήτηση συναινέσεων ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς, η αύξηση της χρηματοδότησης για επενδύσεις και η αναβάθμιση των διαθέσιμων υποδομών.

Λέξεις - κλειδιά: Αλιευτικός τουρισμός, ανάπτυξη, ανάλυση υπάρχουσας κατάστασης, Ελλάδα.

ABSTRACT

The scope of this thesis is to define the current situation, as well as to examine and interpret the views and the perceptions of fishers regarding the prospects for the development of pesca-tourism in Greece. Furthermore, it attempts to define this special form of tourism and distinguish it from the various forms of fisheries-related tourism, to ascertain the reasons why the majority of professionals are cautious about developing these activities in their vessels, to highlight the importance of the role of household members before and during the fishing trips and the contribution of pesca-tourism to the diversification of the job market and local economy, to present how visitors obtain information about fishing tourism and make their appointments, to evaluate the success of the existing marketing strategies, to analyse the possibility of partnership with other forms of tourism, to measure the degree of satisfaction from stakeholders' initiatives, and to determine the potential benefits from fishers' involvement with tourism.

A literature review was conducted and primary data was gathered through a structured questionnaire sent to a representative sample of pesca-tourism licensed professionals. Analysis reveals that this form of tourism is a recent phenomenon in Greece with significant development perspectives in the near future. The main reasons for not venturing into tourism activities are the obligation to equip their vessels, according to the law and regulations in order to welcome passengers on board, their limited knowledge and skills and the insufficient financial resources. Results indicate that this form of tourism can keep fishers in the profession and contribute to safeguarding and job creation, reduce effort and dependency on the income from fishing, ensure resource sustainability and limit marine impacts. The examination of fishers' perceptions poses as fundamental factors for further pesca-tourism development the following issues: coordinated marketing campaigns and promotional activities, enhanced cooperation among stakeholders, public administrations, travel agencies, hotel industry and tourism sector, an appropriate long-term, strategic planning framework, increase of funding and improvement of infrastructure and services for tourists.

Keywords: *Pesca-tourism, fishing trips, Greece, development, factors, empirical research*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες στην επιβλέπουσα Καθηγήτρια, κυρία Πανωραία Πουλάκη για την εμπιστοσύνη, την ενθάρρυνση, την αδιάκοπη υποστήριξη και την καθοδήγησή της καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Η μεθοδικότητα, αλλά και η ασύγκριτη γενναιοδωρία με την οποία μοιραζόταν τις γνώσεις, τις απόψεις και τις προτάσεις της συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επαγγελματίες αλιείς για την πολύτιμη συμμετοχή τους στην υλοποίηση της έρευνας και στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για αυτή την ειδική μορφή τουρισμού, τον Καθηγητή κ. Δημήτριο Μυλωνόπουλο και την Καθηγήτρια κα Πολυξένη Μοίρα που το σύγγραμμά τους «Θαλάσσιος Τουρισμός» αποτέλεσε το έναυσμα ενασχόλησης με το συγκεκριμένο θέμα και την Καθηγήτρια κα Άννα Κυριακάκη που οι διαλέξεις της, στα πλαίσια του μαθήματος της «Ανάπτυξης και Διοίκησης Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμών», επηρέασαν τον τρόπο που διαμορφώθηκε η δομή της εργασίας μου.

Τέλος, εκφράζω την αμέριστη ευγνωμοσύνη μου στους γονείς και στα αδέρφια μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
1.1 Η προβληματική της έρευνας.....	9
1.2 Στόχοι και ερωτήματα της έρευνας.....	11
1.3 Δομή.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	14
2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	14
2.2 Προϋποθέσεις για τη διενέργεια του αλιευτικού τουρισμού.....	15
2.3 Δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	16
3.1 Τουριστική προσφορά - Παράγοντες ανάπτυξης.....	16
3.2 Χαρακτηριστικά των αλιέων που δραστηριοποιούνται με τον τουρισμό.....	17
3.3 Τουριστική ζήτηση - Κίνητρα και γνωρίσματα του αλιευτικού τουρίστα.....	18
3.4 Ο αλιευτικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	20
3.5 Λόγοι που αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον.....	21
3.6 Κοινά στοιχεία με τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό διακοπών και συνέργειες με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού.....	23
3.7 Οφέλη από την ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.....	26
3.8 Καλές πρακτικές και επιτυχημένα παραδείγματα αλιευτικού τουρισμού.....	27
3.8.1 Ανατολική Σαρδηνία (Ιταλία).....	27
3.8.2 Γαλικία (Ισπανία).....	29
3.8.3 Κεφαλληνία (Ελλάδα).....	31
3.9 Τάσεις και προοπτικές ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού.....	31
3.10 Εμπόδια και λόγοι μη εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	35
4.1 Ορισμός του πληθυσμού και διαδικασία συλλογής των δεδομένων.....	35
4.2 Περιεχόμενο του ερωτηματολογίου.....	36
4.3 Ανάλυση αξιοπιστίας και εγκυρότητας.....	37
4.4 Στατιστική επεξεργασία.....	37
4.4.1 Γενικά.....	37
4.4.2 Παραγοντική ανάλυση / Ανάλυση κύριων συνιστωσών.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	39
5.1 Περιγραφική στατιστική ανάλυση.....	39
5.1.1 Δημογραφικά στοιχεία.....	39
5.1.2 Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας.....	40

5.1.3	Στοιχεία για το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν.....	41
5.1.4	Επισκεψιμότητα - Συνέργειες με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού.....	44
5.1.5	Ενέργειες προβολής και προσέλκυσης επισκεπτών - Πρωτοβουλίες εμπλεκόμενων φορέων.....	49
5.1.6	Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό.....	51
5.1.7	Ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.....	52
5.2	Επαγωγική στατιστική ανάλυση.....	54
5.2.1	Διμεταβλητή ανάλυση.....	54
5.2.2	Έλεγχος Mann-Whitney.....	56
5.2.3	Συντελεστής συσχέτισης του Spearman.....	57
5.3	Έλεγχος αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας.....	59
5.4	Παραγοντική ανάλυση / Ανάλυση κύριων συνιστωσών.....	59
5.4.1	Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας.....	60
5.4.2	Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό.....	62
5.4.3	Ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.....	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....		69
6.1	Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους.....	69
6.2	Συμπεράσματα ερευνητικής προσέγγισης.....	71
6.3	Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....		75
	Ελληνόγλωσσες.....	75
	Ξενόγλωσσες.....	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....		81
	Παράρτημα I: Ερωτηματολόγιο.....	81
	Παράρτημα II: Γεωγραφική κατανομή οντοτήτων αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα. .	88
	Παράρτημα III: Πίνακες διμεταβλητής ανάλυσης.....	90
	Παράρτημα IV: Πίνακες συσχετίσεων.....	96

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 5.1: Κοινωνικά χαρακτηριστικά των αλιέων που ασχολούνται με τον τουρισμό. .40	40
Πίνακας 5.2: Λόγοι για τους οποίους εκτιμάται ότι η πλειονότητα των επαγγελματιών αντιμετωπίζει με επιφύλαξη την προοπτική διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας και δε διαθέτει άδεια τουρισμού.....41	41
Πίνακας 5.3: Έτη ενασχόλησης με τουριστικές δραστηριότητες.....42	42
Πίνακας 5.4: Αριθμός μελών του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος που συνδράμουν σε διάφορες εργασίες που εκτελούνται τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών ταξιδιών.....43	43
Πίνακας 5.5: Κατά πόσο εκτιμούν οι αλιείς ότι έχει αναπτυχθεί αυτή η μορφή τουρισμού. 44	44
Πίνακας 5.6: Ο βαθμός ενημέρωσης του κοινού για τον αλιευτικό τουρισμό.....44	44
Πίνακας 5.7: Εποχή του έτους που υποδέχονται το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών.....45	45
Πίνακας 5.8: Οι κατηγορίες ατόμων που εκδηλώνουν εντονότερα την επιθυμία τους να βιώσουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού.....45	45
Πίνακας 5.9: Τρόπος άντλησης πληροφόρησης για τις αλιευτικές τουριστικές δραστηριότητες.....46	46
Πίνακας 5.10: Ο βαθμός ενδιαφέροντος των τουριστών για την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής.....48	48
Πίνακας 5.11: Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού με τις οποίες θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός.....48	48
Πίνακας 5.12: Ο βαθμός που αναμένεται ο αλιευτικός τουρισμός να παρουσιάσει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης και να εμφανίσει δυναμική ζήτηση.....49	49
Πίνακας 5.13: Η σημασία διαφόρων ενεργειών προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού.....50	50
Πίνακας 5.14: Ο βαθμός ικανοποίησης των επαγγελματιών από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού.....50	50
Πίνακας 5.15: Λόγοι εμπλοκής με δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού.....52	52
Πίνακας 5.16: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.....53	53
Πίνακας 5.17: Περίληψη αποτελεσμάτων ελέγχου ομοιογένειας με το κριτήριο Mann-Whitney.....56	56
Πίνακας 5.18: Τιμές του δείκτη α του Cronbach για τις εξεταζόμενες προτάσεις.....59	59
Πίνακας 5.19: Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας. Αποτελέσματα ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες.....61	61
Πίνακας 5.20: Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό. Αποτελέσματα ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες.....63	63

Πίνακας 5.21: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού. Αποτελέσματα ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες.....	66
---	----

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 3.1: Αρχική σελίδα της διαδικτυακής πύλης του Pescaturismo Spain.....	30
Γράφημα 5.2: Ηλικιακές κλάσεις αλιέων που διαθέτουν άδεια διενέργειας τουρισμού.....	39
Γράφημα 5.3: Παρεχόμενες υπηρεσίες / δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού.....	42
Γράφημα 5.4: Η διενέργεια αλιευτικού τουρισμού συμβάλλει στη διατήρηση ή / και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.....	43
Γράφημα 5.5: Καταγωγή της πλειονότητας των επισκεπτών.....	46
Γράφημα 5.6: Ο τρόπος πραγματοποίησης των κρατήσεων.....	47
Γράφημα 5.7: Ο βαθμός ικανοποίησης των επαγγελματιών από τις δράσεις / πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού.....	51
Γράφημα 5.8: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.....	54
Γράφημα 5.9: Ηλικία των αλιέων σε σχέση με την παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης.....	55
Γράφημα 5.10: Ηλικία των αλιέων σε σχέση με τη δυνατότητα συνέργειας του αλιευτικού τουρισμού με τον αγροτουρισμό.....	55
Γράφημα 5.11: Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας. Απεικόνιση των ιδιοτιμών σε φθίνουσα τάξη.....	60
Γράφημα 5.12: Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας. Αποτελέσματα ανάλυσης κύριων συνιστωσών.....	62
Γράφημα 5.13: Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό. Απεικόνιση των ιδιοτιμών σε φθίνουσα τάξη.....	63
Γράφημα 5.14: Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό. Αποτελέσματα ανάλυσης κύριων συνιστωσών.....	65
Γράφημα 5.15: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού. Απεικόνιση των ιδιοτιμών σε φθίνουσα τάξη.....	66
Γράφημα 5.16: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού. Αποτελέσματα ανάλυσης κύριων συνιστωσών.....	68

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Η προβληματική της έρευνας

Τα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα που ξεκίνησαν να διαμορφώνονται από τη δεκαετία του 1980 και μετά συνετέλεσαν στην ανάπτυξη και στην εξάπλωση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο σύγχρονος ταξιδιώτης διακρίνεται από έντονη περιβαλλοντική ευαισθησία, αυξημένο διαθέσιμο χρόνο και εισοδήματα, αναζητά την ικανοποίηση πλήθους, διαφορετικών κινήτρων και ενδιαφερόντων, επιδιώκει να βιώσει πρωτόγνωρες, αυθεντικές εμπειρίες, να γνωρίσει την τοπική παράδοση και τον πολιτισμό και να έρθει σε επαφή με τη φύση (Κοκκώσης, Τσάρτας & Γκρίμπα, 2020). Παρατηρείται επίσης μία τάση για μικρότερης διάρκειας αποδράσεις που διενεργούνται όμως συχνότερα. Καθοριστική παράμετρος για να καταστούν και να παραμείνουν ανταγωνιστικοί οι προορισμοί και να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών είναι ο σχεδιασμός και μία αντίστοιχη πολιτική προβολής και επικοινωνίας που θα εστιάζει στην αξιοποίηση των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων, των ιδιαιτεροτήτων και των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων.

Μεταξύ των διαφόρων μορφών τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων, ο αλιευτικός τουρισμός είναι αποτέλεσμα της σύμπραξης μεταξύ της αλιευτικής και της τουριστικής δραστηριότητας, η οποία παρουσιάζει εντυπωσιακή δυναμική. Η αλιεία είναι μία πανάρχαια πρακτική που αγγίζει όλες τις πτυχές του ανθρώπου, επηρεάζοντας τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τη ζωή, αλληλεπιδρά με άλλους και εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον (Jiménez de Madariaga & García del Hoyo, 2019). Πρόκειται για ένα ανανεώσιμο, κινητό και κοινό αγαθό, η οποία εξασφαλίζει, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη στατιστική μελέτη της Διεθνούς Οργάνωσης Τροφίμων και Γεωργίας, ένα αξιόλογο εισόδημα για σχεδόν 39 εκατομμύρια επαγγελματίες, παγκοσμίως (Breuer & Dinkel, 2021; Food and Agriculture Organization of the United Nations [FAO], 2020a, 2021), ενώ 492 εκατομμύρια άνθρωποι εξαρτώνται, τουλάχιστον εν μέρει, από την μικρής κλίμακας αλιεία (όπου τα αλιευτικά ταξίδια έχουν διάρκεια μικρότερη της ημέρας) για το βιοπορισμό τους (FAO, Duke University & WorldFish, 2022).

Η αλόγιστη αλιευτική δραστηριότητα των τελευταίων δεκαετιών και η υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις ανθρώπινες δραστηριότητες οδήγησε στην επιδείνωση της κατάστασης του παραγωγικού τομέα και στην εξάντληση των ιχθυοαποθεμάτων πολλών ειδών. Αξίζει να επισημανθεί ότι το τμήμα των αποθεμάτων που παραμένει σε βιολογικά βιώσιμα επίπεδα σημείωσε μείωση από το 90% το 1974 στο 65,8% το 2017.

Τα δεδομένα για την περιοχή της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας είναι ακόμα πιο ανησυχητικά με το ποσοστό να έχει συρρικνωθεί σε μόλις 37,5% (FAO, 2020b).

Προκειμένου να εξασφαλιστεί μέλλον για τον κλάδο με εγγυημένα έσοδα και θέσεις εργασίας για τους αλιείς, να αναβαθμιστεί η ποιότητα ζωής, να επιτευχθεί ο επαρκής εφοδιασμός των καταναλωτών και να διατηρηθεί η εύθραυστη ισορροπία των οικοσυστημάτων κρίθηκε αναγκαία η διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Από τη μία πλευρά, προτάθηκε, στα πλαίσια της εφαρμογής των κανόνων της Κοινής Ευρωπαϊκής Αλιευτικής Πολιτικής, η οριστική εγκατάλειψη του επαγγέλματος του αλιέα και η λήψη οικονομικής ενίσχυσης από επιχειρησιακά προγράμματα με στόχο τον περιορισμό του αλιευτικού στόλου. Είναι αξιοσημείωτο ότι από το 2003 έως σήμερα παρατηρείται έντονη μείωση του αριθμού των σκαφών (Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2021). Ωστόσο, η συγκεκριμένη ενέργεια θα έθετε σε κίνδυνο τη διατήρηση της ταυτότητας, της συνοχής και της ισορροπίας των τοπικών κοινωνιών που εξαρτώνται από την αλιεία, αλλοιώνοντας τον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό χαρακτήρα τους (Battaglia et al., 2017).

Από την άλλη, δόθηκε εναλλακτικά η δυνατότητα ενασχόλησης με τον αλιευτικό τουρισμό, ως μία επικουρική δραστηριότητα που θα επέτρεπε όχι μόνο τη μείωση της έντασης της αλιευτικής προσπάθειας, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, τη διαφύλαξη του θαλάσσιου πλούτου και την αύξηση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης για την επικρατούσα κατάσταση και τη σημασία του κλάδου, αλλά και την υγιή οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική εμπλοκή, καθώς και την απόκτηση συμπληρωματικών πηγών εισοδήματος για την αξιοπρεπή διαβίωση των ψαράδων και την παραμονή στον τόπο τους (Herrera-Racionero et al., 2018; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018).

Σε αυτό το πλαίσιο, τα σκάφη έχουν την ευκαιρία να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο, όχι μόνο ως αλιευτικά μέσα, αλλά τόσο ως μέρη κατανάλωσης των αλιευτικών ειδών, όσο και ως οχήματα διαφύλαξης και διάδοσης των ηθών, των εθίμων και της ταυτότητας των παράκτιων περιοχών, συνιστώντας τους πυλώνες γύρω από τους οποίους δύναται να οικοδομηθεί ένα περιβάλλον βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Τα λιμάνια, οι υποδομές και η αρχιτεκτονική τους, οι παραδοσιακές κατασκευές, τα εργαλεία και οι τεχνικές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, το θαλάσσιο οικοσύστημα, το παράκτιο φυσικό τοπίο αποτελούν στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς και ιστορικής μνήμης και συνδέονται άρρηκτα με την προώθηση της εικόνας ενός προορισμού. Η προετοιμασία, η γνώση και η γευστική δοκιμή παραδοσιακών συνταγών με ψάρια που συμπεριλαμβάνεται στις αλιευτικές τουριστικές δραστηριότητες δημιουργεί τις συνθήκες για κοινωνικοποίηση, διεγείρει τις αισθήσεις των επιβατών και ευνοεί την εμφάνιση αισθημάτων αγαλλίασης.

Στην Ελλάδα, παρά τη μακραίωνη αλιευτική παράδοση, την πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, τα άφθονα μαγευτικά και απόκοσμης ομορφιάς τοπία, τα γραφικά λιμάνια και τον πολυπληθή στόλο, η ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού αποτελεί ένα πρόσφατο φαινόμενο με το νομοθετικό πλαίσιο να θεσμοθετείται μόλις το 2012. Η διεθνής και κατ' επέκταση και η ελληνική, σχετική ακαδημαϊκή βιβλιογραφία και η επιστημονική έρευνα είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Επομένως, καθίσταται αναγκαία η κατανόηση και η διερεύνηση όλων των πτυχών αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού.

1.2 Στόχοι και ερωτήματα της έρευνας

Σκοπός της εργασίας είναι η καταγραφή της παρούσας κατάστασης και ο προσδιορισμός των παραγόντων που συντείνουν στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, με το θέμα να προσεγγίζεται υπό την οπτική γωνία των αλιέων που έχουν διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές τους.

Οι θεωρητικοί στόχοι περιλαμβάνουν την εννοιολογική οριοθέτηση αυτής της μορφής τουρισμού, τη μελέτη των χαρακτηριστικών, των στάσεων και των αντιλήψεων των αλιέων που ασχολούνται με τέτοιου είδους δραστηριότητες, αλλά και των κινήτρων και των γνωρισμάτων των επισκεπτών, την αποτύπωση των συνθηκών που επικρατούν στην Ελλάδα και τους λόγους που συνηγορούν σε δυναμική αύξηση της ζήτησης για αλιευτικές περιηγήσεις, τη σημασία της σύμπραξης με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, τα προσδοκώμενα οφέλη, τις προοπτικές ανάπτυξης, καθώς και τα εμπόδια της εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό.

Επίσης, θα διερευνηθούν οι αντιλήψεις των αλιέων για την επιφύλαξη και τη δυσπιστία με την οποία αντιμετωπίζει η πλειονότητα των επαγγελματιών την ενασχόληση με τον τουρισμό, θα συγκεντρωθούν δεδομένα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις απόψεις τους για τη συμβολή των μελών της οικογένειάς τους σε αυτές, τη δυνατότητα αυτής της μορφής τουρισμού να διατηρήσει ή / και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, την επισκεψιμότητα και τους τρόπους με τους οποίους αντλούν πληροφόρηση και προγραμματίζουν τις κρατήσεις τους οι ενδιαφερόμενοι, θα ελεγχθούν οι ενέργειες που είναι σε θέση να συνδράμουν στην ενίσχυση της προβολής και της επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού και ο βαθμός ικανοποίησης των ψαράδων από τις δράσεις που έχουν αναλάβει οι εμπλεκόμενοι φορείς για την ανάδειξή του, θα εξεταστούν τα κίνητρά τους στην απόφαση να αναπτύξουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού και θα καταγραφούν οι παράγοντες που λειτουργούν αποτρεπτικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Με βάση τους παραπάνω στόχους, διατυπώνονται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Κατά πόσο η ενασχόληση με τον αλιευτικό τουρισμό μπορεί να αποτελέσει τον πυλώνα για τη διατήρηση και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης;

2. Σε ποιο βαθμό είναι ενημερωμένο το ταξιδιωτικό κοινό όσον αφορά αυτή την ειδική μορφή τουρισμού, με ποιον τρόπο αντλούν πληροφορίες και πραγματοποιούν κρατήσεις, ποια εποχή του έτους προτιμούν να περιηγηθούν με αλιευτικά σκάφη και ποια η προοπτική εμφάνισης δυναμικής ζήτησης στο μέλλον;

3. Ποιες είναι οι ενέργειες που δύναται να εντείνουν την προώθηση αυτής της μορφής τουρισμού και κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι οι αλιείς από τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην προβολή της;

4. Ποιοι είναι οι λόγοι που ωθούν τους επαγγελματίες στη διαφοροποίηση των αλιευτικών τους δραστηριοτήτων και στην εμπλοκή τους με τον τουρισμό;

5. Ποιοι είναι εκείνοι οι παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού;

1.3 Δομή

Η διπλωματική εργασία απαρτίζεται από έξι κεφάλαια. Στο πρώτο καταγράφεται η προβληματική, ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι της έρευνας και η διάρθρωση της εργασίας. Στο επόμενο κεφάλαιο αποσαφηνίζεται η έννοια του αλιευτικού τουρισμού και περιγράφονται οι προϋποθέσεις για τη διενέργειά του και οι συνήθεις παρεχόμενες δραστηριότητες. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα που προέκυψαν από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας σε σχέση με τα χαρακτηριστικά και τις στάσεις τόσο των ψαράδων που ασχολούνται με τον τουρισμό όσο και των ενδιαφερόμενων ταξιδιωτών, τα στοιχεία των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών που μπορούν να λειτουργήσουν ως θέλγητρα για την προσέλκυση επισκεπτών, την υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα και τους λόγους που αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον.

Επίσης, επισημαίνονται τα κοινά στοιχεία του αλιευτικού με τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό, αξιολογούνται οι δυνατότητες σύμπραξής του με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, αποτυπώνονται τα οφέλη από την ανάπτυξή του, μελετώνται βέλτιστες πρακτικές επιτυχημένης εφαρμογής του στην Ανατολική Σαρδηνία της Ιταλίας, στη Γαλικία της Ισπανίας και στην Κεφαλονιά και σκιαγραφούνται οι προοπτικές, αλλά και οι παράγοντες που δρουν αποτρεπτικά στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για το σχεδιασμό της έρευνας και τη διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων, ενώ παράλληλα εξετάζεται το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου και τα μέρη από τα οποία αποτελείται.

Στο επόμενο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, μέσα από τα οποία προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, τα κίνητρα και οι στάσεις των αλιέων απέναντι στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού. Στο έκτο κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της διπλωματικής και διατυπώνονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα. Ακολουθεί η παράθεση των βιβλιογραφικών αναφορών και τα παραρτήματα, τα οποία περιλαμβάνουν το ερωτηματολόγιο, τη γεωγραφική κατανομή των οντοτήτων του αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, καθώς και στατιστικούς πίνακες που, για λόγους αισθητικής και οικονομίας χώρου, αποφασίσθηκε να μη συμπεριληφθούν στο κύριο μέρος της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός

Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός του αλιευτικού τουρισμού και δεν έχει θεσμοθετηθεί ένα ενιαίο, ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο, δύο παράγοντες δηλαδή που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στη διαμόρφωση μία συνεκτικής πολιτικής για την ανάδειξή του. Συχνά παρατηρείται αδυναμία διάκρισης μεταξύ των διαφορετικών μορφών τουρισμού που συνδέονται με την αλιεία, όπως του αλιευτικού τουρισμού (pesca-tourism), του ιχθυοτουρισμού (πραγματοποιείται κυρίως στην στεριά ως υπηρεσία υποδοχής και παροχής φιλοξενίας στις παραδοσιακές οικίες των αλιέων και των υδατοκαλλιεργητών ή σε άλλες διαθέσιμες εγκαταστάσεις και ενσωματώνει κατανάλωση ψαριών και τοπικών προϊόντων, ξεναγήσεις, παρατηρήσεις και συμμετοχή σε χερσαίες δραστηριότητες που σχετίζονται με την αλιεία και τη διάδοση της θαλάσσιας παράδοσης) και της ερασιτεχνικής / αθλητικής (recreational fishing) αλιείας (ασκείται για αναψυχή, τουρισμό ή / και άθληση υπό την προϋπόθεση της μη πώλησης ή εμπορίας των αλιευμάτων. Σε αυτή συμπεριλαμβάνεται και ο τουρισμός ψαρέματος με καλάμι / πετονιά (angling tourism)), η οποία αποτελεί μία από τις πιο δημοφιλείς δραστηριότητες παγκοσμίως, με 40 εκατομμύρια άδειες μόνο στις Η.Π.Α. (Uddin et al., 2021). Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό 9% του πληθυσμού στην Ελλάδα είναι ερασιτέχνες αλιείς (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019).

Η έννοια του αλιευτικού τουρισμού νομοθετήθηκε για πρώτη φορά στην Ιταλία το 1999, αν και η εμφάνισή του χρονολογείται στα τέλη της δεκαετίας του 1980 στην περιοχή της Σικελίας και αφορούσε την επιβίβαση ατόμων, ηλικίας άνω των 14 ετών, σε αλιευτικά σκάφη για εκπαιδευτικούς, ψυχαγωγικούς ή τουριστικούς λόγους (Fuster, Kappler & Aparicio, 2014; Piasecki et al., 2016). Αναπτύσσεται σε διάφορες χώρες της Μεσογείου (Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα, Γαλλία, Πορτογαλία, Μάλτα) ως εναλλακτική λύση στον παράκτιο τουρισμό (Lai et al., 2016; Prospero et al., 2019) και περιλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών από αλιείς, συνήθως μικρής κλίμακας, οι οποίοι καλωσορίζουν τους επισκέπτες στο χώρο εργασίας τους και τους δίνουν τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με την τοπική παράδοση και να λάβουν μέρος σε ήπιες, εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες (Moreno Muñoz, D., 2018).

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Νόμου 4582/2018, ο αλιευτικός τουρισμός είναι «η μορφή τουρισμού υπαίθρου, η οποία έγκειται στην παροχή υπηρεσιών συνδεδεμένων με την αλιεία, τη σπογγαλιεία, την υδατοκαλλιέργεια και τις σχετικές με αυτές πρακτικές και τεχνικές προς τους τουρίστες, οι οποίοι συνδυάζουν τις διακοπές τους με τις παρεχόμενες στο υγρό στοιχείο αλιευτικές δραστηριότητες, με σκοπό την ψυχαγωγία, την απόκτηση

βιωματικών εμπειριών, τη γνωριμία με τις παραδόσεις, τα έθιμα και την τοπική γαστρονομία, τη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας και την οικονομική τόνωση του κοινωνικού ιστού σε τοπικό επίπεδο» (Νόμος 4582/2018, άρθρο 4, παρ. 9). Κύρια στοιχεία του είναι ο σεβασμός και η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και η ανάδειξη των πολιτισμικών αξιών του τόπου (Παγιάτας, 2005).

2.2 Προϋποθέσεις για τη διενέργεια του αλιευτικού τουρισμού

Ο αλιευτικός τουρισμός διεξάγεται αποκλειστικά σε σκάφος καταχωρισμένο στο Εθνικό Αλιευτικό Μητρώο και εφοδιασμένο με επαγγελματική άδεια, που επιτρέπει την επιβίβαση ατόμων που δεν ανήκουν στο πλήρωμά του (Νόμος 4070/2012, άρθρο 177, παρ. 1). Το συνολικό μήκος του πρέπει να είναι μέχρι 15 μέτρα, ο αριθμός των επιβαίνόντων να μην ξεπερνά τους 12, να υπάρχει ειδικός χώρος για την παραμονή τους και ο διαθέσιμος εξοπλισμός να είναι διευθετημένος κατά τρόπο που να μην εμποδίζει την ελεύθερη και ασφαλή κίνηση, αλλά και οποιαδήποτε δραστηριότητά τους.

Κατά τη διενέργεια αυτής της μορφής τουρισμού οι επαγγελματίες προβαίνουν σε επίδειξη τεχνικών αλιείας ή σπογγαλιείας, σύμφωνα με την ισχύουσα εθνική και κοινοτική νομοθεσία, με τη συμμετοχή των επιβατών σε αλιευτικές δραστηριότητες να πραγματοποιείται με ευθύνη του κυβερνήτη του σκάφους και μόνο σε εργασίες από την εκτέλεση των οποίων δύναται να εξασφαλιστεί ότι δε διατρέχουν κίνδυνο (ΚΥΑ 414/2354/12-1-2015).

2.3 Δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού

Ο αλιευτικός τουρίστας μπορεί να συμμετάσχει σε ένα σύνολο από ψυχαγωγικές, εκπαιδευτικές, γαστρονομικές και πολιτιστικές, βιωματικές δραστηριότητες στο σκάφος ή ακόμα και στην στεριά. Πιο συγκεκριμένα, οι επαγγελματίες προσφέρουν πραγματοποίηση περιηγήσεων με στόχο τη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας και του τρόπου ζωής της κοινότητας, παρατήρηση και συμμετοχή σε δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας, επίδειξη χαρακτηριστικών μεθόδων ψαρέματος, εκτροφής και καλλιέργειας υδρόβιων οργανισμών, εργαλείων και αλιευτικών μέσων, δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης σε παραλίες που συχνά είναι προσβάσιμες μόνο από τη θάλασσα, παροχή γεύματος, παρασκευή παραδοσιακών και τοπικών συνταγών με ψάρια και οστρακοειδή, διανυκτέρευση επάνω στο σκάφος ή σε καταλύματα και ενημέρωση για την ιστορία και τον πολιτισμό, τους πόρους του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη βιοποικιλότητα της περιοχής (Fuster, Kappler & Aparicio, 2014; Meneghello & Mingotto, 2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

3.1 Τουριστική προσφορά - Παράγοντες ανάπτυξης

Οι παράκτιοι προορισμοί διαθέτουν μία ταυτότητα άμεσα συνυφασμένη με την αλιεία, ενσωματώνουν ξεχωριστά πολιτιστικά στοιχεία, που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής, τα έθιμα και τη γαστρονομία και συνδυάζουν τοπία απaráμιλλου φυσικού κάλλους με πληθώρα ποικίλων χαρακτηριστικών που μπορούν να λειτουργήσουν ως θέλγητρα για τους τουρίστες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι κάτοικοί τους συναντούν διαρκώς αυξανόμενες δυσκολίες για αξιοπρεπείς συνθήκες ζωής και οι τοπικές κοινότητες αδυνατούν να βασιστούν αποκλειστικά στον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Η ενασχόληση με τον τουρισμό, έναν από τους κλάδους που εξακολουθεί να αναπτύσσεται, ακόμα και κατά τη διάρκεια κρίσεων, είναι πιθανόν να συμβάλλει στη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας και της αγοράς εργασίας, να συμπληρώσει τις προσόδους των αλιευτικών οικογενειών, να μειώσει την αλιευτική προσπάθεια και να διασφαλίσει ότι η παραγωγική τους δραστηριότητα θα παραμείνει βιώσιμη. Επιπροσθέτως, δύναται να συνεισφέρει στην τόνωση των πωλήσεων των αλιευμάτων, για παράδειγμα μέσα από απευθείας πωλήσεις στους επισκέπτες, προώθηση σε εστιατόρια και εκδηλώσεις που ενισχύουν τη γνώση για την αλιεία και τα προϊόντα της περιοχής (Madau et al., 2009).

Η παροχή ήπιων δραστηριοτήτων που διατηρούν τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα μπορεί να προσελκύσει τουρίστες που αναζητούν αυθεντικές εμπειρίες και να αυξήσει την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για την αλιεία και την σπουδαιότητα της διαφύλαξης των θαλάσσιων φυσικών πόρων (Budzich-Tabor et al., 2014).

Ο αλιευτικός τουρισμός αξιοποιεί και χρησιμοποιεί υφιστάμενες υποδομές και εγκαταστάσεις της περιοχής, οι οποίες επιβάλλεται να αναβαθμιστούν για να διασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες υγιεινής, άνεσης και ασφάλειας, με δεδομένο ότι επηρεάζουν την εμπειρία που αποκομίζουν οι ενδιαφερόμενοι. Καίριας σημασίας για την προσφορά ενός ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος και τη μακροπρόθεσμη επιτυχία αυτών των δραστηριοτήτων είναι η κατασκευή, επέκταση και βελτίωση του οδικού και του ακτοπλοϊκού δικτύου για την απρόσκοπτη πρόσβαση σε απομακρυσμένες τοποθεσίες, οι καλά συντηρημένοι και καθαροί δημόσιοι χώροι και οι ποιοτικά αποδεκτές υπηρεσίες υποδοχής, φιλοξενίας, εστίασης και αναψυχής των επισκεπτών (Fuster, Kappler & Aparicio, 2014).

Η διαφοροποίηση της προσφοράς θα συμβεί μέσα από μία στρατηγική που θα υποστηρίζεται σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και θα βασίζεται στις ιδιαιτερότητες, στους πόρους και στην εξειδίκευση της κάθε περιοχής και θα εστιάζει στα τοπικά γνωρίσματα, σε πρωτοβουλίες για την αύξηση της ενημέρωσης σχετικά με την υδατοκαλλιεργητική και την αλιευτική παράδοση και στην προαγωγή του βιώσιμου αλιευτικού τουρισμού. Επίσης, η προσφορά πρέπει να προσαρμοστεί στη ζήτηση για εξατομικευμένα και καινοτόμα τουριστικά προϊόντα, να εξελιχθεί, ώστε να ενσωματώσει ένα ολοκληρωμένο σύνολο δραστηριοτήτων και να αναπτύξει κατάλληλες ενέργειες μάρκετινγκ, δικτύωσης και συνεργασίες με ερευνητικά ιδρύματα, παραδοσιακές βιομηχανίες μεταποίησης ψαριών, ταξιδιωτικούς οργανισμούς, τουριστικούς φορείς και διαχειριστές θαλάσσιων προστατευόμενων ζωνών και περιοχών του δικτύου «Natura 2000» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018). Εξίσου καθοριστικός παράγοντας στη διαμόρφωση των στάσεων και των αντιλήψεων των ενδιαφερόμενων για αυτή τη μορφή του τουρισμού και στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας είναι το ανθρώπινο δυναμικό, γεγονός που καταδεικνύει την αξία της στήριξης και ενίσχυσής του μέσα από την καλλιέργεια και την ανάπτυξη των γνώσεων και των ικανοτήτων του, την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης, την τακτική ανατροφοδότηση και την παροχή κινήτρων που θα αναγνωρίζουν και θα επιβραβεύουν την προσπάθεια και την απόδοσή του και θα ενδυναμώνουν την αυτοεκτίμηση και την ευχαρίστηση που απολαμβάνει από την εργασία του.

3.2 Χαρακτηριστικά των αλιέων που δραστηριοποιούνται με τον τουρισμό

Οι επαγγελματίες αλιείς χαρακτηρίζονται από υψηλή μέση ηλικία, ισχυρή σύνδεση με το θεσμό της οικογένειας, παραμονή στον τόπο γέννησής τους και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό (Τζανάτος, 2006; Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019), ενώ αντίστοιχα γνωρίσματα αναμένει κανείς ότι διακρίνουν και όσους δραστηριοποιούνται με τον αλιευτικό τουρισμό.

Από τα δεδομένα που συνέλεξαν οι Nicolosi et al. (2016), μεταξύ Ιουλίου και Σεπτεμβρίου του 2015, οι 24 ερωτηθέντες αλιείς που ασκούσαν τουριστικές δραστηριότητες στην Καλαβρία και στις Αιολίδες Νήσους ήταν όλοι άνδρες, με την πλειονότητά τους να ήταν παντρεμένοι, ηλικίας από 51 έως 60 ετών, απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης, που στα αλιευτικά τους σκάφη απασχολούνταν 0 έως 2 μέλη της οικογένειάς τους και 1 έως 2 υπάλληλοι. Η κάθε περιήγηση διαρκούσε 8 με 9 ώρες και εκτός από επεξήγηση και επιδείξεις τεχνικών αλιείας περιλάμβανε την προετοιμασία και την κατανάλωση γεύματος στο σκάφος.

Ωστόσο, η κατάσταση στη Σικελία ήταν διαφορετική, μιας και οι μισοί που πρόσφεραν υπηρεσίες αλιευτικού τουρισμού ήταν ηλικίας κάτω των 35 ετών με σημαντική τη συμμετοχή των γυναικών, όχι μόνο σε υποστηρικτικές εργασίες, αλλά και στην ανάπτυξη αυτοτελών τουριστικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα παρατηρήθηκε ότι το επίπεδο μόρφωσης ήταν υψηλότερο σε σύγκριση με τους ψαράδες που δεν είχαν διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές τους και συνεχίζανε να απασχολούνται μόνο με την επαγγελματική αλιεία (Budzich-Tabor et al., 2014; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018).

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιήσαν οι Tsafoutis & Metaxas (2021), η πλειονότητα των αλιέων που διαθέτουν άδεια αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα ήταν άνδρες (39 από τους 40 αποκρινόμενους) με σχεδόν 25ετή μέση επαγγελματική εμπειρία και μέση ηλικία που πλησίαζε τα 49 έτη, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου (το 80% είτε είχε περατώσει τον πρώτο κύκλο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Δημοτικό) είτε κατείχε απολυτήριο Λυκείου), άρρηκτα συνδεδεμένους με την περιοχή που δραστηριοποιούνταν και καταγωγή από οικογένεια ψαράδων (σε ποσοστό 70%), με τους μισούς από αυτούς να μην είναι σε θέση να επικοινωνήσουν σε μία γλώσσα πέραν της μητρικής τους και αυτό το ζήτημα να επιλύεται χάρη στις γνώσεις και την καταλυτική συμβολή του πληρώματος. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ο οικογενειακός χαρακτήρας των περισσότερων αλιευτικών επιχειρήσεων με τα μέλη του κάθε νοικοκυριού να συνεισφέρουν στις απαιτούμενες εργασίες σε ποσοστό 65%.

3.3 Τουριστική ζήτηση - Κίνητρα και γνωρίσματα του αλιευτικού τουρίστα

Ο αλιευτικός τουρισμός αναπτύσσεται σε παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές με άφθονους φυσικούς πόρους, όπου οι οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων σχετίζονται κυρίως με τον πρωτογενή τομέα και οι εναλλακτικές επιλογές βιοπορισμού είναι συνήθως περιορισμένες.

Αυτή η ειδική μορφή τουρισμού είναι εξαιρετικά αναπτυγμένη στην Αδριατική θάλασσα. Οι επισκέπτες, οι οποίοι διαθέτουν τουριστική ευαισθησία, περιβαλλοντική συνείδηση και την ενδεδειγμένη συμπεριφορά, προέρχονται κατά κύριο λόγο είτε από άλλες ευρωπαϊκές χώρες (την Σκανδιναβία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία και τη Βουλγαρία), είτε από τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Ρωσία, το Ισραήλ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Kyvelou & Ierapetritis, 2021). Οι αλιευτικές περιηγήσεις διαρκούν μία ημέρα και κύρια επιδίωξη όσων συμμετέχουν σε αυτές είναι η γνωριμία, η κατανόηση και η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος, η απόδραση από το άγχος και την πίεση που δημιουργεί η καθημερινότητα και η επαφή με τους κατοίκους της υπαίθρου.

Αυτοί που εκδηλώνουν την επιθυμία τους για τον αλιευτικό τουρισμό είναι: α) οικογένειες, με δεδομένο ότι η γνωριμία του αλιευτικού πλούτου και του φυσικού περιβάλλοντος και κυρίως, η συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες συνιστά μία αξέχαστη εμπειρία τόσο για τα παιδιά, όσα και για τα ζευγάρια, β) ομάδες φίλων και επισκέπτες που αναζητούν αυθεντικές συγκινήσεις σε ήπιες υπαίθριες δραστηριότητες, γ) λάτρεις της γαστρονομίας, που επιδιώκουν να παρατηρήσουν τη διαδικασία αλίευσης ή εκτροφής των υδρόβιων οργανισμών ως αναπόσπαστο στοιχείο μίας πληρέστερης κατανόησης της σημασίας τους για την παρασκευή ποιοτικών πιάτων, δ) συνταξιούχοι με ελεύθερο χρόνο για ταξίδια, ε) νέοι, με τον αριθμό τους να αυξάνεται διαρκώς, αλλά και στ) μαθητές, στα πλαίσια εκδρομών ιδιαίτερης εκπαιδευτικής αξίας που διοργανώνουν τα σχολεία (Budzich-Tabor et al., 2014; Cillari et al., 2011).

Ο μέσος ενδιαφερόμενος για τον αλιευτικό τουρισμό, με βάση έρευνα που διενεργήθηκε την τριετία 2011 - 2013 στην περιφέρεια της Γαλικίας, κατοικεί σε αστική περιοχή, είναι ημεδαπός, παντρεμένος, έχει ηλικία μεταξύ 30 και 45 ετών (υψηλά ποσοστά συγκέντρωσε και η ηλικιακή ομάδα από 51 έως 60 ετών), διαθέτει μέσο εισόδημα, εκλαμβάνει αυτή τη μορφή τουρισμού ως μία συμπληρωματική δραστηριότητα κατά τη διαμονή του σε ένα παραθαλάσσιο ή σε έναν υπαίθριο προορισμό και τα στοιχεία που λειτουργούν ως κίνητρα επιλογής του μέρους είναι η επαφή με το τοπίο και η γαστρονομία. Κύριες πηγές πρόσβασης στην πληροφόρηση αποτελούν το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αρκετοί επιζητούν να διανυκτερεύουν κάθε ημέρα και σε διαφορετική παράκτια τοποθεσία και ένας σημαντικός αριθμός φθάνει στον προορισμό δίχως προηγουμένως να έχει κάνει κράτηση καταλύματος. Οι λόγοι που τους ωθούν να ασχοληθούν με αυτή τη μορφή τουρισμού είναι πρωτίστως η επιθυμία απόκτησης γνώσεων για την αλιεία και ακολούθως, η συμμετοχή τους σε σχετικές με το αντικείμενο δραστηριότητες (Nicolosi et al., 2016; Padín et al., 2016).

Σύμφωνα με την μελέτη των Lai et al. (2016) που διεξήχθη στη Σαρδηνία, το καλοκαίρι του 2012, σε 105 ερωτώμενους, οι αλιευτικοί τουρίστες είναι άντρες και γυναίκες με μέση ηλικία μεταξύ 26 και 45 ετών, απόφοιτοι Λυκείου, μεσαίου εισοδηματικού επιπέδου που προτιμούν θαλάσσιες διακοπές μέσης και μακράς διάρκειας (από μία εβδομάδα έως ένα μήνα), που δεν είχαν καμία προηγούμενη επαφή με αυτή τη μορφή τουρισμού, ωστόσο τους κίνησαν το ενδιαφέρον οι πληροφορίες που συγκέντρωσαν από συστάσεις και τοπικές διαφημίσεις. Το 82% των συμμετεχόντων αποκρίθηκε ότι έμεινε εξαιρετικά ευχαριστημένο από την εμπειρία που βίωσε και αν συνυπολογιστούν και όσοι απάντησαν «Πάρα πολύ», τότε το ποσοστό αυξάνεται σε 90%.

Τα πιο σημαντικά στοιχεία στη διαμόρφωση της συνολικής τους ικανοποίησης ήταν η γνωριμία με την αλιευτική κουλτούρα μέσα από την επίδειξη και εκμάθηση παραδοσιακών μεθόδων και τεχνικών, η συμμετοχή σε δραστηριότητες που δε συνδέονταν με την αλιεία και αφορούσαν εκδρομές στην περιοχή και η δοκιμή της τοπικής κουζίνας (Lai et al. 2016).

3.4 Ο αλιευτικός τουρισμός στην Ελλάδα

Η αλιεία παρουσιάζει ιδιαίτερη οικονομική σημασία για την Ελλάδα και για τη διατήρηση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των νησιωτικών και των παράκτιων περιοχών, μιας και η χώρα διαθέτει μία μακράιωνη πολιτιστική και αλιευτική παράδοση και μία εκτεταμένη ακτογραμμή μήκους μεγαλύτερου από 15.000 χλμ. Με βάση τα στοιχεία του Εθνικού Αλιευτικού Μητρώου, τα ενεργά αλιευτικά σκάφη (με τη μέση ηλικία τους να προσεγγίζει τα 33 έτη (FAO, 2020c)), τα οποία στη συντριπτική τους πλειονότητα είναι μικρής αλιευτικής ικανότητας και χρησιμοποιούν ποικίλες μεθόδους και εργαλεία (δίχτυα, παραγάδια κ.ά.) μεγάλης επιλεκτικότητας και χαμηλής αποδοτικότητας, ανέρχονταν κατά την 31η Δεκεμβρίου 2020 σε 13.950 με τον ελληνικό αλιευτικό στόλο να αποτελεί τον πολυπληθέστερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να ενεργεί, σχεδόν στην ολότητά του, στη Μεσόγειο Θάλασσα (Tzanatos, Georgiadis & Peristeraki, 2020; Γενική Διεύθυνση Αλιείας, 2021).

Οι επαγγελματίες αλιείς μικρής κλίμακας που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είναι στη συντριπτική τους πλειονότητα άνδρες (89,7%), ελληνικής εθνικότητας (96,7%), υψηλής μέσης ηλικίας (9 στους 10 είναι άνω των 40 ετών και πιο συγκεκριμένα, 67,3% ανήκει στην κλάση των 40 έως 64 και 12% σε εκείνη των 65 και άνω), που έχουν παραμείνει στον τόπο γέννησής τους, διαθέτουν ισχυρή σύνδεση με το θεσμό της οικογένειας και το μορφωτικό τους επίπεδο είναι χαμηλό (πάνω από ένας στους δύο (57%) είναι απόφοιτος Δημοτικού / Γυμνασίου, ενώ μόλις λίγο πάνω από το 1/3 (36,5%) έχει ολοκληρώσει τη φοίτησή του σε Λύκειο ή / και Ι.Ε.Κ.) (Τζανάτος, 2006; Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019). Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έρευνα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2019) τα ποσοστά μη αμειβόμενης εργασίας στην αλιεία μικρής κλίμακας κυμαίνονται και για τα δύο φύλα γύρω στο 75% (78,2% για τους άνδρες και 74,9% για τις γυναίκες), γεγονός που επιβεβαιώνει τον οικογενειακό χαρακτήρα της αλιευτικής δραστηριότητας. Αναφορικά με το καθεστώς απασχόλησης, 8 στους 10 (79,9%) αποτελούν ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων και το υπόλοιπο εργατικό δυναμικό είναι υπάλληλοι (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2019).

Ένα ποσοστό που πλησιάζει στο 80%, με βάση τις απαντήσεις των ψαράδων των Βορείων Κυκλάδων (Άνδρος, Κύθνος, Σύρος, Τήνος), δήλωσε δυσαρεστημένο με το εισόδημα, τη διαθέσιμη περιουσία και τις επικρατούσες συνθήκες εργασίας (Vasconcellos & Ünal, 2022).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ο αριθμός των αλιέων που διέθετε άδεια ενασχόλησης με τουριστικές δραστηριότητες στα μέσα του 2022 ανερχόταν σε 235, παρουσιάζοντας ανοδική τάση με την πλειονότητά τους να εντοπιζόταν στην Περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου (σχεδόν 1/3 του πληθυσμού) και συγκεκριμένα στο μεγαλύτερο νησί της περιοχής, τη Ρόδο, με τις Περιφέρειες της Κρήτης και της Αττικής να ακολουθούν (Kyvelou & Ierapetritis, 2020; [Γενική Διεύθυνση Αλιείας](#); Καραχρήστος, 2022).

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας που διενεργήθηκε σε 26 περιφερειακές ενότητες της Ελλάδας, το μέσο σκάφος με άδεια αλιευτικού τουρισμού είχε ηλικία 19,5 έτη και μήκος λίγο πάνω από 10 μέτρα. Η πλειονότητα των αλιέων ήταν άνδρες (39 από τους 40 ερωτηθέντες) με τη μέση ηλικία τους να πλησιάζει τα 49 έτη, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου (μόλις το 20% είχε ολοκληρώσει σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση) με έναν στους δύο να μη γνωρίζει κάποια ξένη γλώσσα και μέλη της οικογένειάς τους να συνδράμουν κατά τη διάρκεια των αλιευτικών ταξιδιών στη διαχείριση των επισκεπτών, στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και στην ενίσχυση του φιλικού κλίματος και της ζεστής ατμόσφαιρας (Tsafoutis & Metaxas, 2021).

3.5 Λόγοι που αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον

Οι κλιματολογικές και οι άλλες φυσικές συνθήκες, ο θαλάσσιος πλούτος και η πολιτισμική κληρονομιά καθιστούν την περιοχή της Νότιας Ευρώπης ως την πιο κατάλληλη και ελκυστική στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού (Piasecki et al., 2016). Ωστόσο, οι δραστηριότητες που συνδέονται με αυτήν τη μορφή τουρισμού συνεχίζουν να μην είναι ιδιαίτερα γνωστές στο ευρύ κοινό, με τις παράκτιες περιοχές να προσελκύουν μαζικά επισκέπτες κυρίως χάρη στα ταξίδια που διοργανώνουν διεθνείς τουριστικοί οργανισμοί.

Αν και παρατηρείται έλλειμμα υποδομών, θεσμικού πλαισίου και αναγκαίων γνώσεων και δεξιοτήτων για την υποδοχή επισκεπτών, αρχίζει να κερδίζει έδαφος, να αποκτά ένα μερίδιο στην τουριστική ζήτηση και να αναπτύσσεται με αργό, αλλά σταθερό ρυθμό, μέσα από την παροχή ήπιων και μικρής κλίμακας δραστηριοτήτων, που οργανώνονται από το γηγενή πληθυσμό και συνδέονται με τις αξίες και τα χαρακτηριστικά της περιοχής.

Πολλές χώρες έχουν αποφασίσει να εστιάσουν σε μία στρατηγική αιφύορας ανάπτυξης με επίκεντρο τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Επιδίωξή τους είναι η προσέλκυση επισκεπτών διαφόρων ηλικιακών ομάδων, με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και η παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών με σεβασμό στο περιβάλλον και στα πολιτιστικά χαρακτηριστικά του κάθε μέρους.

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναζητούν κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους την απόδραση από την καθημερινότητα και το σύγχρονο τρόπο ζωής, την εξερεύνηση, την ενεργή συμμετοχή και την απόλαυση αυθεντικών εμπειριών, την επαφή με το φυσικό περιβάλλον, την αλληλεπίδραση και τη συναισθηματική σύνδεση με τους κατοίκους, την κατανάλωση τοπικών αλιευτικών προϊόντων, τη γνωριμία με την πολιτισμική κληρονομιά του τόπου προορισμού και την επίσκεψη σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές.

Ο αλιευτικός τουρισμός είναι η ειδική μορφή που συνδυάζει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά και παρέχει την ευκαιρία στους επισκέπτες όχι μόνο να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική προσπάθεια μίας κοινότητας ανθρώπων που απασχολούνται σε ένα παραδοσιακό επάγγελμα που κινδυνεύει να εξαφανιστεί (Piasecki et al., 2016), αλλά και να εμπλακούν σε αξιομνημόνευτες, βιωματικές, φιλικές προς το περιβάλλον δραστηριότητες. Οι ενέργειες που σταδιακά πραγματοποιούνται για την περαιτέρω ενίσχυση της προβολής, της αναγνωρισιμότητας και της ενημέρωσης του κοινού, η διευκόλυνση της πρόσβασης σε πιστώσεις για την υλοποίηση επιχειρηματικών σχεδίων και βιώσιμων επενδύσεων, η αποτελεσματική διαχείριση, η αξιοποίηση και ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών ανάμεσα στις χώρες της Μεσογείου και οι επισκέψεις με σκοπό τη σύνδεση και τη δημιουργία κοινωνικών δικτύων μεταξύ αλιέων διαφορετικού πολιτιστικού και κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου (Vasconcellos & Ünal, 2022), καθώς και η αύξηση των προσαρμοσμένων στις ανάγκες της κάθε περιοχής προγραμμάτων κατάρτισης σε συνδυασμό με την ανοδική πορεία του αριθμού των ατόμων που εκδηλώνουν ενδιαφέρον για τον αλιευτικό τουρισμό, την ικανοποίηση που απολαμβάνουν από τις υψηλής ποιότητας παρεχόμενες υπηρεσίες, την αξιοποίηση των τοπικών χαρακτηριστικών και την ενδυνάμωση των συνεργασιών με άλλες εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού συνηγορούν ότι στο μέλλον θα τονωθεί η ζήτηση για το συγκεκριμένο τουριστικό προϊόν.

3.6 Κοινά στοιχεία με τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό διακοπών και συνέργειες με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού

Ο μαζικός τουρισμός αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος των διεθνών τουριστικών ροών και χαρακτηρίζεται από τη συγκέντρωση σημαντικού αριθμού ατόμων που λαμβάνουν μέρος σε οργανωμένες δραστηριότητες, την περιορισμένη ευελιξία, τις χαμηλές τιμές ως αποτέλεσμα ενός προκαθορισμένου προγράμματος μεταφοράς, διαμονής και διατροφής και τον άναρχο τρόπο ανάπτυξης, που εστιάζει στα βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη, ενώ παράλληλα ασκεί έντονες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, την αλόγιστη κατανάλωση πόρων, τη διάσπαση της κοινωνικής συνοχής, την ανεπανόρθωτη αλλοίωση των ιδιαίτερων τοπικών στοιχείων και επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις στους προορισμούς (Σφακιανάκης, 2003; Κοκκώσης, Τσάρτας & Γκρίμπα, 2020).

Από την άλλη πλευρά, ο αλιευτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, στηρίζεται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης, περιορίζει σημαντικά τις αρνητικές επιδράσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα, αναδεικνύει την πολιτιστική κληρονομιά και διατηρεί το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής, ενώ παράλληλα ενδυναμώνει την τοπική κοινωνία και οικονομία.

Αυτές οι δύο διαφορετικές μορφές τουρισμού έχουν πεδίο αναφοράς και ανάπτυξης το παράκτιο / θαλάσσιο περιβάλλον και αποβλέπουν στην αναψυχή των ανθρώπων. Επίσης, η εποχικότητα συνιστά ένα ακόμα κοινό χαρακτηριστικό τους. Αν και θεωρητικά υπάρχει η δυνατότητα άσκησης αλιευτικού τουρισμού όλη τη διάρκεια του έτους, οι τουρίστες επιλέγουν να περιηγηθούν με αλιευτικά σκάφη σχεδόν αποκλειστικά το διάστημα του καλοκαιριού, λόγω των ιδανικών καιρικών συνθηκών. Για τη διεύρυνση της περιόδου και την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί η διεξαγωγή τοπικών γαστρονομικών και πολιτιστικών δρώμενων, εκθέσεων και εκδηλώσεων, η δημιουργία μουσείων αλιευτικής παράδοσης, σπογγαλιείας, εργαλείων και σκαφών, η στόχευση σε συγκεκριμένες ομάδες κοινού, όπως σε εκπαιδευτικές δομές και συνταξιούχους και ο συνδυασμός με δραστηριότητες άλλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ή ακόμα και με άλλους προορισμούς της περιοχής. Τέλος, τόσο ο οργανωμένος μαζικός, όσο και ο αλιευτικός τουρισμός απαιτούν τη διαμόρφωση στρατηγικής προβολής. Η αύξηση της ελκυστικότητας και η διαφοροποίηση του κάθε προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος προϋποθέτουν κατάλληλες και συντονισμένες ενέργειες επικοινωνίας και προώθησης.

Χωρίς αμφιβολία, οι περισσότερες παράκτιες περιοχές θα αδυνατούσαν να προσελκύσουν τουρίστες αποκλειστικά μέσω της αλιευτικής τους κληρονομιάς. Είναι αυτονόητο ότι θα απαιτούνταν η συνεργασία με φορείς του τουρισμού, προκειμένου να εμπλουτιστεί η υφιστάμενη προσφορά. Η ομαδοποίηση διαφορετικών τουριστικών προϊόντων θα λειτουργούσε ως κίνητρο για να επιμηκύνουν οι επισκέπτες τη διαμονή τους σε μία περιοχή, να βιώσουν αυθεντικές εμπειρίες και να γίνουν κοινωνοί της τοπικής παράδοσης, θα επέτρεπε τον καταμερισμό των προωθητικών δαπανών και την προσφορά χαμηλότερων, πιο ανταγωνιστικών τιμών και θα συνέβαλε στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας και στην ολοκληρωμένη ανάδειξη του μέρους.

Παγκοσμίως, έχουν καταγραφεί αρκετά επιτυχημένα παραδείγματα σύμπραξης, με βάση πάντοτε τις ιδιαιτερότητες και τους διαθέσιμους πόρους του κάθε προορισμού, μεταξύ του αλιευτικού και άλλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών, όπως του αγροτουρισμού, του οινοτουρισμού, του γαστρονομικού και του καταδυτικού τουρισμού με σημαντικά οφέλη για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει μορφωτικό χαρακτήρα, συνδέεται με την πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής και επιδιώκει τη διαφύλαξή της μέσα από την αειφορία και το σεβασμό προς τον άνθρωπο, συνδράμει στην προβολή του πολιτιστικού πλούτου ενός προορισμού, προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και τα στοιχεία από τα οποία εξαρτάται, και η ανάπτυξή του απαιτεί την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση της τοπικής κοινωνίας (Κοκκώσης, Τσάρτας & Γκρίμπα, 2020; Csapo, 2012). Κάλιστα δύναται να συνδυαστεί με τις αλιευτικές περιηγήσεις, με δεδομένο ότι παραδοσιακή αλιεία είναι κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς και συνδράμει στη διαμόρφωση της ταυτότητας ενός τόπου. Μέσω των πολιτιστικών διαδρομών, των επισκέψεων σε μουσεία αλιευτικής παράδοσης και των αλιευτικών εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές μπορούν να προβληθούν τα ήθη, τα έθιμα, ο τρόπος ζωής, η πολιτιστική ταυτότητα και κληρονομιά και η τοπική γαστρονομία.

Ο πολιτιστικός επισκέπτης αναζητά αυθεντικές εμπειρίες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος σε ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον, εκδηλώνει έντονη διάθεση να έρθει σε επαφή και να μελετήσει τον πολιτισμό και την ιστορία μιας χώρας, συνδυάζοντας την ψυχαγωγία και τη διασκέδαση με τη γνώση, δρα και συμπεριφέρεται ανεξάρτητα, χωρίς να ακολουθεί τις τάσεις και επιδιώκει την ευρύτερη δυνατή κάλυψη των εκπαιδευτικών του αναζητήσεων και την ικανοποίηση της περιέργειάς του (CBI, 2021; Richards, 2018) και ο αλιευτικός τουρισμός είναι σε θέση να του τα προσφέρει.

Η ύπαρξη πλήθους σπάνιων ειδών στο θαλάσσιο περιβάλλον και οι δραστηριότητες στη φύση που δεν κλονίζουν την περιβαλλοντική ισορροπία και τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής μπορούν να λειτουργήσουν ως αφετηρία για τη σύμπραξη του οικοτουρισμού και του αλιευτικού τουρισμού. Οι περιηγήσεις σε μέρη ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος και αξίας, σε βιότοπους, περιοχές του δικτύου «Natura 2000» και προστατευόμενες θαλάσσιες ζώνες για την πληρέστερη κατανόηση των υδάτινων οικοσυστημάτων, την παρατήρηση των ειδών αλιείας και της άγριας ζωής (όπως φαλαινών και δελφινιών), οι ξεναγήσεις σε εθνικά πάρκα και υπαίθρια μουσεία για την απόκτηση γνώσεων σχετικά με τη θαλάσσια βιολογία, την αλιευτική παράδοση, τα εργαλεία, τις μεθόδους και τις τεχνικές της και την τοπική κουλτούρα θα αποφέρουν επιστημονικά, εκπαιδευτικά και κοινωνικοοικονομικά οφέλη, θα αυξήσουν την ευαισθητοποίηση, καθώς και την εκτίμηση απέναντι στη θαλάσσια πανίδα και το περιβάλλον που αυτή διαβιώνει και θα προαγάγουν τη σημασία της προστασίας της βιοποικιλότητας, των φυσικών πόρων και του πολιτιστικού περιβάλλοντος (Αγροτουριστική Α.Ε., 2003; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018).

Η συνεργασία αυτών των δύο μορφών τουρισμού υπαίθρου και η ενσωμάτωση των δραστηριοτήτων τους σε ένα συνεκτικό βιώσιμο πλαίσιο θα καταστήσει εφικτή τη διαφοροποίηση και την ανάπτυξη καινοτόμων τουριστικών προϊόντων, την αποτελεσματικότερη προώθηση και την αύξηση της ελκυστικότητας τους, την ικανοποίηση των προσδοκιών των ενδιαφερόμενων και τη δημιουργία προστιθέμενων περιβαλλοντικών, εκπαιδευτικών και οικονομικών αξιών.

Ο καταδυτικός τουρισμός δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να περιηγηθούν σε υδάτινες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, να θαυμάσουν και να εξερευνήσουν το ανάγλυφο και τους σχηματισμούς του βυθού, καθώς και την υποθαλάσσια χλωρίδα και πανίδα με στόχο την αναψυχή, την απόκτηση γνώσεων και την άσκηση (Νόμος 4688/2020, άρθρο 1, παρ. 2). Αυτή η μορφή τουρισμού θα μπορούσε να συσχετισθεί και να λάβει χώρα σε παράκτιες ζώνες που επιλέγονται από τους αλιείς για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, καθώς και σε εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας, εμπλουτίζοντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες με καθοδήγηση και εκμάθηση κατάδυσης, κολύμβηση με μάσκα και αναπνευστική συσκευή (snorkelling) και παρατήρηση του βυθού και των θαλάσσιων οργανισμών από τα αλιευτικά σκάφη.

Ένας σημαντικός αριθμός τουριστών σχεδιάζουν το ταξίδι τους, προκειμένου να γευθούν την κουζίνα του προορισμού και τα τοπικά προϊόντα ή ακόμα και να συμμετάσχουν σε σχετικές δραστηριότητες με στόχο να βιώσουν μοναδικές εμπειρίες. Η σύμπραξη του γαστρονομικού και του αλιευτικού τουρισμού θα συνεισφέρει στην ποιοτική αναβάθμιση του προσφερόμενου προϊόντος, στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, στη

διάδοση του τοπικού πολιτισμού και στην οικονομική ανάπτυξη των νησιωτικών και των παράκτιων κοινοτήτων. Ο σχεδιασμός γαστρονομικών διαδρομών και η διοργάνωση μίας σειράς αλιευτικών εκδηλώσεων και εκθέσεων προϊόντων υδατοκαλλιέργειας και αλιείας, η υλοποίηση εκπαιδευτικών παιχνιδιών για παιδιά, διαγωνισμών, βιωματικών εργαστηρίων πάνω στα σκάφη, σεμιναρίων και ημερίδων, οργανωμένων επιμορφωτικών προγραμμάτων και δράσεων υγιεινής διατροφής, γευσιγνωσίας και μαγειρικής, με παραδοσιακούς τρόπους, τοπικά αλιευόμενων ειδών θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ως πόλοι έλξης και ενημέρωσης του κοινού, αλλά και προώθησης της αλιευτικής κληρονομιάς, των εθίμων και της αναγνωρισιμότητας της κάθε περιοχής. Αξίζει να αναφερθεί ότι αλιευτικοί συνεταιρισμοί στην περιφέρεια της Λιγουρίας στην Ιταλία παρέχουν στους επισκέπτες γαστρονομικές εμπειρίες και μαθήματα μαγειρικής σε αγκυροβολημένα σκάφη που λειτουργούν ως πλωτά εστιατόρια σε περιόδους που επικρατούν δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

3.7 Οφέλη από την ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

Αναμφίβολα, η τουριστική αξιοποίηση των παραδοσιακών αλιευτικών δραστηριοτήτων θα επιτρέψει στους ψαράδες να αποκτήσουν συμπληρωματικές πηγές εισοδημάτων και να ελαττώσουν την ένταση της αλιευτικής τους προσπάθειας και την εξάρτησή τους από τις προσόδους που προέρχονται από το επάγγελμά τους.

Παράλληλα, ο αλιευτικός τουρισμός αναμένεται να συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη μέσα από τη δημιουργία και τη διατήρηση θέσεων εργασίας, εσόδων για τους κατοίκους που διαθέτουν καταστήματα ή παρέχουν υπηρεσίες στην περιοχή, την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης και τη συγκράτηση του γηγενούς πληθυσμού και τη διασφάλιση πόρων για την αναβάθμιση των υποδομών (Fuster, Kappler & Aparicio, 2014; Nicolosi et al., 2016).

Μέσα από συντονισμένες πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού και τη σύμπραξη των αλιέων, των εμπλεκόμενων φορέων και της κοινωνίας μπορεί να επιτευχθεί πνεύμα συνεργασίας, εμπιστοσύνης και κατανόησης για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο καθένας ξεχωριστά και να οικοδομηθούν αμοιβαίως επωφελείς σχέσεις.

Η αύξηση της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης σχετικά με την αλιεία και τις προοπτικές της και η παροχή της δυνατότητας στο ευρύ κοινό να έρθει σε επαφή με τους επαγγελματίες, να βιώσει τον καθημερινό τρόπο ζωής τους και να τους παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια της εργασίας τους, θα αναδείξει τη σημασία του κλάδου για την ταυτότητα, τη βιωσιμότητα και την ελκυστικότητα της κάθε περιοχής και θα συνδράμει στη

διαφύλαξη και στη διάδοση της τοπικής παράδοσης και κληρονομιάς, της ακεραιότητας και του πολιτισμικού πλούτου (Jiménez de Madariaga & García del Hoyo, 2019; Kyvelou & Ierapetritis, 2020). Επιπρόσθετα, μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο, ώστε περισσότεροι και κυρίως νεότεροι να τη θεωρήσουν ως επιλογή σταδιοδρομίας, ενώ μέσω της ενεργού συμμετοχής των γυναικών σε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού να αναγνωριστεί και να ενδυναμωθεί ο ρόλος τους (Budzich-Tabor et al., 2014).

Η ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού θα καταστήσει εφικτή την αειφόρα διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων και του θαλάσσιου οικοσυστήματος, τον περιορισμό της υποβάθμισης του παράκτιου περιβάλλοντος και τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της υπεραλίευσης (Gomei & Bellia, 2019; Kyvelou & Ierapetritis, 2020; Piasecki et al., 2016). Παράλληλα, θα επιτρέψει την προώθηση της τοπικής γαστρονομίας, καθώς και της κατανάλωσης λιγότερο γνωστών και υποαλιευομένων ειδών, μιας και οι επισκέπτες συχνά είναι πρόθυμοι να δοκιμάσουν νέες γεύσεις.

3.8 Καλές πρακτικές και επιτυχημένα παραδείγματα αλιευτικού τουρισμού

3.8.1 Ανατολική Σαρδηνία (Ιταλία)

Η ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού στην περιοχή της Ανατολικής Σαρδηνίας, η οποία διαθέτει απόκοσμα μαγευτικά τοπία, πολυάριθμους κόλπους, πανέμορφες ακτές με απόκρημνους βράχους στο παρασκήνιο, αξιόλογο προϊστορικό πολιτισμό, σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, ζώνες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος του δικτύου «Natura 2000», αλλά και ένα σημαντικό εθνικό πάρκο (Gennargentu), μπορεί να αποτελέσει υπόδειγμα για άλλες ευρωπαϊκές, με δεδομένο ότι φιλοξενεί πάνω από 120 αλιευτικά σκάφη και 7 συνεταιρισμούς υδατοκαλλιέργειας. Η γεωργία παραμένει ξεχωριστό στοιχείο της τοπικής οικονομίας με τους περισσότερους δήμους να αριθμούν λιγότερους από 7.000 κατοίκους. Τα κύρια προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπίσει ήταν η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και ο περιορισμός της παραγωγικότητας του τομέα της αλιείας. Από την άλλη πλευρά, ο τουρισμός, αν και είναι συγκεντρωμένος κατά μήκος της ακτής και παρουσιάζει εποχικότητα, αναπτύσσεται διαρκώς και συνιστά μια πολύτιμη ευκαιρία που έπρεπε να αξιοποιηθεί για την τόνωση της περιοχής (Budzich-Tabor et al., 2014; [Sardegna Turismo](#)).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής που διαμορφώθηκε τέθηκαν ως προτεραιότητες η ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας των αλιευτικών αγαθών και η αύξηση των βιώσιμων δραστηριοτήτων, η τόνωση της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος και της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς, ο εμπλουτισμός των τουριστικών προϊόντων που σχετίζονται με την αλιεία και η ανάδειξή τους μέσα από τον αποτελεσματικότερο συντονισμό της τουριστικής προσφοράς, η σύναψη νέων συμπράξεων και η ισχυροποίηση των δεξιοτήτων των αλιέων (Budzich-Tabor et al., 2014).

Για την επίτευξη των στόχων δημιουργήθηκαν κοινοπραξίες μεταξύ Ομάδων Τοπικών Δράσεων για την Αλιεία (Fisheries Local Action Groups), εταιρικές σχέσεις μεταξύ αλιευτικών φορέων και άλλων τοπικών ενδιαφερόμενων, που έχουν την στήριξη από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αλιευτικών Περιοχών (Fisheries Areas Network), επιχειρήσεων και ταξιδιωτικών γραφείων, χρηματοδοτήθηκαν, μέσα από ευρωπαϊκούς πόρους, η εγκατάσταση κατάλληλου εξοπλισμού, η ανακαίνιση (πάνω από 30) αλιευτικών σκαφών και άλλες δραστηριότητες τουρισμού, όπως της παροχής καταλύματος, προσαρμόστηκαν αλιευτικές εγκαταστάσεις, ώστε να είναι επισκέψιμες από τους ενδιαφερόμενους, σχεδιάστηκαν οργανωμένα ταξίδια (πακέτα) και ιδρύθηκε υπηρεσία για την υποστήριξη, το συντονισμό και την ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού και τουριστικών πρωτοβουλιών σχετικών με τον τομέα της αλιείας, ενώ αναπτύχθηκαν οικομουσεία, εκπαιδευτικές διαδρομές, προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης εξειδικευμένα στις ανάγκες και τις απαιτήσεις της αλιευτικής κοινότητας που εστίαζαν στα χαρακτηριστικά της περιοχής και στα διαθέσιμα ιχθυοαποθέματα, στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων και στη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ως αποτέλεσμα υπάρχουν πλέον σκάφη στα οποία έχουν εγκατασταθεί ηλιακοί συλλέκτες), στη νομοθεσία για τον αλιευτικό τουρισμό (pesca-tourism) και τον ιχθυοτουρισμό, στις βασικές αρχές μάρκετινγκ, στη βελτίωση του τρόπου υποδοχής, εξυπηρέτησης και φιλοξενίας των επισκεπτών, στη διασφάλιση της υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας, αλλά και στα τρόφιμα (με βάση τις προδιαγραφές που θέτει το πρότυπο της Ανάλυσης Κινδύνου και Κρίσιμων Σημείων Ελέγχου (HACCP)), καθώς και στην εκμάθηση αγγλικής ορολογίας (Budzich-Tabor et al., 2014; Saba, 2020).

Η Ομάδα Τοπικής Δράσης για την Αλιεία και οι παράγοντες της αυτοδιοίκησης έχουν ένα ξεκάθαρο και φιλόδοξο όραμα για μια βιώσιμη και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της περιοχής με έμφαση στις καινοτόμες προσεγγίσεις, στη δημιουργία τουριστικών διαδρομών, στην κατάρτιση και στην απόκτηση δεξιοτήτων, στη δραστηριοποίηση των νέων στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, στην ενσωμάτωση της τοπικής πολιτιστικής και αλιευτικής κληρονομιάς και στην ενθάρρυνση της συμμετοχής και τη συνεργασίας εντός της κοινότητας ([East Sardinia FLAG](#), 2017; Saba, 2020).

3.8.2 Γαλικία (Ισπανία)

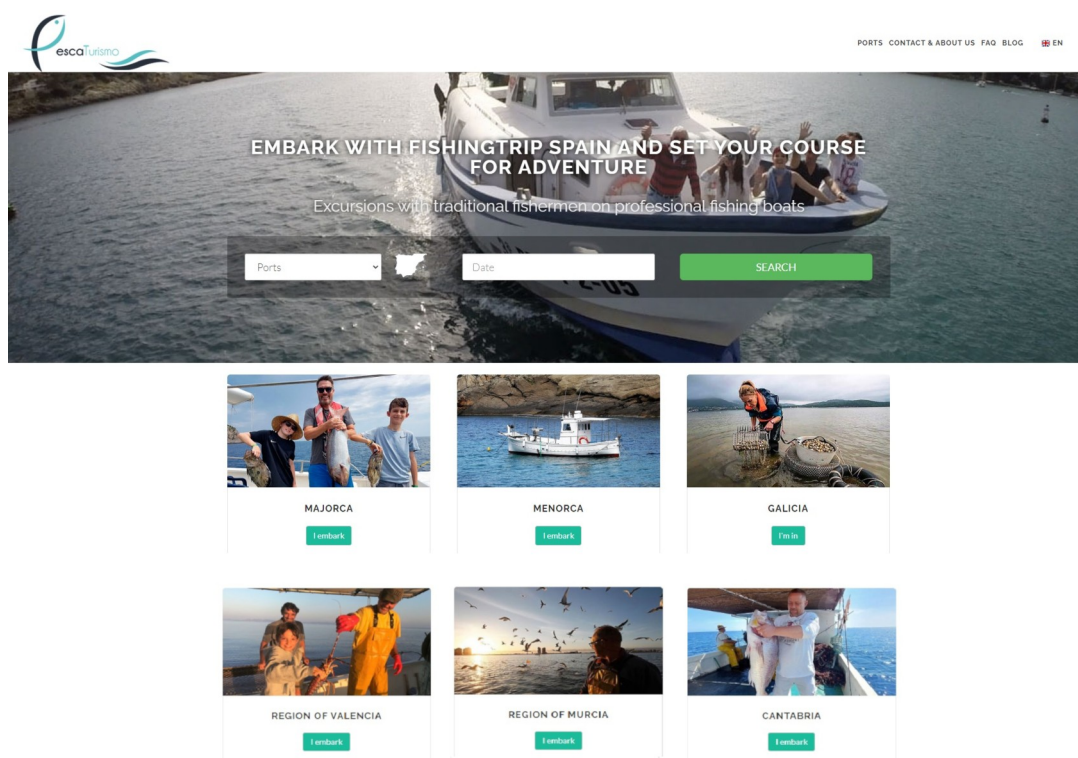
Οι αλιευτικές τουριστικές δραστηριότητες στη Γαλικία της Ισπανίας, μία από τις σημαντικότερες αλιευτικές περιοχές της Ευρώπης, ξεκίνησαν περίπου το 2004, ακολουθώντας το επιτυχημένο παράδειγμα της Ιταλίας, βρίσκοντας στις περισσότερες περιπτώσεις την υποστήριξη ενώσεων αλιέων και μη κερδοσκοπικών οργανισμών του δημόσιου τομέα, οι οποίοι λειτουργούσαν συμβουλευτικά και υποστηρικτικά (García-Lorenzo et al., 2019). Ένα μικρό χωριό, η Λίρα, με λιγότερους από 100 κατοίκους ήταν αυτό που παρουσίασε το πρώτο εργαστήριο αλιείας και θαλάσσιου τουρισμού, με στόχο να αναζωογονήσει την τοπική αλιευτική κοινότητα και να καταστήσει το έργο των ψαράδων γνωστό σε όλη την περιοχή (Budzich-Tabor et al., 2014).

Λίγα έτη αργότερα, το 2007, δημιουργήθηκε στο ίδιο μέρος μία θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή, με στόχο την προώθηση της αειφόρου αλιείας και την ανάπτυξη ισχυρών συνεργειών μεταξύ τουρισμού και προγραμμάτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, δίνοντας το έναυσμα για τις πρώτες εμπειρίες του αλιευτικού τουρισμού. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, αντίστοιχες δραστηριότητες διενεργούνταν και σε άλλα λιμάνια της Γαλικίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούσαν την ανάδειξη της αλιευτικής κουλτούρας, της καλλιέργειας οστρακοειδών και των αξιών που πρεσβεύει η θαλάσσια εργασία με πρωτοβουλία ενός γυναικείου πολιτιστικού συλλόγου, ο οποίος διοργάνωνε ξεναγήσεις σε επισκέπτες και σε μαθητές. Τρεις ενώσεις της Επαρχίας της Ποντεβέδρα συνασπίστηκαν το 2006 για την ίδρυση της «Pescanatur», αποσκοπώντας στην παροχή τουριστικών πακέτων αλιευτικών περιηγήσεων και εμπειριών, τις οποίες εμπλούτιζαν με γαστρονομικές δοκιμές τοπικών ψαριών και οστρακοειδών (González & Piñeiro Antelo, 2020; Padín et al., 2016).

Οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις της περιόδου 2007 - 2013 για τη βιώσιμη ανάπτυξη των αλιευτικών κοινοτήτων και την υποστήριξη της οικονομικής διαφοροποίησης διαδραμάτισαν θεμελιώδη ρόλο στη διάδοση του αλιευτικού τουρισμού στη Γαλικία, στην αύξηση του εισοδήματος των επαγγελματιών, στην προστασία της απασχόλησης και στη δημιουργία δικτύων συνεργασίας σε περιφερειακό επίπεδο (Miret-Pastor et al., 2020). Από το 2014 και μετά συνεχίζονται με αμείωτη ένταση, χάρη στην αξιοποίηση κοινοτικών πόρων, οι επενδύσεις σε έργα υποδομών, δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, διάδοσης της πολιτιστικής και αλιευτικής κληρονομιάς της περιοχής, ενέργειες προώθησης και επικοινωνίας προσαρμοσμένες στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον της περιοχής, καθώς και συμπράξεις με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα με το γαστρονομικό και τον οινικό τουρισμό ή την εγκατάσταση ξενοδοχείων και εστιατορίων σε αλιευτικά καταφύγια, συνεισφέροντας με κάθε τρόπο στην τοπική ανάπτυξη (González & Piñeiro Antelo, 2020).

Χαρακτηριστικά, με στόχο τη διάδοση της αλιευτικής κληρονομιάς αναπτύχθηκε το 2016 στο Βίγο, στη μεγαλύτερη πόλη της Γαλικίας που η δραστηριότητα της αλιείας εξασφαλίζει 9.000 άμεσες θέσεις εργασίας και σχεδόν 5.000 έμμεσες, μόνο εντός του λιμανιού, σε περισσότερες από 350 επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών πάνω από 3.000 εκατομμύρια ευρώ, το πρόγραμμα «Vigo Pesqueiro». Μέσα από τέσσερις τουριστικές διαδρομές που απευθύνονται σε διαφορετικό κοινό και πραγματοποιούνται με τα πόδια, με λεωφορείο και με σκάφος, μπορεί κανείς να παρατηρήσει και να ενημερωθεί για τη βιομηχανική ιστορία της περιοχής, να συμμετάσχει σε εκπαιδευτικές δράσεις και να επισκεφθεί πόρους που σχετίζονται με τον τομέα της αλιείας, προκειμένου να αντιληφθεί τη σημασία τους (όπως τις εγκαταστάσεις του λιμένα και την παλιά πόλη, ένα εκκολαπτήριο και ένα εργοστάσιο επεξεργασίας ψαριών, ένα ναυπηγείο και ένα θαλάσσιο μουσείο) ([Vigo Pesqueiro](#)).

Τέλος, η δημιουργία της διαδικτυακής πύλης του «Pescaturismo Spain» διευκόλυνε τους ενδιαφερόμενους να αντλούν ολοκληρωμένη πληροφόρηση για τις προσφερόμενες δραστηριότητες, τη διάρκεια και το κόστος τους, το σημείο της αναχώρησης, τη διαθεσιμότητα, το σκάφος, το μέγεθός του και τον κυβερνήτη, δίνοντάς τους παράλληλα τη δυνατότητα να ολοκληρώσουν ηλεκτρονικά την κράτηση. Αυτό το γεγονός συνεισέφερε καταλυτικά στην αποτελεσματική προώθηση του αλιευτικού τουρισμού σε πλήθος παράκτιων περιοχών και λιμανιών της Ισπανίας ([Pescaturismo Spain](#)).

Εικόνα 3.1: Αρχική σελίδα της διαδικτυακής πύλης του Pescaturismo Spain

3.8.3 Κεφαλληνία (Ελλάδα)

Η Κεφαλονιά είναι ένας ιδιαίτερα δημοφιλής και φιλόξενος προορισμός με σημαντική πολιτιστική και αλιευτική παράδοση που προσφέρει πλήθος επιλογών και εναλλακτικών δραστηριοτήτων.

Έχοντας συνειδητοποιήσει τις προοπτικές του αλιευτικού τουρισμού όχι μόνο στην ενίσχυση του εισοδήματός τους, αλλά στη μείωση της έντασης της αλιευτικής προσπάθειας, της προστασίας του θαλάσσιου οικοσυστήματος και της βιώσιμης ανάπτυξης, ξεκίνησαν ορισμένοι επαγγελματίες του νησιού να προσφέρουν σε επισκέπτες τη δυνατότητα να περάσουν μία ημέρα μαζί τους στο σκάφος με θέα τους παράκτιους οικισμούς και τις πανέμορφες, προσεγγίσιμες μόνο από τη θάλασσα παραλίες και σκοπό την κολύμβηση και την ψυχαγωγία, την απόκτηση γνώσεων για τον πολιτισμό, την τοπική ιστορία και τα χαρακτηριστικά της περιοχής, τη θαλάσσια βιοποικιλότητα και τις πτυχές της καθημερινότητας των ψαράδων, τη γνωριμία με εργαλεία και τεχνικές αλιείας, τη συμμετοχή στη διαδικασία συλλογής των διχτύων και τη γευστική δοκιμή, στο σκάφος ή σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στην παραλία, των αλιευμένων ψαριών, τα οποία μαγειρεύονται με παραδοσιακούς τρόπους και συνοδεύονται με τοπικά προϊόντα και οίνο.

Σε αυτή τους την προσπάθεια, η συστηματική αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης συνδράμει στην προβολή και στην προώθηση των δραστηριοτήτων τους, στην ισχυροποίηση της αναγνωρισιμότητας και της φήμης του τουριστικού προϊόντος και στην άμεση προσέγγιση των δυνητικών πελατών. Μέσα από τις τακτικές δημοσιεύσεις κειμένων, φωτογραφιών και οπτικοακουστικών αποσπασμάτων, οι αλιείς της Κεφαλονιάς έχουν καταφέρει όχι μόνο να αυξήσουν τις κρατήσεις τους, αλλά κυρίως να ενθαρρύνουν τη διατήρηση επαφής με όσους βίωσαν αυτήν την αυθεντική εμπειρία, να οικοδομήσουν σχέσεις εμπιστοσύνης και να δημιουργήσουν μία κοινότητα με επισκέπτες, οι οποίοι εμπλέκονται ενεργά στη διαδικασία διάδοσης των απόψεων, των συναισθημάτων και των εντυπώσεών τους. Το εγχείρημά τους αποδείχθηκε επιτυχημένο, μιας και απέκτησαν μία νέα πηγή εισοδήματος, μειώνοντας τις εργάσιμες ώρες τους στη θάλασσα, περιόρισαν τις επιπτώσεις στο οικοσύστημα και προσέφεραν σημαντικά πλεονεκτήματα στις τοπικές τους κοινότητες.

3.9 Τάσεις και προοπτικές ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού

Είναι προφανές ότι η συνύπαρξη των ήπιων αλιευτικών δραστηριοτήτων και του τουρισμού παρουσιάζει θετική προοπτική με πολλαπλά οφέλη για τις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, χάρη στην έντονη αλιευτική τους παράδοση, που καθορίζει την

ξεχωριστή κοινωνική και πολιτιστική τους ταυτότητα, στο μικρό μέγεθος, σχεδόν του συνόλου των αλιευτικών σκαφών και στις περιορισμένες απαιτούμενες υποδομές.

Ο αλιευτικός τουρισμός δημιουργεί νέους τρόπους απόκτησης βιώσιμου εισοδήματος για τους επαγγελματίες μέσω μίας σταθερής συμπληρωματικής απασχόλησης, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνει την ποιότητα ζωής τους. Μέσα από τις δραστηριότητές του δύναται να ενημερωθεί το κοινό για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, την ανάγκη θέσπισης μέτρων για την υπεύθυνη διαχείριση των αλιευτικών χώρων, την εξάλειψη της υπεραλίευσης και την αποκατάσταση των διαθέσιμων αποθεμάτων, καθώς και να προβληθεί ο περιβαλλοντικός ρόλος που διαδραματίζει ο αλιέας (FAO, 2020c; Miret-Pastor et al., 2020).

Τα τελευταία έτη καταγράφεται αυξητική τάση των αιτήσεων για χορήγηση άδειας άσκησης δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το βασικό αρωγό στην ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας υποστηρίζει την παράκτια αλιεία μικρής κλίμακας και τη διαφοροποίηση των πηγών εισοδήματος και προωθεί την υδατοκαλλιέργεια, απλοποιώντας περαιτέρω τις διαδικασίες χορήγησης επενδυτικών κεφαλαίων και ενισχύοντας την αποτελεσματικότητά τους, με στόχο να καταστούν οι αλιευτικές δραστηριότητες βιώσιμες, καινοτόμες και ανθεκτικές σε ενδεχόμενες μελλοντικές κρίσεις. Ενδεικτικά, οι πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, την αντικατάσταση ή τον εκσυγχρονισμό των κινητήρων των αλιευτικών σκαφών, την απόκτηση εξοπλισμού ασφαλείας, την ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών αθλητικής αλιείας, την ανανέωση των γενεών στο επάγγελμα και πρωτοβουλίες που προωθούνται από γυναίκες (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018; Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2020).

Επιπρόσθετα, οι Ομάδες Τοπικής Δράσης για την Αλιεία είχαν σχεδιάσει και υλοποιήσει, την περίοδο 2014 - 2020, 8.980 αναπτυξιακά έργα και στρατηγικές για την αντιμετώπιση των αναγκών των περιοχών τους, αποσκοπώντας στη βελτίωση των υποδομών, στην ανάδειξη καλών πρακτικών και στην παροχή προγραμμάτων κατάρτισης των αλιέων, στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υποδοχής και φιλοξενίας, στην ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινοτήτων και στην εξασφάλιση της συμμετοχής τους και στη συντονισμένη προβολή και προώθηση του τουριστικού προϊόντος ([FARNET](#), 2021).

Συνοψίζοντας, η συμβολή του αλιευτικού τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας της κάθε περιοχής, στη διατήρηση και στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην παροχή πρόσθετων εισοδημάτων για τους αλιείς, στον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων της υπέρμετρης αλίευσης και στην

προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καθώς και η εξασφάλιση χρηματοδότησης και επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιβεβαιώνουν ότι στα επόμενα έτη αναμένεται να αυξηθεί ο αριθμός των ψαράδων που θα διενεργούν τη συγκεκριμένη μορφή τουρισμού.

3.10 Εμπόδια και λόγοι μη εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό

Η ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού συμβάλλει στην ενίσχυση του εισοδήματος των αλιέων και της κοινωνικής συνοχής, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και στον περιορισμό της πίεσης που ασκείται στα διαθέσιμα ιχθυοαποθέματα. Ωστόσο, ένας μεγάλος αριθμός ψαράδων αντιμετωπίζει με επιφύλαξη και δυσπιστία την προοπτική διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας.

Κύριες αιτίες αυτού του φαινομένου είναι η έλλειψη δράσεων με σκοπό την ευαισθητοποίηση των αλιέων για την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, καθώς και την ενημέρωση για τις προοπτικές και τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενασχόλησή τους με τον τουρισμό (Castellani et al., 2017; Depellegrin et al., 2019; Kyvelou & Ierapetritis, 2021).

Επιπλέον ανασταλτικοί παράγοντες είναι οι οικονομικοί πόροι που καλούνται να διαθέσουν οι επαγγελματίες αλιείς για την άσκηση τέτοιων δραστηριοτήτων, μιας και απαιτείται αυξημένο κεφάλαιο και κόστος για την προσαρμογή των σκαφών στη μεταφορά επιβατών, αλλά και για την εφαρμογή των προτύπων ασφαλείας που επιβάλλει η ισχύουσα νομοθεσία, οι περιορισμένες τεχνικές και δεξιότητες επικοινωνίας, υποδοχής και αλληλεπίδρασης με τους επισκέπτες, η απουσία γνώσης ξένων γλωσσών και εξοικείωσης με την τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο μη ικανοποιητικός βαθμός αξιοποίησης καινοτομιών για τον εμπλουτισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και η ανεπαρκής κατάρτιση και επιμόρφωση σε θέματα τουρισμού, επιχειρηματικότητας, βασικών αρχών διοίκησης και μάρκετινγκ, χορήγησης πρώτων βοηθειών, θαλάσσιας βιολογίας, περιβάλλοντος και πολιτισμού (Bocci et al., 2018, Castellani et al., 2017; Depellegrin et al., 2019; Kyvelou & Ierapetritis, 2021; Lontakis & Vassilopoulou, 2022; Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018).

Η αλιεία, η οποία αναπτύσσεται κυρίως από μικρής κλίμακας, οικογενειακές επιχειρήσεις δε θεωρείται ελκυστική από τους νέους, λόγω των δύσκολων συνθηκών εργασίας και των σχετικά χαμηλών αμοιβών με συνέπεια μέρη που βασίζονται παραδοσιακά στην αλιεία και στην υδατοκαλλιέργεια να έρχονται αντιμέτωπα με τη γήρανση των επαγγελματιών και των αλιευτικών σκαφών, αλλά και την απώλεια πληθυσμού (Freeman et al., 2021).

Η απουσία μακροπρόθεσμου, εθνικού, στρατηγικού σχεδιασμού και ισχυρού ενδιαφέροντος από τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, η έλλειψη υποστήριξης, συντονισμού και οργάνωσης, η υπέρμετρη φορολόγηση, το ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο και η γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας δυσχεραίνει τις πιθανότητες ανάληψης πρωτοβουλιών από τους ψαράδες και κατ' επέκταση, εμπλοκής με την τουριστική δραστηριότητα (Castellani et al., 2017; Depellegrin et al., 2019; Kyvelou & Ierapetritis, 2021; Maniouroulou et al., 2017).

Δυνητικά εμπόδια συνιστούν η εποχικότητα που παρουσιάζει αυτή η ειδική μορφή τουρισμού και η αδυναμία εξασφάλισης προσφοράς καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών που επικρατούν και της δυσκολίας πρόσβασης σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, στοιχεία που αποτρέπουν τη δημιουργία και την ανάπτυξη από τα τουριστικά γραφεία οργανωμένων ταξιδιών (πακέτων) με δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού (Castellani et al., 2017; Maniouroulou et al., 2017).

Σύμφωνα με τη δημοσίευση των Freeman et al. (2021), η αποκλειστική εξάρτηση από την τουριστική δραστηριότητα ενέχει κινδύνους για τους αλιείς, γεγονός που αποδείχθηκε από τους περιορισμούς των μετακινήσεων κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου του κορωνοϊού.

Έρευνες καταδεικνύουν ότι απαιτείται η ύπαρξη μία διαδικτυακής πύλης ή ενός ηλεκτρονικού συστήματος που θα επιτρέπει και θα απλοποιεί τη διαδικασία των κρατήσεων, περαιτέρω εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των διαθέσιμων υποδομών και ανάγκη εκμετάλλευσης των αλιευτικών καταφυγίων, δικτύωση με άλλους προορισμούς για την προώθηση των ποικίλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αλλά και των αλιευτικών παραδόσεων, μέσα από συντονισμένες ενέργειες μάρκετινγκ (Borch, Aas & Policansky, 2008; Castellani et al., 2017; Depellegrin et al., 2019; Kyvelou & Ierapetritis, 2021).

Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει επιτακτική ανάγκη για επιστημονική έρευνα στο πεδίο του αλιευτικού τουρισμού, μιας και τα διαθέσιμα δεδομένα είναι περιορισμένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Ορισμός του πληθυσμού και διαδικασία συλλογής των δεδομένων

Αποβλέποντας στην επίτευξη των κύριων στόχων της διπλωματικής εργασίας, δηλαδή την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και τη διερεύνηση των παραγόντων που διαμορφώνουν την ανάπτυξη αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού στην Ελλάδα, επιχειρήθηκε η συγκέντρωση κατάλληλων δεδομένων για διάφορα ζητήματα, διαμέσου της αποστολής ενός δομημένου ερωτηματολογίου σε επαγγελματίες που διαθέτουν άδεια διενέργειας αλιευτικού τουρισμού.

Κατά τη διαδικασία του ακριβούς προσδιορισμού του πληθυσμού παρουσιάστηκαν σημαντικές δυσκολίες, μιας και ο κατάλογος με τους ιδιοκτήτες των σκαφών που είναι καταχωρισμένα στο Εθνικό Αλιευτικό Μητρώο και κατ' επέκταση, επιτρέπουν την επιβίβαση επισκεπτών, δεν είναι διαθέσιμος στον ιστότοπο της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με συνέπεια να δυσχεραίνεται η πρόσβαση στα στοιχεία επικοινωνίας τους. Καταλυτικής σημασίας υπήρξε η συνεισφορά και η πληροφόρηση που προσέφεραν υπάλληλοι των τμημάτων Αλιείας των Διευθύνσεων Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της κάθε Περιφερειακής Ενότητας, ενώ δεδομένα αντλήθηκαν και μέσα από την αξιοποίηση του διαδικτύου.

Μετά την αξιολόγηση των ερωτήσεων, προκειμένου τόσο να εντοπιστούν ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις, όσο και να εξακριβωθεί η σαφήνεια και ο βαθμός κατανόησής τους από τους αλιείς, προσδιορίστηκε ο μέσος χρόνος συμπλήρωσής τους σε περίπου 15 λεπτά. Το ερωτηματολόγιο, συνοδευόμενο από ένα σύντομο μήνυμα για τον σκοπό της έρευνας και την σπουδαιότητα της συμμετοχής τους, προωθήθηκε ηλεκτρονικά, τόσο ως υπερσύνδεσμος για τη συμπλήρωσή του στις Φόρμες της Google, όσο και ως συνημμένο αρχείο, σε 77 (από τους συνολικά 235) αλιείς που ασχολούνται με τον τουρισμό και δραστηριοποιούνται σε 29 διαφορετικές Περιφερειακές Ενότητες της χώρας. Η επιλογή των μονάδων του δείγματος πραγματοποιήθηκε σκόπιμα και στοχευμένα (δειγματοληψία κρίσης), με αντιπροσωπευτικό όμως τρόπο, ώστε να εξασφαλίζει την αξιοπιστία των συμπερασμάτων και τη γενίκευσή τους στον πληθυσμό. Στις αρχές του Σεπτεμβρίου του 2022 είχαν υποβληθεί 36 απαντήσεις. Στη συνέχεια, εστάλη υπενθύμιση αυξάνοντάς τες σε 54 (ποσοστό απόκρισης 70%).

4.2 Περιεχόμενο του ερωτηματολογίου

Η ποσοτική έρευνα έλαβε χώρα κατά το χρονικό διάστημα Αυγούστου - Σεπτεμβρίου 2022. Το ερωτηματολόγιο που καταρτίστηκε για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων από τους αλιείς αποτελείται από 7 ενότητες και 26 ερωτήσεις (Παράρτημα Ι).

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει μία ερώτηση με την οποία ζητείται από τους αλιείς να εκτιμήσουν βάσει μίας διαβαθμισμένης κλίμακας Λίκερτ (Likert) που λαμβάνει τιμές από «Καθόλου» έως «Πάρα πολύ», τους λόγους για τους οποίους η πλειονότητα των επαγγελματιών αντιμετωπίζει με επιφύλαξη και δυσπιστία την προοπτική διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας.

Η ακόλουθη ενότητα αποσκοπεί στην άντληση στοιχείων για το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν μέσα από έξι ερωτήματα. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται να προσδιοριστεί το χρονικό διάστημα ενασχόλησης των ψαράδων με τον τουρισμό, εάν πραγματοποιούν αλιευτικά ταξίδια όλο το έτος, οι υπηρεσίες που παρέχουν στους επισκέπτες, ο αριθμός των μελών της οικογένειας που συνδράμουν σε αυτές και η αξία της συμβολής τους, καθώς και αν προέκυψε αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων λόγω της επέκτασης των δραστηριοτήτων τους.

Η τρίτη ενότητα απαρτίζεται από δέκα ερωτήσεις κλειστού τύπου, μέσα από τις οποίες συγκεντρώνονται δεδομένα για το βαθμό που έχει αναδειχθεί σήμερα ο αλιευτικός τουρισμός και το πόσο ενημερωμένο είναι το ευρύ κοινό για αυτή την ειδική μορφή τουρισμού, για την εποχή του έτους που παρατηρείται αυξημένη επισκεψιμότητα, τις κύριες κατηγορίες ατόμων που εκδηλώνουν την επιθυμία τους για τέτοιου είδους εμπειρίες, την προέλευσή τους, τους τρόπους που συλλέγουν πληροφορίες και προγραμματίζουν τις κρατήσεις τους, όπως και για το αν ενδιαφέρονται για την τοπική ιστορία, τον πολιτισμό και τα αξιοθέατα του προορισμού. Στη συνέχεια, καταγράφεται η γνώμη των επαγγελματιών σχετικά με τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού με τις οποίες δύναται να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός, λαμβάνοντας υπόψη τους διαθέσιμους πόρους και τις ιδιαιτερότητες της περιοχής τους, καθώς και αν αναμένουν ότι η ζήτηση για αλιευτικές περιηγήσεις θα εμφανίσει μελλοντικά δυναμική ζήτηση.

Στη επόμενη ενότητα αξιολογείται μέσα από δύο ερωτήσεις κλειστού τύπου με χρήση πενταβάθμιας κλίμακας, ο ρόλος ορισμένων ενεργειών προβολής και προσέλκυσης επισκεπτών, καθώς και η ικανοποίησή τους από τις πρωτοβουλίες και τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων. Η πέμπτη ενότητα στοχεύει στον εντοπισμό των αιτιών που έδωσαν το έναυσμα για να εμπλακούν οι ερωτώμενοι αλιείς με τον τουρισμό, ενώ στην έκτη καταγράφεται η άποψή τους για τους παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.

Η τελευταία ενότητα αποτελείται από πέντε ερωτήσεις κλειστού τύπου σχετικά με τα δημογραφικά, κοινωνικά και ψυχογραφικά στοιχεία των ψαράδων (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο μόρφωσης και παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης σχετικών με τις αλιευτικές τουριστικές δραστηριότητες), αποσκοπώντας στη σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών τους γνωρισμάτων.

4.3 Ανάλυση αξιοπιστίας και εγκυρότητας

Οι κύριες ιδιότητες μιας κλίμακας είναι: α) η αξιοπιστία, η οποία αναφέρεται στη συνέπεια των απαντήσεων και β) η εγκυρότητα που επαληθεύει αν επιτελεί ικανοποιητικά τον σκοπό για τον οποίο έχει δημιουργηθεί.

Η αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας καταδεικνύει κατά πόσο τα ερωτήματα που αφορούν το ίδιο χαρακτηριστικό παρουσιάζουν υψηλή συσχέτιση, τόσο μεταξύ τους όσο και με το στοιχείο που επιδιώκεται να μετρηθεί. Η εκτίμησή της προσδιορίζεται συνήθως μέσω ενός συντελεστή, με το δείκτη α του Cronbach, ο οποίος λαμβάνει τιμές από 0 έως 1, να χρησιμοποιείται ευρέως. Η εμφάνιση χαμηλής συσχέτισης με το συνολικό άθροισμα όλων των σχετικών ερωτήσεων σημαίνει ότι οι συγκεκριμένες μεταβλητές επιδρούν αρνητικά στην αξιοπιστία των υπολογισμών και κρίνεται σκόπιμο να προβούμε σε διορθωτικές ενέργειες. Η ιδανική τιμή του δείκτη θα πρέπει να ξεπερνά το 0.7 (Μάρκος, 2012).

Η εξέταση της εγκυρότητας της εννοιολογικής κατασκευής θα διενεργηθεί με την εφαρμογή της ανάλυσης κύριων συνιστωσών.

4.4 Στατιστική επεξεργασία

4.4.1 Γενικά

Η κωδικοποίηση των ερωτηματολογίων, η καταχώριση και η επεξεργασία των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του προγράμματος SPSS. Εκτός από περιγραφικά μέτρα, προκειμένου να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής, χρησιμοποιήθηκαν και μέθοδοι της μη παραμετρικής επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης (έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 , Mann-Whitney και συντελεστής συσχέτισης Spearman), με στόχο να διαπιστωθεί η ύπαρξη ένδειξης σημαντικής συσχέτισης μεταξύ διαφόρων ζευγαριών μεταβλητών.

4.4.2 Παραγοντική ανάλυση / Ανάλυση κύριων συνιστωσών

Με στόχο την ελάττωση του αριθμού των διαθέσιμων μεταβλητών και τη σύνοψη και παρουσίασή τους με έναν πιο περιεκτικό τρόπο εφαρμόστηκε η παραγοντική ανάλυση (Factor Analysis), η οποία βασίζεται στην υπόθεση ότι οι μεταβλητές δύνανται να ομαδοποιηθούν λαμβάνοντας υπόψη τις συσχετίσεις που υπάρχουν / παρατηρούνται μεταξύ τους.

Η ανάλυση σε κύριες συνιστώσες (Principal Component Analysis) πρόκειται για μία τεχνική, η οποία αποσκοπεί στη δημιουργία ενός μικρότερου και καλύτερα διαχειρίσιμου μεγέθους από ασυσχέτιστους γραμμικούς συνδυασμούς των αρχικών μεταβλητών. Οι νέες μεταβλητές καλούνται κύριες συνιστώσες και συνήθως είναι σε θέση να περιγράψουν / ερμηνεύουν ένα σημαντικό τμήμα της δομής της διασποράς των στατιστικών στοιχείων (Αγγελίδης, 2010; Κατσή, Σιδερίδης & Εμβαλωτής, 2010; Φωκιανός & Χαραλάμπους, 2010).

Η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί βάσει του πίνακα συσχετίσεων / ενδοσυναφειών (correlation matrix) των αρχικών δεδομένων, ενώ για την περιστροφή των παραμέτρων θα επιλεγεί η μέθοδος της μέγιστης διακύμανσης (Varimax), ώστε να ελαχιστοποιηθεί το πλήθος των μεταβλητών που εμφανίζουν υψηλές επιβαρύνσεις (Αγγελίδης, 2010). Για τον προσδιορισμό των σημαντικών παραγόντων απαιτείται η εύρεση των ιδιοτιμών (eigenvalues) και ο έλεγχος της γραφικής τους παράστασης (scree plot) (Κατσή, Σιδερίδης & Εμβαλωτής, 2010).

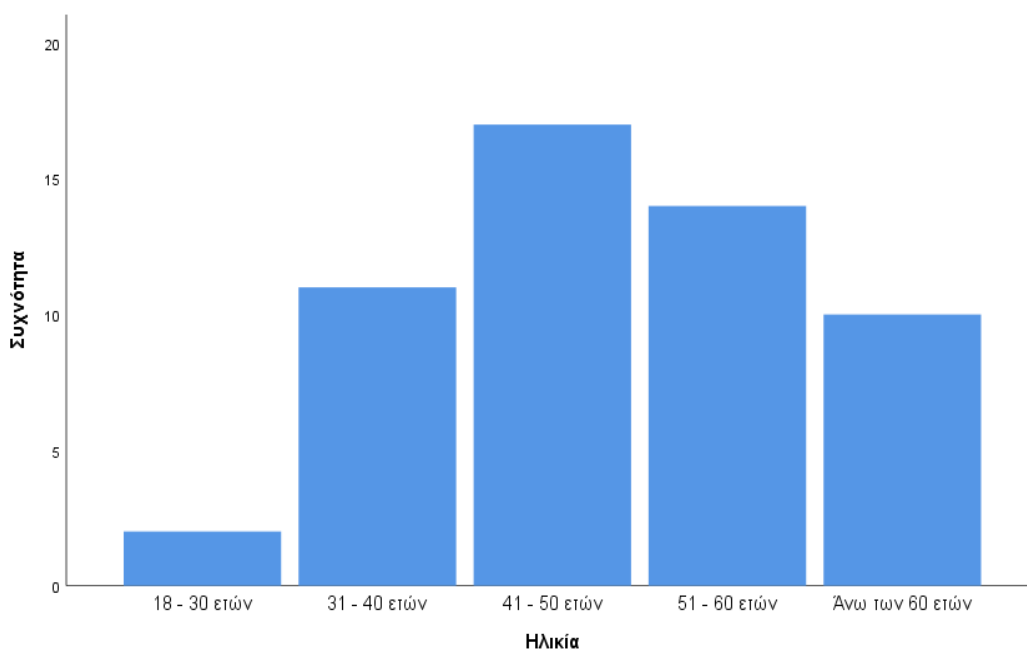
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των στατιστικών στοιχείων που συλλέχθηκαν από αλιείς που ασχολούνται με τον τουρισμό.

5.1 Περιγραφική στατιστική ανάλυση

5.1.1 Δημογραφικά στοιχεία

Ο συνολικός αριθμός των επαγγελματιών που διαθέτουν άδεια διενέργειας αλιευτικού τουρισμού και δέχθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα ανήλθε σε 54 άτομα, οι 51 εκ των οποίων ήταν άνδρες και οι 3 γυναίκες.

Γράφημα 5.2: Ηλικιακές κλάσεις αλιέων που διαθέτουν άδεια διενέργειας τουρισμού

Το 32% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα μεταξύ 41 και 50 ετών, 1 στους 4 (26%) είναι μεταξύ 51 και 60 ετών, 1 στους 5 (20%) είναι μεταξύ 31 και 40 ετών και ένα σχεδόν αντίστοιχο ποσοστό (19%) άνω των 60 ετών.

Η πλειονότητά τους είναι έγγαμοι (80%), χαμηλού και μέσου μορφωτικού επιπέδου, απόφοιτοι υποχρεωτικής (30%) ή δευτεροβάθμιας (57%) εκπαίδευσης, με μόλις 1 στους 8 (13%) να κατέχουν πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών.

Πίνακας 5.1: Κοινωνικά χαρακτηριστικά των αλιέων που ασχολούνται με τον τουρισμό

Φύλο	Άνδρας (94%)
Ηλικία	41 - 50 ετών (32%)
Οικογενειακή κατάσταση	Έγγαμος (80%)
Επίπεδο εκπαίδευσης	Υποχρεωτική (30%)
	Δευτεροβάθμια (57%)
	Τριτοβάθμια (13%)
Ποσοστό όσων έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης σχετικά με:	
την επιχειρηματικότητα και τη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων	(46%)
τη χορήγηση πρώτων βοηθειών	(46%)
τον τουρισμό	(27%)
τις βασικές αρχές μάρκετινγκ	(6%)
τη διοίκηση επιχειρήσεων	(4%)
κανένα θέμα από τα παραπάνω	(35%)

Η αποτελεσματική διοίκηση μιας οντότητας απαιτεί γνώσεις του αντικειμένου και σχετικές δεξιότητες, ενώ εξίσου σημαντική για την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και την αύξηση του αισθήματος της ασφάλειας των επισκεπτών είναι η κατάρτιση των εμπλεκόμενων αλιέων με τον τουρισμό σε θέματα που σχετίζονται με την υποδοχή και τη φιλοξενία και τη δυνατότητα χορήγησης πρώτων βοηθειών. Διαπιστώθηκε ότι το 46% έχει παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης σχετικά με την επιχειρηματικότητα και τη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων, καθώς και την παροχή πρώτων βοηθειών. Αντιθέτως, σχεδόν 1 στους 3 (35%) δεν έχει λάβει μέρος σε στοχευμένες διεργασίες μάθησης.

5.1.2 Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας

Οι αποκριθέντες εκτιμούν ότι οι κύριοι λόγοι που η πλειονότητα των επαγγελματιών αντιμετωπίζει με επιφύλαξη και δυσπιστία την εμπλοκή με τον τουρισμό είναι η έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος για τη μεταφορά επιβατών και την εφαρμογή των προτύπων ασφαλείας που επιβάλλει η νομοθεσία, οι περιορισμένες διαθέσιμες γνώσεις και δεξιότητες και οι ανεπαρκείς οικονομικοί πόροι. Πρόσθετοι, αλλά όχι εξίσου σημαντικοί αποτρεπτικοί παράγοντες ενασχόλησης με τον τουρισμό είναι η έλλειψη υποστήριξης και ενημέρωσης των αλιέων για τις προοπτικές και τα οφέλη που θα προκύψουν από τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους, η ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που δραστηριοποιούνται και κατ' επέκταση της ζήτησης για τις

συγκεκριμένες αλιευτικές υπηρεσίες και η πεποίθηση ότι τα πρόσθετα εισοδήματα που ενδεχομένως να αποκομίσουν δε θα υπερβαίνουν το κόστος της επένδυσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πρόταση «Έλλειψη χρόνου / Η προσέλευση επισκεπτών στο αλιευτικό σκάφος θα αποσπάσει την προσοχή τους από τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες» παρουσίαζε τη χαμηλότερη μέση τιμή.

Πίνακας 5.2: Λόγοι για τους οποίους εκτιμάται ότι η πλειονότητα των επαγγελματιών αντιμετωπίζει με επιφύλαξη την προοπτική διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας και δε διαθέτει άδεια τουρισμού

	Μέση τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα τιμή
Έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος για τη μεταφορά επιβατών και την εφαρμογή των προτύπων ασφαλείας που επιβάλλει η νομοθεσία.	4,54	5,00	5
Περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες για την αποτελεσματική ενασχόληση με τον τουρισμό.	4,13	4,00	4
Έλλειψη οικονομικών πόρων.	4,06	5,00	5
Έλλειψη υποστήριξης και ενημέρωσης για τις προοπτικές και τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενασχόλησή τους με τον αλιευτικό τουρισμό.	3,63	4,00	4
Ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που δραστηριοποιούνται και κατ' επέκταση της ζήτησης για τις συγκεκριμένες αλιευτικές υπηρεσίες.	3,43	3,50	4
Πεποίθηση ότι τα πρόσθετα εισοδήματα από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων δεν υπερβαίνουν το απαιτούμενο κόστος.	3,09	3,00	3
Ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα δίχως ανάγκη για εμπλοκή με τον τουρισμό.	1,89	2,00	2
Έλλειψη χρόνου / Η προσέλευση επισκεπτών στο αλιευτικό σκάφος θα αποσπάσει την προσοχή τους από τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες.	1,65	1,00	1

5.1.3 Στοιχεία για το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν

Το θεσμικό πλαίσιο αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού νομοθετήθηκε μόλις το 2012 και τρία χρόνια αργότερα καθορίστηκαν οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την απόκτηση άδειας. Η πιο πρόσφατη τροποποίηση και ο εμπλουτισμός ορισμένων άρθρων του σχετικού νόμου πραγματοποιήθηκε το 2018. Επομένως, είναι απόλυτα λογικό το μεγαλύτερο μέρος των αλιέων (74%) να έχει αναπτύξει τέτοιου είδους δραστηριότητες μόλις την τελευταία πενταετία.

Πιο συγκεκριμένα, λίγο πάνω από τους μισούς (54%) έχουν ξεκινήσει να υποδέχονται επισκέπτες στα σκάφη τους από 3 έως και 5 έτη, ένα αξιόλογο ποσοστό (20%) ενεπλάκη με τον τουρισμό όχι περισσότερο από 2 χρόνια, ενώ 1 στους 4 ασχολείται με το αντικείμενο από 6 έτη και άνω.

Πίνακας 5.3: Έτη ενασχόλησης με τουριστικές δραστηριότητες

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
0 - 2	11	20,4	20,4
3 - 5	29	53,7	74,1
6 και άνω	14	25,9	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Από τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνεται ότι η συντριπτική πλειονότητα των επαγγελματιών (98%) δεν ασχολείται με τον αλιευτικό τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών και των ισχυρών ανέμων που επικρατούν, αλλά και της δυσκολίας πρόσβασης σε αρκετές παράκτιες και νησιωτικές περιοχές.

Γράφημα 5.3: Παρεχόμενες υπηρεσίες / δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού

Ένα τυπικό (σύνηθες) πρόγραμμα επισκέψεων περιλαμβάνει επίδειξη χαρακτηριστικών τεχνικών ψαρέματος, εργαλείων και αλιευτικών μέσων (100%), δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης (93%), συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας (85%), παροχή γεύματος στο σκάφος ή σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στην παραλία (69%), ενημέρωση για την ιστορία, τον πολιτισμό και

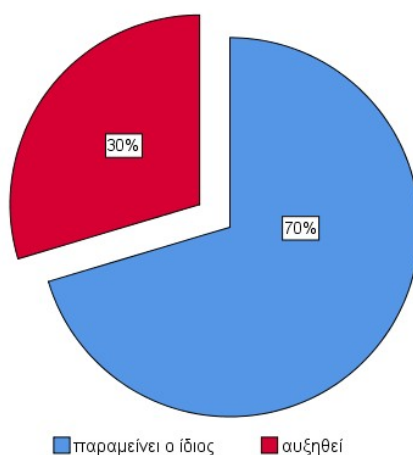
τις παραδόσεις της περιοχής (69%) και ευαισθητοποίηση για τη σημασία της αλιείας, τους θαλάσσιους πόρους, την παράκτια βιοποικιλότητα και την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος (65%). Ένας στους δύο αλιείς (50%) παρέχουν προς κατανάλωση τοπικά αγροτικά προϊόντα, ενώ όσοι δεν είναι σε θέση ή δε βρίσκουν απαραίτητο να μαγειρέψουν τα αλιεύματα στο σκάφος (το ποσοστό ανέρχεται στο 35%) τα προσφέρουν δωρεάν ή σε λιγοστές περιπτώσεις τα πωλούν στους επιβάτες.

Πίνακας 5.4: Αριθμός μελών του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος που συνδράμουν σε διάφορες εργασίες που εκτελούνται τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών ταξιδιών

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
0	11	20,4	20,4
1	23	42,6	63,0
2	13	24,1	87,0
3 και άνω	7	13,0	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Ο χαρακτήρας των περισσότερων αλιευτικών επιχειρήσεων είναι οικογενειακός με τουλάχιστον ένα μέλος του κάθε νοικοκυριού ή του συγγενικού περιβάλλοντος να συνεισφέρει σε ποσοστό σχεδόν 80% στις απαιτούμενες εργασίες που εκτελούνται τόσο κατά την προετοιμασία όσο και κατά τη διάρκεια των τουριστικών περιηγήσεων και εννιά στους δέκα επαγγελματίες να χαρακτηρίζουν ως ιδιαίτερα σημαντική τη συμβολή τους.

Η άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων είχε ως αποτέλεσμα ο αριθμός του προσωπικού του αλιευτικού σκάφους να:

Γράφημα 5.4: Η διενέργεια αλιευτικού τουρισμού συμβάλλει στη διατήρηση ή / και στη δημιουργία θέσεων εργασίας

Η άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων είχε ως αποτέλεσμα ο αριθμός του προσωπικού του αλιευτικού σκάφους να παραμείνει ο ίδιος στο 70% των περιπτώσεων και να αυξηθεί στο υπόλοιπο 30%, επαληθεύοντας την πεποίθηση ότι η ενασχόληση με τον αλιευτικό τουρισμό συμβάλλει στη διατήρηση ή / και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

5.1.4 Επισκεψιμότητα - Συνέργειες με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού

Η πλειονότητα των επαγγελματιών (89%) συνηγορεί ότι ο αλιευτικός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί σε επαρκή έκταση στην περιοχή τους. Σε αρμονία βρίσκονται και οι απόψεις τους σχετικά με τον εξαιρετικά περιορισμένο βαθμό ενημέρωσης των ταξιδιωτών όσον αφορά αυτή την ειδική μορφή τουρισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 94% των ερωτηθέντων απάντησε «Λίγο» ή «Καθόλου» και αυτό κάνει επιτακτική την ανάγκη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση κατάλληλων προωθητικών ενεργειών.

Πίνακας 5.5: Κατά πόσο εκτιμούν οι αλιείς ότι έχει αναπτυχθεί αυτή η μορφή τουρισμού

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
Καθόλου	8	14,8	14,8
Λίγο	40	74,1	88,9
Αρκετά	6	11,1	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Πίνακας 5.6: Ο βαθμός ενημέρωσης του κοινού για τον αλιευτικό τουρισμό

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
Καθόλου	2	3,7	3,7
Λίγο	49	90,7	94,4
Αρκετά	2	3,7	98,1
Πολύ	1	1,9	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Castellani et al., 2017; Maniopolou et al., 2017), ο αλιευτικός τουρισμός παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, στοιχείο που επιβεβαιώνεται από την έρευνα, με τους επισκέπτες να επιλέγουν να περιηγηθούν με αλιευτικά σκάφη και να βιώσουν αυτή την εμπειρία σχεδόν αποκλειστικά την περίοδο του καλοκαιριού.

Αυτό καθιστά ανέφικτη την εξασφάλιση προσφοράς καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και εμποδίζει τη δημιουργία και την ανάπτυξη από τα τουριστικά γραφεία οργανωμένων ταξιδιών (πακέτων) με δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού.

Πίνακας 5.7: Εποχή του έτους που υποδέχονται το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών

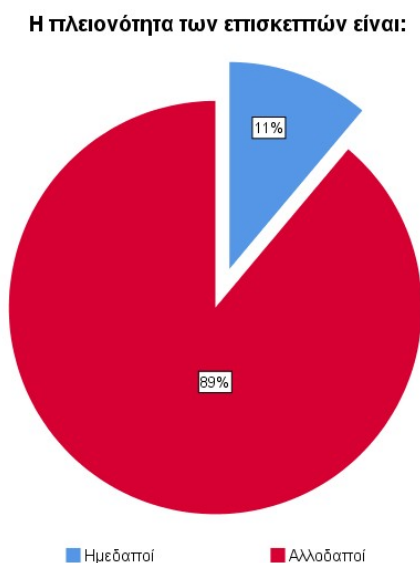
	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
Άνοιξη	1	1,9	1,9
Καλοκαίρι	52	96,3	98,1
Χειμώνα	1	1,9	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Οι κατεξοχήν ενδιαφερόμενοι για αυτή την ειδική μορφή τουρισμού είναι οικογένειες (100%), επισκέπτες που αναζητούν αυθεντικές συγκινήσεις και ήπιες υπαίθριες δραστηριότητες (94%) και ομάδες φίλων (89%), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό των επισκεπτών είναι συνταξιούχοι (56%). Ο αλιευτικός τουρισμός δε φαίνεται να προτιμάται, κατά κύριο λόγο από λάτρεις της γαστρονομίας και συχνούς καταναλωτές ψαριών, μιας και μόλις το 37% των επαγγελματιών δήλωσαν ότι υποδέχονται αυτή την κατηγορία ατόμων. Οι νέοι σε ηλικία και οι φοιτητές είναι ακόμα λιγότεροι (28%) με τον αριθμό των μαθητών που επισκέπτονται αλιευτικά σκάφη στα πλαίσια εκπαιδευτικών εκδρομών να είναι σημαντικά περιορισμένος (4%).

Πίνακας 5.8: Οι κατηγορίες ατόμων που εκδηλώνουν εντονότερα την επιθυμία τους να βιώσουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού

	Συχνότητα	Ποσοστιαία συχνότητα
Οικογένειες.	54	100,0%
Επισκέπτες που αναζητούν αυθεντικές εμπειρίες και ήπιες υπαίθριες δραστηριότητες.	51	94,4%
Ομάδες φίλων.	48	88,9%
Συνταξιούχοι.	30	55,6%
Λάτρεις της γαστρονομίας και τακτικοί καταναλωτές ψαριών.	20	37,0%
Νέοι σε ηλικία / Φοιτητές.	15	27,8%
Μαθητές, στα πλαίσια εκδρομών ιδιαίτερης εκπαιδευτικής αξίας	2	3,7%

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί ότι σχεδόν εννιά στους δέκα αλιείς (89%) δήλωσαν ότι η πλειονότητα των επισκεπτών είναι αλλοδαποί.

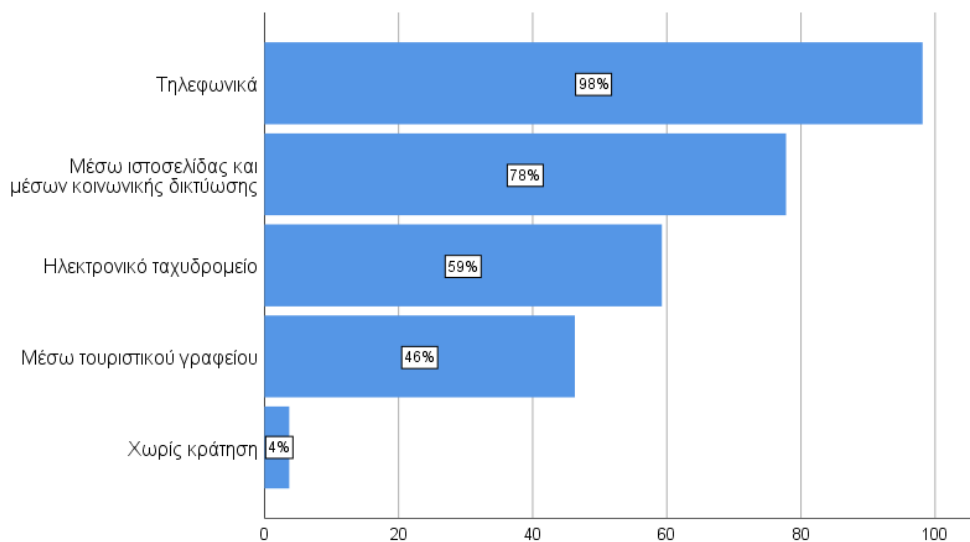
Γράφημα 5.5: Καταγωγή της πλειονότητας των επισκεπτών

Ο πρωταρχικός τρόπος με τον οποίο επιλέγουν οι ενδιαφερόμενοι να ενημερωθούν για τις τουριστικές δραστηριότητες είναι μέσω της διαθέσιμης ιστοσελίδας ή / και των λογαριασμών που έχουν δημιουργήσει οι αλιείς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (82%).

Πίνακας 5.9: Τρόπος άντλησης πληροφόρησης για τις αλιευτικές τουριστικές δραστηριότητες

	Συχνότητα	Ποσοστιαία συχνότητα
Μέσω της διαθέσιμης ιστοσελίδας ή / και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.	44	81,5%
Πρωθητικά φυλλάδια.	18	33,3%
Διαδικτυακές αξιολογήσεις επισκεπτών και διαδραστικούς χώρους συζητήσεων.	16	29,6%
Διαφημιστικές πινακίδες στην προβλήτα του λιμανιού.	12	22,2%
Συστάσεις φίλων, γνωστών και συγγενών.	9	16,7%
Τουριστικά γραφεία.	5	9,3%
Ιστότοποι με ταξιδιωτικό περιεχόμενο και προτάσεις για υπαίθριες δραστηριότητες.	3	5,6%
Δημόσιες σχέσεις (δελτία τύπου, συμμετοχή σε εκδηλώσεις,...).	0	0,0%
Διαφημίσεις σε έντυπο και περιοδικό τύπο.	0	0,0%

Ένας στους τρεις έχει την εντύπωση ότι τα προωθητικά φυλλάδια (33%) και οι διαδικτυακοί χώροι αξιολογήσεων και συζητήσεων (29%) συνιστούν αποτελεσματικές πηγές άντλησης πληροφορήσης. Ακολουθούν οι διαφημιστικές πινακίδες που τοποθετούνται στην προβλήτα του λιμανιού (22%), οι συστάσεις (17%), τα τουριστικά γραφεία (9%) και οι ιστότοποι με ταξιδιωτικό περιεχόμενο. Οι δημόσιες σχέσεις και οι διαφημίσεις σε έντυπο και περιοδικό τύπο δε βρίσκονται ανάμεσα στις επιλογές των αποκριθέντων.

Γράφημα 5.6: Ο τρόπος πραγματοποίησης των κρατήσεων

Ο προγραμματισμός των κρατήσεων πραγματοποιείται πρωτίστως τηλεφωνικά (98%) και σε μικρότερο ποσοστό αξιοποιώντας το διαδίκτυο, δηλαδή μέσω της ιστοσελίδας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (78%), αλλά και της αποστολής μηνύματος στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (59%). Σχεδόν ένας στους δύο επαγγελματίες (46%) κατέγραψε τη σημασία των τουριστικών γραφείων στη διαδικασία κράτησης, ενώ μόλις 4% δήλωσε ότι υπάρχουν ενδιαφερόμενοι, που εμφανίζονται στο σημείο αναχώρησης, δίχως προηγουμένως να έχουν έλθει σε επικοινωνία μαζί τους.

Πίνακας 5.10: Ο βαθμός ενδιαφέροντος των τουριστών για την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
Καθόλου	2	3,7	3,7
Λίγο	21	38,9	42,6
Αρκετά	26	48,1	90,7
Πολύ	5	9,3	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Η παραδοσιακή αλιεία αποτελεί τμήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς και συνδράμει στη διαμόρφωση της τοπικής ταυτότητας. Ωστόσο, μόλις ένας στους δύο αλιείς (57%) έχει σχηματίσει την άποψη ότι οι τουρίστες εκδηλώνουν την επιθυμία τους, σε ένα αξιόλογο βαθμό (από «Αρκετά» έως «Πολύ») να γνωρίσουν την ιστορία, τον πολιτισμό και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής.

Αναμφίβολα, η ομαδοποίηση διαφορετικών τουριστικών προϊόντων θα λειτουργούσε ως κίνητρο για να επιμηκύνουν οι επισκέπτες τη διαμονή τους και να γίνουν κοινωνοί της τοπικής παράδοσης, θα επέτρεπε τον καταμερισμό των δαπανών προβολής και προώθησης και θα συνέβαλε στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας και στην ανάδειξη των προορισμών, επιτυγχάνοντας σημαντικά οφέλη για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή τους.

Πίνακας 5.11: Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού με τις οποίες θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %
Τουρισμός γαστρονομίας	42	77,8%
Οινοτουρισμός	24	44,4%
Αγροτουρισμός	21	38,9%
Οικοτουρισμός / πράσινος τουρισμός	17	31,5%
Καταδυτικός τουρισμός	16	29,6%
Τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων υπαίθρου	16	29,6%
Πολιτιστικός τουρισμός	13	24,1%
Τουρισμός ευεξίας	4	7,4%
Εκπαιδευτικός τουρισμός	3	5,6%
Θρησκευτικός / προσκυνηματικός τουρισμός	2	3,7%
Γεωτουρισμός	1	1,9%
Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας	0	0,0%

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τους διαθέσιμους πόρους του κάθε μέρους, διαφαίνεται ότι η ιδανική ειδική μορφή για σύμπραξη είναι ο γαστρονομικός τουρισμός (78%). Μέσα από το σχεδιασμό γαστρονομικών διαδρομών και τη διοργάνωση αλιευτικών εκδηλώσεων και εκθέσεων προϊόντων υδατοκαλλιέργειας και αλιείας, την υλοποίηση εκπαιδευτικών παιχνιδιών για παιδιά και βιωματικών εργαστηρίων επάνω στα σκάφη, οργανωμένων επιμορφωτικών προγραμμάτων και δράσεων υγιεινής διατροφής, γευσιγνωσίας και μαγειρικής τοπικά αλιευόμενων ειδών θα μπορούσε να αναβαθμιστεί ποιοτικά το προσφερόμενο προϊόν, να δημιουργηθεί προστιθέμενη αξία και να ενισχυθεί η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση του κοινού για αυτή την ειδική μορφή τουρισμού.

Έπονται, με μικρότερα ποσοστά, ο οινοτουρισμός (44%) και ο αγροτουρισμός (39%), ο οικοτουρισμός (32%), ο τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων υπαίθρου (30%), ο καταδυτικός (30%) και ο πολιτιστικός τουρισμός (24%).

Πίνακας 5.12: Ο βαθμός που αναμένεται ο αλιευτικός τουρισμός να παρουσιάσει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης και να εμφανίσει δυναμική ζήτηση

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Αθροιστική σχετική συχνότητα %
Αρκετά	3	5,6	5,6
Πολύ	29	53,7	59,3
Πάρα πολύ	22	40,7	100,0
Σύνολο	54	100,0	

Εξαιρετικά αισιόδοξο και ενθαρρυντικό είναι ότι σχεδόν το 95% των επαγγελματιών που έχουν διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές τους συμφωνεί (το 41% απάντησε «Πάρα πολύ» και το 54% «Πολύ») ότι ο αλιευτικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης στην Ελλάδα και αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον.

5.1.5 Ενέργειες προβολής και προσέλκυσης επισκεπτών - Πρωτοβουλίες εμπλεκόμενων φορέων

Οι ενέργειες που είναι σε θέση να συνεισφέρουν στην ενίσχυση της προβολής και της επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού, όπως προέκυψαν από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων είναι η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των χορηγούμενων διαφημίσεων, η συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, ξενοδοχεία / τουριστικά καταλύματα και άλλες επιχειρήσεις, καθώς και ο σχεδιασμός και η παραγωγή έντυπου υλικού προβολής. Ιδιαίτερης σημασίας είναι οι δημόσιες σχέσεις / δημοσιότητα και η δημιουργία / κατασκευή ιστοχώρου.

Πίνακας 5.13: Η σημασία διαφόρων ενεργειών προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού

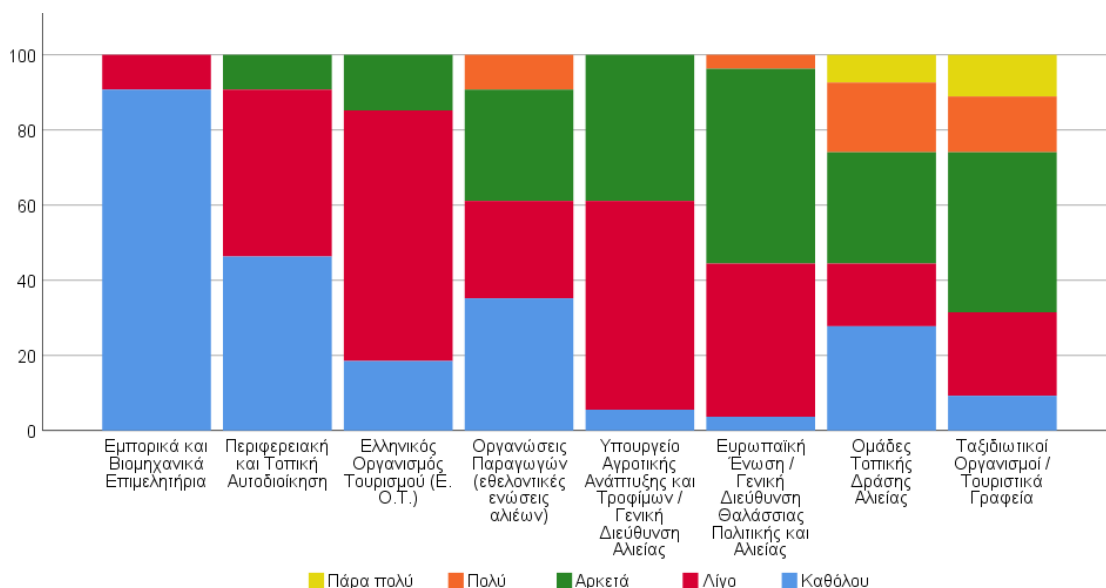
	Μέση τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα τιμή
Αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των χορηγούμενων διαφημίσεων.	4,59	5,00	5
Συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, ξενοδοχεία / τουριστικά καταλύματα και άλλες επιχειρήσεις.	4,17	4,00	4
Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπου υλικού προβολής.	4,02	4,00	4
Δημόσιες σχέσεις / Δημοσιότητα.	3,93	4,00	4
Δημιουργία / Κατασκευή ιστοχώρου.	3,83	4,00	3
Ταξίδια γνωριμίας και εξοικείωσης με την αλιευτική τουριστική δραστηριότητα δημοσιογράφων και τουριστικών γραφείων.	3,11	3,00	3
Διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και προγραμμάτων αλιευτικής κληρονομιάς και εκπαίδευσης.	2,43	2,00	2

Τα ταξίδια γνωριμίας και εξοικείωσης και η διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και προγραμμάτων αλιευτικής κληρονομιάς και εκπαίδευσης θεωρούνται λιγότερο αποτελεσματικές μέθοδοι προώθησης αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού.

Πίνακας 5.14: Ο βαθμός ικανοποίησης των επαγγελματιών από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού

	Μέση τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα τιμή
Ταξιδιωτικοί Οργανισμοί / Τουριστικά Γραφεία.	2,96	3,00	3
Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας.	2,61	3,00	3
Ευρωπαϊκή Ένωση / Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας.	2,56	3,00	3
Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων / Γενική Διεύθυνση Αλιείας.	2,33	2,00	2
Οργανώσεις Παραγωγών (εθελοντικές ενώσεις αλιέων).	2,13	2,00	1
Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).	1,96	2,00	2
Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση.	1,63	2,00	1
Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια.	1,09	1,00	1

Η πλειονότητα των αλιέων δηλώνει ελάχιστα έως καθόλου ικανοποιημένη από τις πρωτοβουλίες του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης και των εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού. Η άποψη των συμμετεχόντων στην έρευνα δεν παρουσιάζεται ιδιαίτερα θετική για την εμπλοκή και τη συνδρομή ούτε της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, παρ' όλο που πριν μερικούς μήνες ανέλαβε την κατάρτιση στρατηγικού σχεδίου επικοινωνίας και δημοσιότητας για να επιτύχει την προώθηση αυτής της μορφής τουρισμού, αλλά ούτε και των εθελοντικών ενώσεων των αλιέων. Αρκετά ικανοποιημένοι δηλώνουν οι επαγγελματίες μόνο από τις δράσεις των ταξιδιωτικών οργανισμών και των τουριστικών γραφείων, ενώ ακολουθούν οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας και η Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γράφημα 5.7: Ο βαθμός ικανοποίησης των επαγγελματιών από τις δράσεις / πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού

5.1.6 Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό

Οι κατεξοχήν λόγοι εμπλοκής των επαγγελματιών με τον τουρισμό είναι: α) η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων, β) η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος λόγω της υπεραλίευσης και των περιορισμένων διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων, γ) ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα και η προαγωγή της βιωσιμότητας της αλιείας και δ) η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας.

Αρκετοί επιθυμούν μέσα από την άσκηση τέτοιων δραστηριοτήτων να διατηρήσουν ή και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, ενώ παράλληλα επιδιώκουν να συνδράμουν στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας της περιοχής, καθώς και να βελτιώσουν την εικόνα του αλιευτικού επαγγέλματος. Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων, η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία δε συνιστούν πρωταρχικά κίνητρα στην απόφασή τους να ασχοληθούν με τον τουρισμό.

Πίνακας 5.15: Λόγοι εμπλοκής με δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού

	Μέση τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα τιμή
Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων.	4,65	5,00	5
Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος λόγω της υπεραλίευσης και των περιορισμένων διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων.	4,63	5,00	5
Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα και η προαγωγή της βιωσιμότητας της αλιείας	4,54	5,00	5
Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας.	4,31	5,00	5
Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας.	3,56	4,00	4
Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας της περιοχής.	3,43	4,00	4
Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος.	3,39	4,00	4
Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων.	2,72	3,00	3
Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.	2,26	2,00	3
Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία.	1,98	2,00	2

5.1.7 Ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

Οι παράγοντες που αναστέλλουν την περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού είναι πολυπληθείς και ποικίλοι. Κατά σειρά σπουδαιότητας, σύμφωνα με τις απαντήσεις των επαγγελματιών, είναι: α) η έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής και προώθησης, β) η απουσία μακροπρόθεσμου, εθνικού, στρατηγικού σχεδιασμού, γ) η έλλειψη συνεργασίας και κοινού οράματος ανάμεσα σε Υπουργείο Τουρισμού, τοπική αυτοδιοίκηση, εμπλεκόμενους φορείς, ενώσεις και αλιείς, δ) η ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων και ε) οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και η υπερφορολόγηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

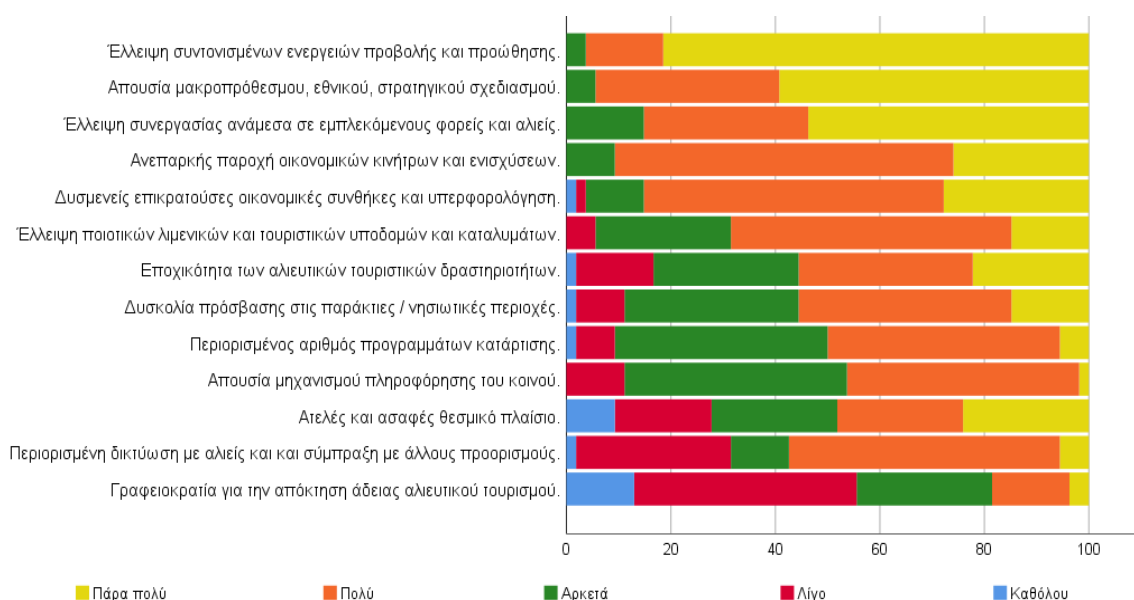
Ακολουθούν ζητήματα που σχετίζονται με την έλλειψη ποιοτικών λιμενικών και τουριστικών υποδομών και καταλυμάτων, την εποχικότητα και τη δυσκολία πρόσβασης στις παράκτιες και στις νησιωτικές περιοχές, λόγω του οδικού ή / και του ακτοπλοϊκού δικτύου.

Πίνακας 5.16: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

	Μέση τιμή	Διάμεσος	Επικρατούσα τιμή
Έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής και προώθησης.	4,78	5,00	5
Απουσία μακροπρόθεσμου, εθνικού, στρατηγικού σχεδιασμού.	4,54	5,00	5
Έλλειψη συνεργασίας και κοινού οράματος ανάμεσα σε Υπουργείο Τουρισμού, τοπική αυτοδιοίκηση, εμπλεκόμενους φορείς, ενώσεις και αλιείς.	4,39	5,00	5
Ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων.	4,17	4,00	4
Δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες και υπερφορολόγηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.	4,07	4,00	4
Έλλειψη ποιοτικών λιμενικών και τουριστικών υποδομών και καταλυμάτων.	3,78	4,00	4
Εποχικότητα των αλιευτικών τουριστικών δραστηριοτήτων.	3,59	4,00	4
Δυσκολία πρόσβασης στις παράκτιες / νησιωτικές περιοχές που διεξάγονται δραστηριότητες τουρισμού.	3,57	4,00	4
Περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης, επιμόρφωσης, υποστήριξης και καθοδήγησης του ανθρώπινου δυναμικού.	3,44	3,50	4
Απουσία μηχανισμού πληροφόρησης του κοινού και διαδικτυακής πύλης που θα απλοποιεί τη διαδικασία ηλεκτρονικής κράτησης υπηρεσιών αλιευτικού τουρισμού.	3,37	3,00	4
Ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο.	3,35	3,00	3
Περιορισμένη δικτύωση με αλιείς από άλλες χώρες για την αξιοποίηση και την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών και σύμπραξη με άλλους προορισμούς για την προώθηση ποικίλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.	3,30	4,00	4
Γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας αλιευτικού τουρισμού.	2,54	2,00	2

Αρκετά σημαντικοί λόγοι για την προσέλκυση επισκεπτών θεωρούνται ο περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης, επιμόρφωσης, υποστήριξης και καθοδήγησης του ανθρώπινου δυναμικού, η απουσία ενός μηχανισμού πληροφόρησης και μιας διαδικτυακής πύλης που θα απλοποιεί τη διαδικασία ηλεκτρονικής κράτησης, το ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο και η περιορισμένη δικτύωση με αλιείς από άλλες χώρες για την αξιοποίηση και την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών και η σύμπραξη με άλλους προορισμούς για την προώθηση ποικίλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Τέλος, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας δεν αποτρέπει τους αλιείς από τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων και κατ' επέκταση την επιπρόσθετη ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού.

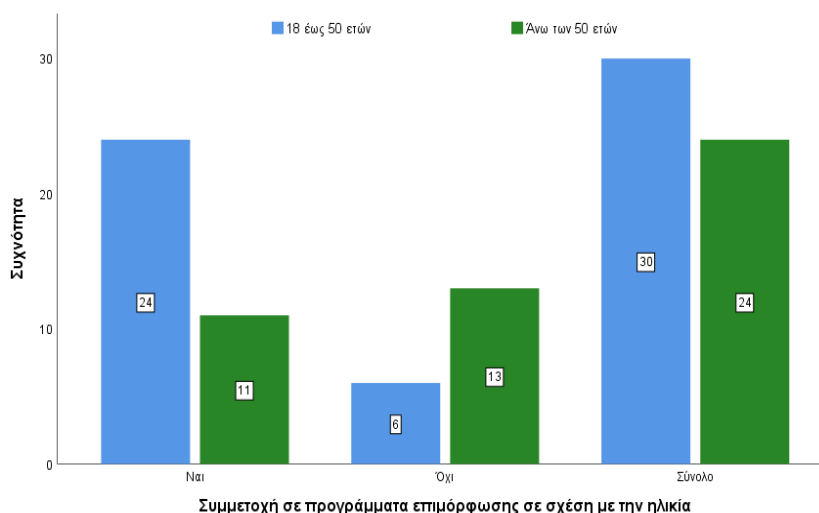
Γράφημα 5.8: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

5.2 Επαγωγική στατιστική ανάλυση

5.2.1 Διμεταβλητή ανάλυση

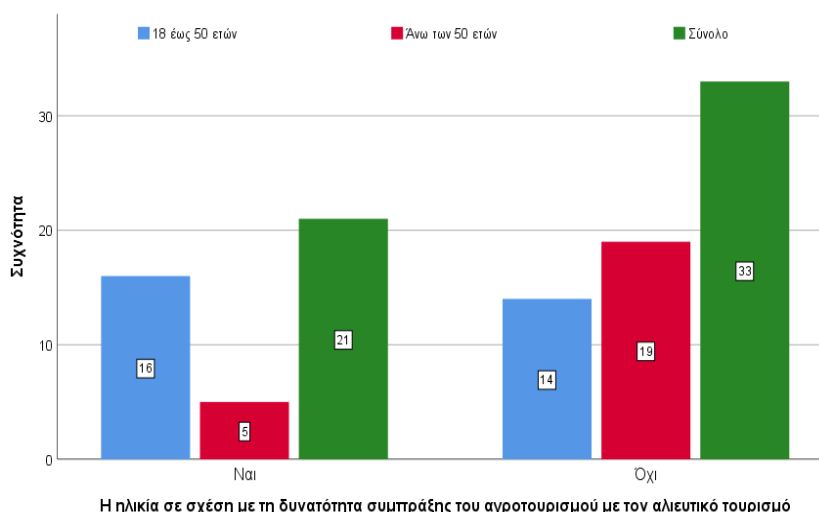
Το στατιστικό κριτήριο χ^2 εφαρμόζεται για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας μεταξύ δύο ποιοτικών μεταβλητών που διασταυρώνονται σε έναν πίνακα διπλής εισόδου. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται αν οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες και αν οι συχνότητες της κάθε κατηγορίας δύναται να προκύψουν τυχαία (Ρούσσος & Τσαούσης, 2011).

Από την ανάλυση των πινάκων συνάφειας και τον υπολογισμό του ελέγχου χ^2 του Pearson εντοπίστηκε ένδειξη στατιστικά σημαντικής συσχέτισης ανάμεσα στην ηλικία και τη συμμετοχή σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ($\chi^2(1, N=54)=6.8, p<.01$).

Γράφημα 5.9: Ηλικία των αλιέων σε σχέση με την παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης

Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε ότι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με: α) το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν / τις παρεχόμενες υπηρεσίες και δραστηριότητες, β) τον τρόπο που εκτιμούν ότι οι επισκέπτες αντλούν πληροφόρηση, γ) το βαθμό ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού στην περιοχή τους, δ) το κατά πόσο είναι ενημερωμένο το κοινό για τις αλιευτικές τουριστικές περιηγήσεις και ε) τις ειδικές μορφές τουρισμού με τις οποίες θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους διαθέσιμους πόρους της περιοχής τους δε διαφοροποιούνται ιδιαίτερα σε σχέση με α) την ηλικία, β) την οικογενειακή κατάσταση, αλλά και γ) με τα έτη που απασχολούνται με τον τουρισμό. Για λόγους ουσίας, αισθητικής και οικονομίας χώρου, οι σχετικοί πίνακες με τα αποτελέσματα της ανάλυσης διαμορφώθηκαν κατάλληλα και παρατίθενται στο Παράρτημα III.

Γράφημα 5.10: Ηλικία των αλιέων σε σχέση με τη δυνατότητα συνέργειας του αλιευτικού τουρισμού με τον αγροτουρισμό

Αντιθέτως, σημαντική διαφορά παρατηρήθηκε στις αποκρίσεις ανάμεσα στην ηλικία («18 έως 50 ετών» και «Άνω των 50 ετών») και στη δυνατότητα συνέργειας του αγροτουρισμού με τον αλιευτικό τουρισμό ($\chi^2(1, N=54)=5.9, p=.01<.05$).

5.2.2 Έλεγχος Mann-Whitney

Με δεδομένο ότι το σύνολο των μεταβλητών δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή, εξετάστηκε η ομοιογένεια των μέσων τιμών μεταξύ δύο ανεξάρτητων δειγμάτων με το μη παραμετρικό κριτήριο σύγκρισης Mann-Whitney. Οι υποθέσεις που ελέγχονται είναι:

H_0 : Υπάρχει ομοιογένεια ανάμεσα στην ικανοποίηση που αισθάνονται οι αλιείς από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού¹ και στο επίπεδο εκπαίδευσής τους («Χαμηλό / Μεσαίο» και «Ανώτατο»).

H_1 : Δεν υπάρχει ομοιογένεια ανάμεσα στην ικανοποίηση που αισθάνονται οι αλιείς από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού και στο επίπεδο εκπαίδευσής τους.

Η μηδενική υπόθεση δεν μπορεί να απορριφθεί σε επίπεδο σημαντικότητας .05 (Mann-Whitney $U = 201, p = .36$), οπότε δε δύναται να υποστηριχθεί ότι οι δύο μέσοι διαφέρουν.

Πίνακας 5.17: Περίληψη αποτελεσμάτων ελέγχου ομοιογένειας με το κριτήριο Mann-Whitney

Μηδενική υπόθεση	Έλεγχος	Sig.	Απόφαση
Η κατανομή του Βαθμού ικανοποίησης των αλιέων από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού είναι ίδια σε όλες τις κατηγορίες της Ηλικιακής ομάδας τους.	Έλεγχος μεταξύ δύο ανεξάρτητων δειγμάτων Mann-Whitney U	.265	Η μηδενική υπόθεση δεν μπορεί να απορριφθεί.

Το επίπεδο σημαντικότητας είναι .05

Αντίστοιχα εντοπίστηκε ότι δεν υπάρχει ομοιογένεια ανάμεσα στην ικανοποίηση που αισθάνονται οι αλιείς από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού και στην ηλικία τους («18 έως 50 ετών» και «Άνω των 50 ετών») (Mann-Whitney $U = 423, p = .27$).

1 Οι επτά διατάξιμες μεταβλητές που σχετίζονται με τον κάθε εμπλεκόμενα φορέα ξεχωριστά έχουν προσεγγιστικά μετασχηματιστεί σε μία ποσοτική με τον υπολογισμό του αριθμητικού μέσου όλων των τιμών τους.

5.2.3 Συντελεστής συσχέτισης του Spearman

Με τη χρήση του μη παραμετρικού συντελεστή του Spearman με σκοπό τη διενέργεια ελέγχου ύπαρξης στατιστικά σημαντικής συσχέτισης μεταξύ διαφόρων μεταβλητών, δεν προέκυψε απόκλιση απόψεων μεταξύ της ηλικίας των αλιέων και: α) των λόγων που η πλειονότητα των επαγγελματιών δεν ασχολείται με τον τουρισμό, β) του αριθμού των μελών του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος που συνεισφέρουν σε εργασίες πριν και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών περιηγήσεων ($r(52)=.17, p=.23$), γ) της συμβολής της οικογένειας στην ενασχόληση με τον τουρισμό ($r(52)=.23, p=.09$), δ) του πόσο θεωρούν ότι έχει αναπτυχθεί έως σήμερα ο αλιευτικός τουρισμός στην περιοχή τους ($r(52)=.21, p=.13$), ε) του πόσο αισθάνονται ότι είναι ενημερωμένο το ευρύ κοινό ($r(52)=.06, p=.66$), στ) του μεγέθους του ενδιαφέροντος των τουριστών για την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής ($r(52)=.12, p=.37$), ζ) του βαθμού που εκτιμούν ότι αυτή η ειδική μορφή τουρισμού παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης στην Ελλάδα και αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον ($r(52)=-.13, p=.36$), η) της σημασίας διαφόρων ενεργειών προβολής και επικοινωνίας, θ) του βαθμού ικανοποίησης από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού, ι) της απόφασής τους να ασχοληθούν με τον τουρισμό και ια) των παραγόντων που δρουν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.

Δε βρέθηκε ένδειξη στατιστικά σημαντικής συσχέτισης ανάμεσα στο επίπεδο εκπαίδευσης και: α) στους λόγους που η πλειονότητα των επαγγελματιών δεν ασχολείται με τον τουρισμό, β) στα έτη ενασχόλησης των αλιέων με τον τουρισμό ($r(52)=.11, p=.45$), γ) στον αριθμό των μελών του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος που συνεισφέρουν σε εργασίες πριν και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών περιηγήσεων ($r(52)=.10, p=.50$), δ) στη συμβολή της οικογένειας στην ενασχόληση με τον τουρισμό ($r(52)=-.12, p=.39$), ε) στο πόσο θεωρούν ότι έχει αναπτυχθεί έως σήμερα ο αλιευτικός τουρισμός στην περιοχή τους ($r(52)=.04, p=.78$), στ) στο πόσο αισθάνονται ότι είναι ενημερωμένο το ευρύ κοινό ($r(52)=.20, p=.15$), ζ) στο μέγεθος του ενδιαφέροντος των τουριστών για την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής ($r(52)=.15, p=.27$), η) στο βαθμό που εκτιμούν ότι αυτή η ειδική μορφή τουρισμού παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης στην Ελλάδα και αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον ($r(52)=.16, p=.25$), θ) στη σημασία διαφόρων ενεργειών προβολής και επικοινωνίας, ι) στο βαθμό ικανοποίησης από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού, ια) στην απόφασή τους να ασχοληθούν με τον τουρισμό και ιβ) στους παράγοντες που δρουν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη

αυτής της μορφής τουρισμού. Ένδειξη μέτριας αρνητικής σχέσης παρατηρήθηκε μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης των αλιέων και της ανεπαρκούς παροχής οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων, ως παράγοντα που αναστέλλει την ανάδειξη αυτής της μορφής του τουρισμού ($r(52)=-.28, p=.039$).

Στα ίδια συμπεράσματα οδηγούμαστε και από τον έλεγχο ύπαρξης συσχέτισης μεταξύ των ετών που έχουν αναπτύξει τουριστικές δραστηριότητες και: α) τους λόγους που η πλειονότητα των επαγγελματιών δεν ασχολείται με τον τουρισμό, β) τον αριθμό των μελών του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος που συνεισφέρουν σε εργασίες πριν και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών περιηγήσεων ($r(52)=.13, p=.34$), γ) της συμβολής της οικογένειας στην ενασχόληση με τον τουρισμό ($r(52)=.05, p=.72$), δ) του πόσο θεωρούν ότι έχει αναπτυχθεί έως σήμερα ο αλιευτικός τουρισμός στην περιοχή τους ($r(52)=.23, p=.10$), ε) του μεγέθους του ενδιαφέροντος των τουριστών για την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής ($r(52)=.06, p=.69$), στ) του βαθμού που εκτιμούν ότι αυτή η ειδική μορφή τουρισμού παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης στην Ελλάδα και αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον ($r(52)=.04, p=.76$), ζ) της σημασίας διαφόρων ενεργειών προβολής και επικοινωνίας, η) του βαθμού ικανοποίησης από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού, θ) της απόφασής τους να ασχοληθούν με τον τουρισμό και ι) των παραγόντων που δρουν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.

Εξαίρεση αποτελεί η εύρεση μέτριας θετικής συσχέτισης ($r(52)=.35, p=.01$) μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης των αλιέων και του βαθμού που εκτιμούν ότι είναι ενημερωμένο το ευρύ κοινό.

Ανάμεσα στον αριθμό μελών της οικογένειας ή / και των στενών συγγενών που συνδράμουν σε διάφορες εργασίες που εκτελούνται τόσο κατά την προετοιμασία όσο και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών ταξιδιών και στο κατά πόσο θεωρούν οι αλιείς σημαντική τη συμβολή τους δε παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($r(52)=.27, p=.052$).

Τέλος, διαπιστώθηκε ένδειξη μέτριας αρνητικής σχέσης μεταξύ της ηλικίας των αλιέων και του επιπέδου εκπαίδευσης που έχουν ολοκληρώσει ($r(52)=-.37, p=.006$).

Για λόγους αισθητικής και οικονομίας χώρου, τα αποτελέσματα της ανάλυσης διαμορφώθηκαν κατάλληλα και παρουσιάζονται στο Παράρτημα IV.

5.3 Έλεγχος αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας

Ο υπολογισμός ενός καθολικού δείκτη αξιοπιστίας για το ερωτηματολόγιο δεν έχει νόημα, οπότε πραγματοποιήθηκε έλεγχος με το συντελεστή α του Cronbach για τον εντοπισμό τυχόν διαστάσεων που παρατηρούνται εννοιολογικές διαφορές σε τέσσερις κλίμακες μέτρησης και συγκεκριμένα σε αυτές που διερευνούν: α) τους λόγους που η πλειονότητα των επαγγελματιών αντιμετωπίζει με επιφύλαξη τη διαφοροποίηση της δραστηριότητάς τους και δε διαθέτει άδεια αλιευτικού τουρισμού, β) το ρόλο διαφόρων ενεργειών προβολής και προώθησης αυτής της μορφής τουρισμού, γ) το βαθμό ικανοποίησης των αλιέων από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων για την ανάδειξη της και δ) τους παράγοντες που επιδρούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.

Πίνακας 5.18: Τιμές του δείκτη α του Cronbach για τις εξεταζόμενες προτάσεις

Διαστάσεις του ερωτηματολογίου	Συντελεστής α του Cronbach
Λόγοι μη εμπλοκής με τον τουρισμό	0.71
Σημασία διαφόρων ενεργειών προβολής και επικοινωνίας	0.66
Βαθμός ικανοποίησης από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού	0.73
Ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού	0.68

Για κάθε μία από τις υπό εξέταση προτάσεις παρατηρείται ικανοποιητική εσωτερική συνοχή των υποκλιμάκων. Επισημαίνεται ότι η αφαίρεση μεταβλητών θα οδηγούσε σε βελτίωση των τιμών του δείκτη αξιοπιστίας και στις τέσσερις περιπτώσεις, ωστόσο για λόγους πληρέστερης παρουσίασης και κατανόησης των απόψεων των αλιέων που ασχολούνται με τον τουρισμό προτιμήθηκε η διατήρησή τους.

5.4 Παραγοντική ανάλυση / Ανάλυση κύριων συνιστωσών

Με δεδομένο ότι τα ζητήματα που αφορούν α) τη μη διαφοροποίηση της αλιευτικής δραστηριότητας από την πλειονότητα των επαγγελματιών, β) τους λόγους εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό και γ) τους παράγοντες που αναστέλλουν την περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού είναι πολυσχιδή, διενεργήθηκε παραγοντική ανάλυση / ανάλυση σε κύριες συνιστώσες με τα αποτελέσματα να παρουσιάζονται στη συνέχεια.

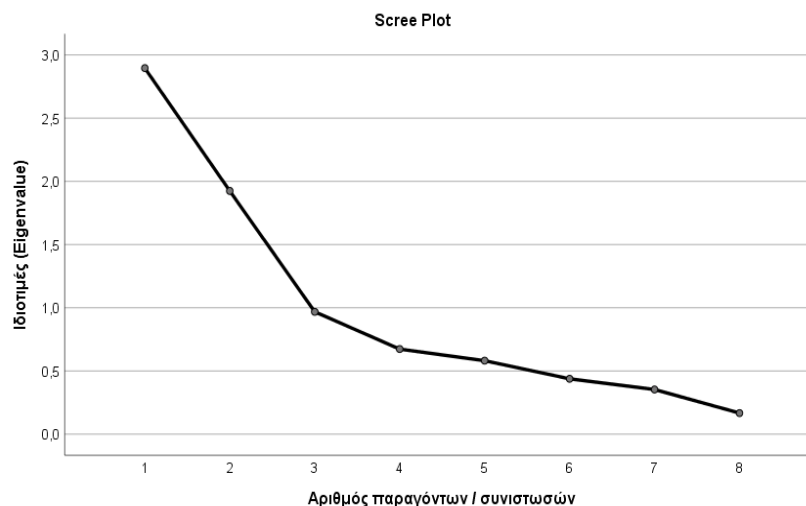
5.4.1 Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας

Η παραγοντική ανάλυση, η οποία επηρεάζεται καταλυτικά από την ποιότητα των διαθέσιμων δεδομένων, για τις οκτώ μεταβλητές διαβαθμισμένης κλίμακας που εξετάζουν τους λόγους που η πλειονότητα των αλιέων αντιμετωπίζει με επιφύλαξη και δυσπιστία την προοπτική διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες και την επιλογή της περιστροφής μέγιστης διακύμανσης (varimax).

Ο δείκτης της επάρκειας της δειγματοληψίας του Kaiser-Meyer-Olkin (ΚΜΟ) υπολογίστηκε σε 0.62, δηλαδή άνω της συνιστώμενης τιμής του 0.60, γεγονός που εξασφαλίζει ότι τα αποτελέσματα της ανάλυσης θα είναι τα επιθυμητά. Αξίζει να αναφερθεί ότι η τιμή του δείκτη βελτιώνεται, όταν το δείγμα και οι εξεταζόμενες μεταβλητές αυξάνονται, όπως επίσης και όταν οι παράγοντες / συνιστώσες ελαττώνονται (Αγγελίδης, 2010).

Ο έλεγχος σφαιρικότητας του Bartlett αξιολογεί το βαθμό που οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών καθιστούν κατάλληλη την εφαρμογή της παραγοντικής ανάλυσης και στη συγκεκριμένη περίπτωση επιβεβαιώνεται ότι είναι στατιστικά σημαντική ($\chi^2 (28) = 144.05$, $p < .001$).

Οι τιμές της κοινής παραγοντικής διακύμανσης (Communality) είναι όλες άνω του 0.50 και αυτό υποδηλώνει υψηλό ποσοστό κάλυψης της διακύμανσης των αρχικών μεταβλητών και ικανοποιητική ποιότητα ανασύστασης των δεδομένων.

Γράφημα 5.11: Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας. Απεικόνιση των ιδιοτιμών σε φθίνουσα τάξη

Η επιλογή των κύριων συνιστωσών που ερμηνεύουν ένα αξιόλογο ποσοστό της συνολικής μεταβλητότητας έγινε με βάση το πλήθος των ιδιοτιμών (eigenvalues) που εμφανίζουν, στον πίνακα συσχετίσεων, τιμή μεγαλύτερη της μονάδας, καθώς και από την εξέταση του διαγράμματος που τις απεικονίζει γραφικά (scree plot). Συμπεραίνουμε ότι οι παράγοντες μετά την ορθογώνια περιστροφή τους, οι οποίοι εξηγούν συνολικά το 60.3% της διασποράς των δεδομένων ανέρχονται σε δύο.

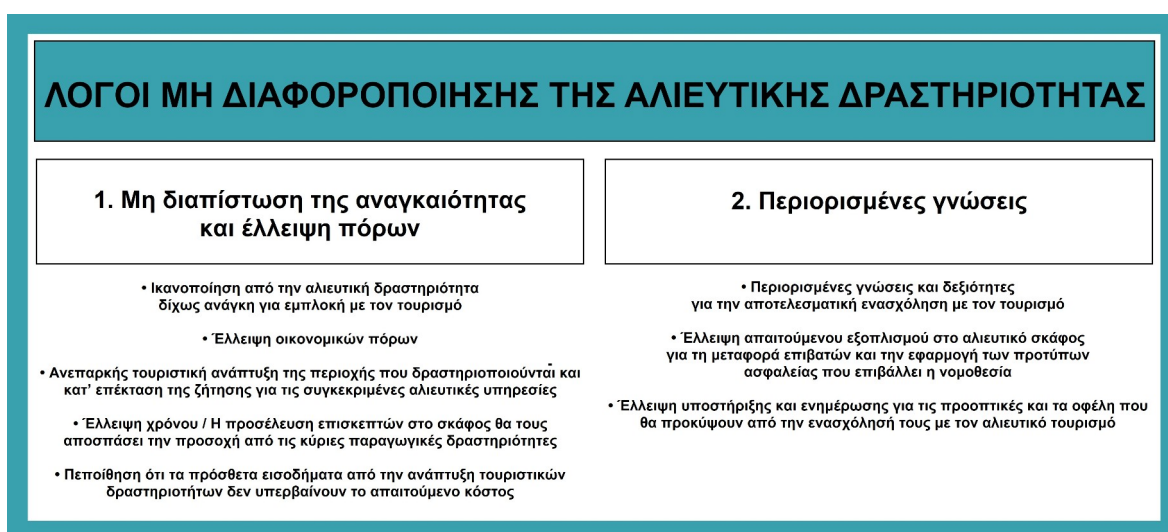
Πίνακας 5.19: Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας. Αποτελέσματα ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες

	Παράγοντες		
	1	2	ΚΠΔ
Ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα δίχως ανάγκη για εμπλοκή με τον τουρισμό	.865		.748
Έλλειψη οικονομικών πόρων	.798		.645
Ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που δραστηριοποιούνται και κατ' επέκταση της ζήτησης για τις συγκεκριμένες αλιευτικές υπηρεσίες	.681		.567
Έλλειψη χρόνου / Η προσέλευση επισκεπτών στο αλιευτικό σκάφος θα αποσπάσει την προσοχή τους από τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες	.672		.550
Πεποίθηση ότι τα πρόσθετα εισοδήματα από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων δεν υπερβαίνουν το απαιτούμενο κόστος	.665		.573
Περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες για την αποτελεσματική ενασχόληση με τον τουρισμό		.860	.745
Έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος για τη μεταφορά επιβατών και την εφαρμογή των προτύπων ασφαλείας που επιβάλλει η νομοθεσία		.769	.599
Έλλειψη υποστήριξης και ενημέρωσης για τις προοπτικές και τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενασχόλησή τους		.675	.593
Ερμηνευόμενη διασπορά μετά την περιστροφή (%)	36.2	24.1	
Συνολική ερμηνευόμενη διασπορά (%)	60.3		
Δείκτης επάρκειας του Kaiser-Meyer-Olkin (ΚΜΟ)	.62		
Έλεγχος σφαιρικότητας του Bartlett	$\chi^2=144.05$, β.ε.= 28, $p<.001$		

ΚΠΔ = Κοινή Παραγοντική Διακύμανση (Communality)

Ο πρώτος παράγοντας μπορεί να χαρακτηριστεί ως «**Μη διαπίστωση της αναγκαιότητας (ενασχόλησης με τον τουρισμό) και έλλειψη πόρων**» και ερμηνεύει το 36.2% της διασποράς. Καταδεικνύει ότι ένα σημαντικό μέρος των επαγγελματιών αισθάνεται ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα και δε βρίσκει ελκυστική την ιδέα εμπλοκής με τον τουρισμό. Επίσης, εκτιμά ότι η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που εργάζεται είναι περιορισμένη και αυτό επηρεάζει τη ζήτηση και τις προοπτικές του συγκεκριμένου τουριστικού προϊόντος. Επιπρόσθετα, η διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων απαιτεί κεφάλαιο και χρόνο, τα οποία δε διαθέτουν, ενώ ταυτόχρονα επικρατεί η αντίληψη ότι τα πρόσθετα εισοδήματα δε θα υπερβαίνουν το κόστος που θα κληθούν να καταβάλλουν.

Ο δεύτερος παράγοντας εκφράζει τις «**Περιορισμένες γνώσεις**» και εξηγεί το 24.1% της διακύμανσης. Εκτός από την έλλειψη του απαιτούμενου γνωστικού υπόβαθρου και δεξιοτήτων σχετικών με την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και την υποδοχή επισκεπτών, στοιχείων που θα τους επιτρέψουν να ασχοληθούν αποτελεσματικά με τον αλιευτικό τουρισμό, το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο επιβάλλει αυστηρά πρότυπα ασφαλείας για τη μεταφορά επιβατών, ενώ παρατηρείται ελλιπής καθοδήγηση και ενημέρωση των ψαράδων για τα αναμενόμενα οφέλη από την ενασχόληση με τον τουρισμό.

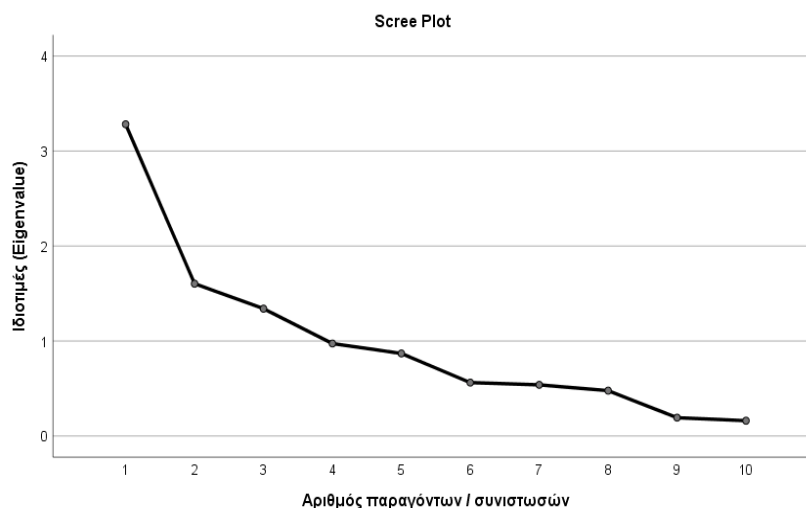

Γράφημα 5.12: Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας. Αποτελέσματα ανάλυσης κύριων συνιστωσών

5.4.2 Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό

Η παραγοντική ανάλυση εφαρμόστηκε σε δέκα ερωτήσεις που σχετίζονται με τους λόγους που συνετέλεσαν στην απόφαση των επαγγελματιών να ασκήσουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης κύριων συνιστωσών και επιλέχθηκε η περιστροφή μέγιστης διακύμανσης (varimax).

Ο δείκτης επάρκειας του Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) υπολογίσθηκε σε 0.58, δηλαδή άνω του 0.50 και πολύ κοντά στη συνιστώμενη τιμή του 0.6, στοιχείο που εξασφαλίζει ότι τα αποτελέσματα της ανάλυσης θα είναι ικανοποιητικά. Ο έλεγχος σφαιρικότητας του Bartlett κρίνεται σημαντικός ($\chi^2 (45) = 176.84, p < .001$).

Γράφημα 5.13: Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό. Απεικόνιση των ιδιοτιμών σε φθίνουσα τάξη

Οι συνιστώσες μετά την ορθογώνια περιστροφή τους, οι οποίες εξηγούν συνολικά το 62.26% της διασποράς των δεδομένων ανέρχονται σε τρεις και η επιλογή τους έγινε με βάση το πλήθος των ιδιοτιμών (eigenvalues) με τιμή μεγαλύτερη της μονάδας, καθώς και από την εξέταση του διαγράμματος (scree plot).

Πίνακας 5.20: Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό. Αποτελέσματα ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες

	Παράγοντες			
	1	2	3	ΚΠΔ
Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος	-.841			.751
Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση	.756			.614
Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας	.752			.631
Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας της περιοχής	-.699			.677
Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης για την Αλιεία	.644			.600
Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα και η προαγωγή της βιωσιμότητας της αλιείας		.727		.585
Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας		.672		.594
Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων			.810	.737

Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος λόγω της υπεραλίευσης και των περιορισμένων διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων		.598	.639
Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων		-.444	.598
Ερμηνευόμενη διασπορά μετά την περιστροφή (%)	32.82	16.04	13.41
Συνολική ερμηνευόμενη διασπορά (%)	62.26		
Δείκτης επάρκειας του Kaiser-Meyer-Olkin (ΚΜΟ)	.582		
Έλεγχος σφαιρικότητας του Bartlett	$\chi^2=176.84$, β.ε.=45, $p<.001$		

ΚΠΔ = Κοινή Παραγοντική Διακύμανση

Ο πρώτος παράγοντας, οποίος περιγράφει το 32.82% της διασποράς των δεδομένων, φανερώνει την επιθυμία για «**Ανάδειξη της αλιευτικής και πολιτισμικής παράδοσης και τόνωση της τοπικής ανάπτυξης**» μέσα από την αξιοποίηση των επενδυτικών κεφαλαίων που χορηγεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και την υποστήριξη που προσφέρουν οι Ομάδες Τοπικής Δράσης για την Αλιεία. Πιο αναλυτικά, οι αλιείς επιδιώκουν μέσα από την εμπλοκή τους με τον τουρισμό τόσο να ευαισθητοποιήσουν το κοινό και να βελτιώσουν την εικόνα του επαγγέλματός τους, περιορίζοντας παράλληλα το χρόνο και την προσπάθεια που αφιερώνουν στην αλιεία, όσο και να συνεισφέρουν στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της κουλτούρας της περιοχής, στην οποία δραστηριοποιούνται.

Ο δεύτερος παράγοντας αποτελείται από μεταβλητές που επικεντρώνονται στη διατήρηση της περιβαλλοντικής ισορροπίας και της βιωσιμότητας, στον περιορισμό των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα, αλλά και στον κοινωνικό ρόλο που επιτελείται μέσα από τη διατήρηση και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Επομένως, εκφράζει τους «**Περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς λόγους**» και εξηγεί το 16.04% της διασποράς.

Ο τρίτος παράγοντας καταδεικνύει ότι η απόφαση εμπλοκής με τον τουρισμό οφείλεται σε «**Οικονομικά αίτια**» και είναι σε θέση να ερμηνεύσει το 13.41% της συνολικής πληροφορίας. Οι επαγγελματίες εκτιμούν ότι μέσα από την προσέλκυση επισκεπτών στα αλιευτικά τους σκάφη θα τους δοθεί η δυνατότητα να ενισχύσουν τις πωλήσεις τοπικών αλιευμάτων, να διαφοροποιήσουν τις πηγές εισοδήματός τους που έχουν περιοριστεί σημαντικά λόγω της υπεραλίευσης και της συρρίκνωσης των διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων και να εξασφαλίσουν επικουρικές προσόδους.

ΛΟΓΟΙ ΕΜΠΛΟΚΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΙΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1. Ανάδειξη της αλιευτικής και πολιτισμικής παράδοσης και τόνωση της τοπικής ανάπτυξης

- Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος
- Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας
- Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας της περιοχής
- Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία

2. Περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί λόγοι

- Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα και η προαγωγή της βιωσιμότητας της αλιείας
- Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας

3. Οικονομικά αίτια

- Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων
- Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος λόγω της υπεραλίευσης και των περιορισμένων διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων
- Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων

Γράφημα 5.14: Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό. Αποτελέσματα ανάλυσης κύριων συνιστωσών

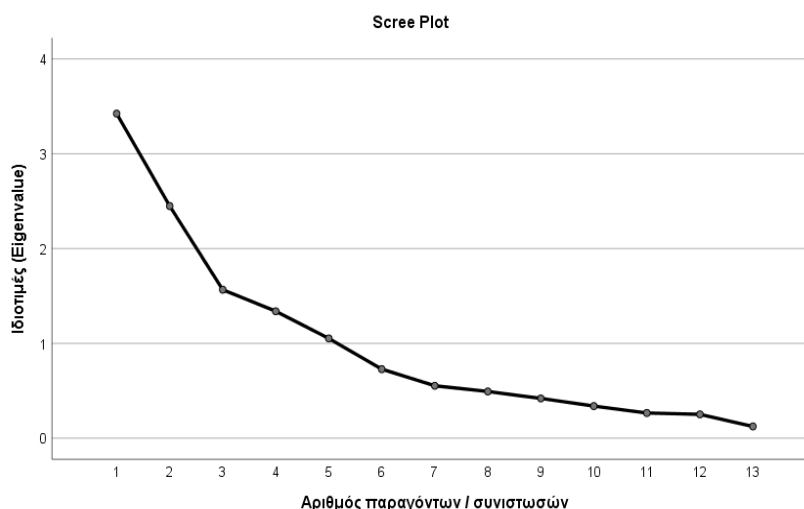
5.4.3 Ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

Στην τρίτη περίπτωση εφαρμογής της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν με πιο περιεκτικό τρόπο οι μεταβλητές που πραγματεύονται την αποτίμηση των στάσεων και των αντιλήψεων των επαγγελματιών όσον αφορά τους λόγους που δρουν ανασταλτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.

Ο δείκτης επάρκειας του Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) υπολογίσθηκε σε 0.58, γεγονός που εξασφαλίζει ότι τα αποτελέσματα της ανάλυσης θα είναι ικανοποιητικά. Ο έλεγχος σφαιρικότητας του Bartlett επιβεβαιώνει την ύπαρξη σημαντικού βαθμού συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών καθιστώντας κατάλληλη την παραγοντική ανάλυση ($\chi^2(78) = 260.82, p < .001$).

Οι τιμές της κοινής παραγοντικής διακύμανσης είναι όλες άνω του 0.60 και αυτό υποδηλώνει υψηλό ποσοστό κάλυψης της διακύμανσης των αρχικών μεταβλητών και εξαιρετική ποιότητα ανασύστασης των δεδομένων.

Οι συνιστώσες μετά την ορθογώνια περιστροφή τους, οι οποίες εξηγούν συνολικά το 75.61% της διασποράς των δεδομένων ανέρχονται σε πέντε και ο προσδιορισμός τους πραγματοποιήθηκε με κριτήριο το πλήθος των ιδιοτιμών που έχουν τιμή μεγαλύτερη της μονάδας και την εξέταση του σχετικού διαγράμματος (scree plot).

Γράφημα 5.15: Απεικόνιση των ιδιοτιμών σε φθίνουσα τάξη

Ο πρώτος παράγοντας μπορεί να χαρακτηριστεί ως «**Περιορισμένα μέτρα για την υποστήριξη των αλιέων και την απλοποίηση των διαδικασιών**» και εκφράζει την ανάγκη να μειωθούν οι απαιτούμενες γραφειοκρατικές διαδικασίες για την απόκτηση άδειας διενέργειας τουρισμού, να ενισχυθούν τα προγράμματα επιμόρφωσης και καθοδήγησης των αλιέων, προκειμένου να ισχυροποιήσουν τις δεξιότητες αλληλεπίδρασης και υποδοχής επισκεπτών, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για την τοπική ιστορία, τον πολιτισμό και τα χαρακτηριστικά της περιοχής τους, να εξοικειωθούν με τη χρήση των ξένων γλωσσών, την τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, να καταρτιστούν σε θέματα επιχειρηματικότητας, αλλά και να υποστηριχθούν, ώστε να διευρύνουν τη δικτύωση με επαγγελματίες από άλλες χώρες, αξιοποιώντας και ανταλλάσσοντας απόψεις, εμπειρίες και καλές πρακτικές, να συμπράξουν με άλλους προορισμούς και να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την εποχικότητα που παρουσιάζουν οι τουριστικές τους δραστηριότητες. Ερμηνεύει το 20% της διακύμανσης μετά την περιστροφή των κύριων αξόνων.

Πίνακας 5.21: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού. Αποτελέσματα ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες

	Παράγοντες					ΚΠΔ
	1	2	3	4	5	
Γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας	.838					.734
Περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης, επιμόρφωσης, υποστήριξης και καθοδήγησης του ανθρώπινου δυναμικού	.760					.776

Περιορισμένη δικτύωση με αλιείες από άλλες χώρες για την αξιοποίηση και την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών και σύμπραξη με άλλους προορισμούς για την προώθηση ποικίλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού	.732	.738
Εποχικότητα των αλιευτικών τουριστικών δραστηριοτήτων	-.556	.658
Ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο	.914	.860
Έλλειψη συνεργασίας και κοινού οράματος ανάμεσα σε Υπουργείο Τουρισμού, τοπική αυτοδιοίκηση, εμπλεκόμενους φορείς, ενώσεις και αλιείς	.814	.746
Δυσκολία πρόσβασης στις παράκτιες / νησιωτικές περιοχές που διεξάγονται δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού λόγω οδικού / ακτοπλοϊκού δικτύου	.519	.758
Έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής και προώθησης	.892	.870
Απουσία μακροπρόθεσμου, εθνικού, στρατηγικού σχεδιασμού	.754	.828
Ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων	-.735	.810
Δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες και υπερφορολόγηση επιχειρηματικής δραστηριότητας	.693	.637
Απουσία μηχανισμού πληροφόρησης του κοινού και διαδικτυακής πύλης που θα απλοποιεί τη διαδικασία ηλεκτρονικής κράτησης υπηρεσιών αλιευτικού τουρισμού	.822	.734
Έλλειψη ποιοτικών λιμενικών και τουριστικών υποδομών και καταλυμάτων	.549	.680
Ερμηνευόμενη διασπορά μετά την περιστροφή (%)	20	18.4
Συνολική ερμηνευόμενη διασπορά (%)	75.6	13.3
Δείκτης επάρκειας του Kaiser-Meyer-Olkin (ΚΜΟ)	.582	12.1
Έλεγχος σφαιρικότητας του Bartlett	$\chi^2 = 260.82$	11.8
	$\beta.ε. = 78$	$p < .001$

ΚΠΔ = Κοινή Παραγοντική Διακύμανση

Ο δεύτερος παράγοντας δομείται από μεταβλητές που εστιάζουν στο ατελές και ασαφές νομοθετικό πλαίσιο και στην έλλειψη συνεργασίας και κοινού οράματος ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς. Ακόμα και το γεγονός της δυσκολίας πρόσβασης σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές που διεξάγονται δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού είναι ένα ζήτημα που δύναται να επιλυθεί με αποφασιστικότητα και βούληση από τους συμμετέχοντες στη λήψη αποφάσεων. Επομένως, εκφράζει την «**Αδυναμία συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων**» και εξηγεί το 18,4% της διασποράς.

Ο τρίτος παράγοντας καταδεικνύει την «**Απουσία συντονισμένων ενεργειών σχεδιασμού και προβολής**» και έχει την ικανότητα να ερμηνεύει το 13,3% της συνολικής πληροφορίας. Ο μακροπρόθεσμος στρατηγικός σχεδιασμός και η επιλογή εκείνων των δράσεων και των πρωτοβουλιών που θα προβάλλουν αποτελεσματικά αυτή τη μορφή τουρισμού αποτελούν προϋποθέσεις για την αύξηση του αριθμού των ενδιαφερομένων, καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη της.

Ο τέταρτος παράγοντας σχετίζεται με τα «**Ανεπαρκή οικονομικά κίνητρα**» και περιγράφει το 12,1% της διασποράς των δεδομένων. Οι επαγγελματίες απαιτείται να διαθέσουν σημαντικούς πόρους για την ενασχόληση με τον τουρισμό, με δεδομένο ότι το κόστος για την προσαρμογή των σκαφών, σύμφωνα με τα αυστηρά πρότυπα ασφαλείας που επιβάλλει η νομοθεσία, είναι αυξημένο. Εκτός αυτού, οι επικρατούσες οικονομικές συνθήκες και οι υψηλοί συντελεστές φορολόγησης που ισχύουν στην Ελλάδα δυσχεραίνουν την κατάσταση που αντιμετωπίζουν. Αυτό έχει ως συνέπεια ένα μεγάλο μέρος των αλιέων να εμφανίζεται επιφυλακτικό σχετικά με το ενδεχόμενο διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων του.

Ο τελευταίος παράγοντας φανερώνει την «**Έλλειψη υποδομών και μηχανισμών πληροφόρησης του κοινού**» και εξηγεί το 11,8% της διακύμανσης μετά την περιστροφή των αξόνων. Κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη μίας διαδικτυακής πύλης που θα διευκολύνει τους ενδιαφερόμενους στην άντληση ολοκληρωμένης πληροφόρησης για τις παρεχόμενες υπηρεσίες αλιευτικού τουρισμού σε κάθε περιοχή της χώρας και θα καθιστά εφικτή και απλή τη διαδικασία της ηλεκτρονικής κράτησης. Καταλυτικής σημασίας είναι ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, αλλά και η αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών καταλυμάτων.

Γράφημα 5.16: Ανασταλτικοί παράγοντες στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού. Αποτελέσματα ανάλυσης κύριων συνιστωσών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

6.1 Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους

Οι κύριοι θεωρητικοί στόχοι αυτής της εργασίας ήταν η εννοιολογική οριοθέτηση του αλιευτικού τουρισμού, η μελέτη των χαρακτηριστικών και των αντιλήψεων των επαγγελματιών που έχουν διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές του, αλλά και των κινήτρων και των γνωρισμάτων των επισκεπτών, η καταγραφή των συνθηκών που επικρατούν στην Ελλάδα και οι λόγοι που συντείνουν σε δυναμική αύξηση της ζήτησης για αλιευτικές περιηγήσεις, η σημασία της σύμπραξης με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, τα προσδοκώμενα οφέλη, οι προοπτικές ανάπτυξης, καθώς και τα εμπόδια που συναντούν όσοι επιθυμούν να εμπλακούν με αυτή τη μορφή τουρισμού.

Ο αλιευτικός τουρισμός παρέχει υπηρεσίες και δραστηριότητες αλιείας, υδατοκαλλιέργειας και σπογγαλιείας με σκοπό την ψυχαγωγία, την απόκτηση βιωματικών εμπειριών και γνώσεων για τις παραδόσεις και την τοπική γαστρονομία, την ανάδειξη της πολιτισμικής και της αλιευτικής κληρονομιάς και την ανάπτυξη των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών. Διοργανώνεται σε σκάφος μήκους μικρότερου από 15 μέτρα, που διαθέτει επαγγελματική άδεια και ο αριθμός των επιβαινόντων δε θα πρέπει να ξεπερνά τους 12. Χρησιμοποιεί εγκαταστάσεις και υποδομές, οι οποίες οφείλουν να διασφαλίζουν συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας, εύκολη πρόσβαση, χώρους στάθμευσης και υπηρεσίες διαμονής, εστίασης και αναψυχής των επισκεπτών.

Αυτή η ειδική μορφή τουρισμού, η οποία συνήθως αντιμετωπίζεται ως μία συμπληρωματική δραστηριότητα κατά την παραμονή των επισκεπτών σε έναν προορισμό, αρχίζει να αναπτύσσεται και να αποκτά ένα μερίδιο στην τουριστική ζήτηση μέσα από την παροχή υπηρεσιών, που διοργανώνονται από το γηγενή πληθυσμό και συνδέονται με τις τοπικές αξίες, τις παραδόσεις και τα χαρακτηριστικά του. Ενδιαφέρον για αλιευτικές περιηγήσεις εκδηλώνουν συνήθως οικογένειες, με δεδομένο ότι η γνωριμία του αλιευτικού πλούτου και του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και η συμμετοχή σε βιωματικές δράσεις συνιστά μία αξέχαστη εμπειρία τόσο για τα παιδιά, όσα και για τα ζευγάρια, ομάδες φίλων, που αναζητούν αυθεντικές συγκινήσεις, λάτρεις της γαστρονομίας και συνταξιούχοι.

Ο αλιευτικός τουρισμός δίνει τη δυνατότητα της απόδρασης από την καθημερινότητα και το σύγχρονο τρόπο ζωής, την ενεργή συμμετοχή και την απόλαυση γνήσιων βιωμάτων, την επαφή με το φυσικό περιβάλλον, την αλληλεπίδραση και τη συναισθηματική σύνδεση με τους κατοίκους και τη γνωριμία με την πολιτιστική κληρονομιά του προορισμού.

Τα τελευταία έτη καταγράφεται αυξητική τάση των αιτήσεων για χορήγηση άδειας διενέργειας αλιευτικού τουρισμού. Αυτή η μορφή τουρισμού συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας της κάθε περιοχής, στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ασφαλείας, στη διατήρηση και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων της υπέρμετρης αλίευσης, στην αποδοτικότερη αξιοποίηση των πόρων και στην προστασία του θαλάσσιου οικοσυστήματος.

Κοινά στοιχεία με τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό είναι η ανάπτυξή τους στο παράκτιο περιβάλλον και το γεγονός ότι αποβλέπουν στην αναψυχή των επισκεπτών, η εποχικότητα και η ανάγκη για κατάλληλα συντονισμένες ενέργειες προβολής και επικοινωνίας. Αναμφίβολα, οι περισσότερες περιοχές θα αδυνατούσαν να προσελκύσουν επισκέπτες αποκλειστικά μέσω της παροχής αλιευτικών τουριστικών δραστηριοτήτων. Η συνεργασία με διάφορους φορείς για τον εμπλουτισμό της υφιστάμενης προσφοράς και η ομαδοποίηση διαφορετικών τουριστικών προϊόντων θα λειτουργούσε ως κίνητρο για να επιμηκύνουν οι ταξιδιώτες τη διαμονή τους σε ένα μέρος, θα επέτρεπε τον καταμερισμό των προωθητικών δαπανών και την προσφορά πιο ανταγωνιστικών τιμών και θα συνέβαλε στην αύξηση της αναγνωρισιμότητας και στην ολοκληρωμένη ανάδειξη του προορισμού.

Παγκοσμίως, έχουν καταγραφεί παραδείγματα ορθών πρακτικών, επιτυχημένων παραδειγμάτων και σύμπραξης, με βάση πάντοτε τις ιδιαιτερότητες και τους διαθέσιμους πόρους της κάθε περιοχής, μεταξύ του αλιευτικού και άλλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών, όπως του οικοτουρισμού, του οινοτουρισμού, του γαστρονομικού, του πολιτιστικού και του καταδυτικού τουρισμού με σημαντικά οφέλη για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Η Ελλάδα διαθέτει χιλιάδες νησιά και παράκτιες περιοχές με μακραίωνη πολιτιστική και αλιευτική παράδοση, θαλάσσιο πλούτο και ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες, στοιχεία που σε συνδυασμό με την αρωγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ομάδων Τοπικής Δράσης για την Αλιεία δημιουργούν αισιοδοξία για την αύξηση του αριθμού των αλιέων που ασκούν τουρισμό. Ωστόσο, για να αντιμετωπιστούν οι επιφυλάξεις των επαγγελματιών επιβάλλεται να αποσαφηνιστεί το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και να καταρτιστεί ένα μακροπρόθεσμο εθνικό σχέδιο, το οποίο θα προσδιορίζει τις δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, τα προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης που θα ενισχύσουν τις δεξιότητες των αλιέων σε θέματα υποδοχής, φιλοξενίας και αλληλεπίδρασης με τους επισκέπτες και τις ενέργειες προβολής και προώθησης που απαιτούνται για την περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού.

6.2 Συμπεράσματα ερευνητικής προσέγγισης

Μέσα από την πρωτογενή έρευνα που διεξήχθη στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας επιδιώχθηκε να καταγραφούν τα χαρακτηριστικά των αλιέων που ασχολούνται με τέτοιου είδους δραστηριότητες, να διερευνηθούν οι στάσεις τους για την επιφύλαξη και τη δυσπιστία με την οποία αντιμετωπίζει η πλειονότητα των επαγγελματιών την ενασχόληση με τον τουρισμό, να συγκεντρωθούν δεδομένα για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις απόψεις τους για τη συμβολή των μελών της οικογένειάς τους σε αυτές, τη δυνατότητα αυτής της μορφής τουρισμού να διατηρήσει ή / και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, την επισκεψιμότητα και τους τρόπους με τους οποίους αντλούν πληροφόρηση και προγραμματίζουν τις κρατήσεις τους οι ενδιαφερόμενοι, να ελεγχθούν οι ενέργειες που είναι σε θέση να συνδράμουν στην ενίσχυση της προβολής και της επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού, η σημασία της συνέργειας με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού και ο βαθμός ικανοποίησης των ψαράδων από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες που έχουν αναλάβει οι εμπλεκόμενοι φορείς για την ανάδειξή του, να εξεταστούν τα κίνητρά τους να αναπτύξουν δραστηριότητες τουρισμού και να καταγραφούν οι παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

Η πλειονότητα των επαγγελματιών που διαθέτουν άδεια διενέργειας αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα είναι άνδρες, άνω των 41 ετών, έγγαμοι, χαμηλού και μέσου μορφωτικού επιπέδου, με έναν στους δύο να έχει παρακολουθήσει προγράμματα κατάρτισης σχετικά με την επιχειρηματικότητα και τη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων, καθώς και την παροχή πρώτων βοηθειών. Αντιθέτως, ένα στοιχείο που δημιουργεί προβληματισμό, με δεδομένο ότι ο άνθρωπος αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην προσφορά υψηλής ποιότητας υπηρεσιών, στην ικανοποίηση που αισθάνονται οι επισκέπτες και στην επίτευξη ισχυρών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, είναι ότι σχεδόν ένας στους τρεις αλιείς δεν έχει λάβει κάποια σχετική εκπαίδευση.

Εκτιμάται ότι οι κύριοι λόγοι που οι περισσότεροι αντιμετωπίζουν με δισταγμό και επιφύλαξη την ενασχόληση με τον τουρισμό είναι η έλλειψη του απαραίτητου εξοπλισμού και η κατάλληλη διαμόρφωση των χώρων του σκάφους για την ασφαλή μεταφορά επιβατών, οι περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες και οι ανεπαρκείς οικονομικοί πόροι. Πρόσθετοι, αλλά όχι εξίσου σημαντικοί αποτρεπτικοί παράγοντες είναι η έλλειψη υποστήριξης και ενημέρωσης των αλιέων για τα οφέλη από τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων τους, η περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που δραστηριοποιούνται, γεγονός που επηρεάζει και τη ζήτηση για τις συγκεκριμένες αλιευτικές υπηρεσίες και η αβεβαιότητα ως προς το εάν τα πρόσθετα εισοδήματα που ενδεχομένως να αποκομίσουν θα υπερβαίνουν το κόστος της απαιτούμενης επένδυσης.

Ο αλιευτικός τουρισμός διανύει ένα πρώιμο στάδιο ανάπτυξης και αυτό κατά κύριο λόγο οφείλεται στη θέσπιση του νομοθετικού πλαισίου μόλις το 2012. Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την απόκτηση άδειας καθορίστηκαν το 2015 και τρία έτη αργότερα τροποποιήθηκαν και εμπλουτίστηκαν άρθρα της σχετικής νομοθεσίας. Είναι απόλυτα φυσιολογικό ότι το μεγαλύτερο μέρος των επαγγελματιών έχει καταπιαστεί με τέτοιου είδους δραστηριότητες τα τελευταία πέντε χρόνια. Ωστόσο, δεν ασχολούνται με αυτή την ειδική μορφή τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών και των ισχυρών ανέμων που επικρατούν, αλλά και της δυσκολίας πρόσβασης σε αρκετές παράκτιες και νησιωτικές περιοχές.

Ένα τυπικό προσφερόμενο τουριστικό προϊόν περιλαμβάνει επίδειξη χαρακτηριστικών τεχνικών ψαρέματος, εργαλείων και αλιευτικών μέσων, δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης, συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας, παροχή γεύματος, ενημέρωση για την ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της περιοχής και ευαισθητοποίηση για τη σημασία της αλιείας και την ανάγκη προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Ο χαρακτήρας των περισσότερων αλιευτικών επιχειρήσεων είναι οικογενειακός με τα μέλη του κάθε νοικοκυριού να συνεισφέρουν στις διάφορες απαιτούμενες εργασίες και η συμβολή τους να χαρακτηρίζεται από τους ερωτηθέντες ως ιδιαίτερα σημαντική. Επίσης, η παρούσα έρευνα επιβεβαίωσε ότι η άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων συμβάλλει στη διατήρηση και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Η πλειονότητα των επαγγελματιών έχει την πεποίθηση ότι ο αλιευτικός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς και αντίστοιχη εικόνα παρατηρείται όσον αφορά το βαθμό ενημέρωσης του κοινού. Ένα από τα μειονεκτήματά του είναι η έντονη εποχικότητα που παρουσιάζει με τους επισκέπτες, οι οποίοι στην πλειονότητά τους είναι αλλοδαποί, να επιλέγουν να περιηγηθούν με αλιευτικά σκάφη σχεδόν αποκλειστικά την περίοδο του καλοκαιριού, όπου στη χώρα μας κυριαρχεί το πρότυπο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού διακοπών. Εντούτοις, επικρατεί γενικευμένη αισιοδοξία ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης και εμφάνισης δυναμικής ζήτησης στο μέλλον.

Αν και θα περίμενε κανείς ότι αυτή η μορφή τουρισμού προτιμάται κυρίως από συχνούς καταναλωτές ψαριών και λάτρεις της γαστρονομίας, δεν ισχύει κάτι τέτοιο, με τις οικογένειες, τους επισκέπτες που αναζητούν αυθεντικές συγκινήσεις και ήπιες υπαίθριες δραστηριότητες και τις ομάδες φίλων να αποτελούν τις κατεξοχήν κατηγορίες ατόμων που επιδιώκουν να βιώσουν αλιευτικές εμπειρίες, ενώ ένα αξιόλογο ποσοστό πρόκειται για συνταξιούχους. Η ιστοσελίδα και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που διατηρούν οι αλιείς είναι οι βασικοί τρόποι με τους οποίους επιλέγουν οι ενδιαφερόμενοι να αντλήσουν πληροφορίες για τον αλιευτικό τουρισμό.

Αντιθέτως, το διαδίκτυο δεν αποτελεί το πρωταρχικό μέσο προγραμματισμού των κρατήσεων, αλλά αυτό που συνεχίζει να κυριαρχεί είναι η επικοινωνία μέσω τηλεφώνου.

Μόλις ένας στους δύο αλιείς εκτιμά ότι οι τουρίστες εκδηλώνουν την επιθυμία τους σε ένα αξιόλογο βαθμό να γνωρίσουν τις τοπικές παραδόσεις, την ιστορία και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής, παρ' όλο που η Ελλάδα διακρίνεται για την πλούσια πολιτισμική της κληρονομιά. Λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους φυσικούς πόρους του κάθε προορισμού, οι επαγγελματίες συμφωνούν ότι η συνέργεια μεταξύ του αλιευτικού και του γαστρονομικού τουρισμού θα εμπλουτίσει το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν και θα συμβάλλει στην επίτευξη σημαντικών οφελών για την τοπική ανάπτυξη.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι απαιτούνται εστιασμένες ενέργειες για την ενίσχυση της προώθησης του αλιευτικού τουρισμού με την πλειονότητα των ερωτηθέντων να έχει την πεποίθηση ότι η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, τουριστικά καταλύματα και άλλες επιχειρήσεις, καθώς και ο σχεδιασμός και η παραγωγή έντυπου υλικού προβολής είναι αυτές που θα συνεισφέρουν καθοριστικά προς αυτήν την πορεία. Ιδιαίτερης σημασίας κρίνονται τόσο οι δημόσιες σχέσεις, όσο και η κατασκευή ιστότοπου.

Ο βαθμός ικανοποίησής των αλιέων από τις δράσεις των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού είναι περιορισμένος. Αρκετά ευχαριστημένοι δηλώνουν οι επαγγελματίες μόνο από τις πρωτοβουλίες των ταξιδιωτικών οργανισμών και των τουριστικών γραφείων, ενώ ακολουθούν οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας και η Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντιθέτως, η πλειονότητά τους παρουσιάζεται ελάχιστα έως καθόλου ικανοποιημένη από τις ενέργειες των εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων, της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης και του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), ενώ δεν εκφράζονται ιδιαίτερα θετικά για τη συνδρομή ούτε της Γενικής Διεύθυνσης Αλιείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, αλλά ούτε και των ενώσεων των αλιέων.

Οι λόγοι εμπλοκής με τον τουρισμό δεν είναι αποκλειστικά οικονομικής φύσης, παρ' όλο που οι ψαράδες ιεραρχούν ως σπουδαιότερους την εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων και την ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος λόγω της υπεραλίευσης και των περιορισμένων διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων. Έπονται ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα και η προαγωγή της βιωσιμότητας της αλιείας και η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας. Αρκετοί επιζητούν μέσα από την ενασχόληση με τέτοιες δραστηριότητες να διατηρήσουν ή και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, ενώ παράλληλα επιδιώκουν να συνεισφέρουν στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας, καθώς και στη βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος.

Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων, η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία δε συνιστούν θεμελιώση κίνητρα στην απόφασή τους να εμπλακούν με τον τουρισμό.

Ως ζητήματα που η επίλυσή τους χρήζει άμεσης προτεραιότητας για την περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού είναι πρωτίστως η έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής και προώθησης, η απουσία μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού, η έλλειψη συνεργασίας, συναινέσεων και κοινού οράματος ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς, η έλλειψη πόρων και η ανεπαρκής χρηματοδότηση για επενδύσεις και οι δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες σε συνδυασμό με την υπερφορολόγηση. Ακολουθούν ζητήματα που σχετίζονται με την ανάγκη αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των υποδομών, την εποχικότητα και τη δυσκολία πρόσβασης στις παράκτιες και στις νησιωτικές περιοχές.

6.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Από την συζήτηση που προηγήθηκε γίνεται αντιληπτό το πλήθος και η πολυπλοκότητα των παραγόντων που συντείνουν στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.

Μελλοντικές ερευνητικές προσπάθειες δύνανται να εστιάσουν: α) στη διερεύνηση των κινήτρων, των απόψεων και των συμπεριφορών των επισκεπτών των αλιευτικών σκαφών, β) στην αναζήτηση των αιτιών που η πλειονότητα των ενδιαφερόμενων για αλιευτικές περιηγήσεις είναι αλλοδαποί, γ) στη μελέτη της συμβολής αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των παράκτιων περιοχών, δ) στην καταγραφή των πεπαιθώσεων εκπροσώπων των εμπλεκόμενων φορέων, των κλάδων εστίασης και φιλοξενίας, καθώς και της τοπικής κοινωνίας απέναντι στον αλιευτικό τουρισμό και ε) στον προσδιορισμό των παραγόντων που αποτρέπουν τη συμμετοχή δυνητικών επισκεπτών σε αλιευτικές τουριστικές δραστηριότητες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η διενέργεια αντίστοιχης έρευνας το επόμενο έτος για να αποτυπωθεί εκ νέου η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα, να διαπιστωθεί ο βαθμός διαφοροποίησης των στάσεων των αλιέων και να εκτιμηθεί η πρόοδος που επιτελέστηκε. Εξίσου σημαντική θα ήταν η συγκριτική αξιολόγηση των δράσεων και των πρωτοβουλιών που ανέλαβαν άλλοι προορισμοί γειτονικών χωρών της Μεσογείου για την ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσσες

- Αγγελίδης, Β. (2010), Ανάλυση δεδομένων: Παραγοντική ανάλυση [Πανεπιστημιακές σημειώσεις], Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής & Διοίκησης, Ξάνθη. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/2ajsawxt>
- Αγροτουριστική Α.Ε (2004), *Εθνικός σχεδιασμός για την οργάνωση και ανάπτυξη του οικοτουρισμού*, Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.
- Γενική Διεύθυνση Αλιείας (2021), *Ελληνικός αλιευτικός στόλος Έκθεση έτους 2020*. Αθήνα: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. <https://tinyurl.com/h6ve8b5x>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2018), Ο ρόλος του αλιευτικού τουρισμού στη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Ιουλίου 2017 σχετικά με τον ρόλο του αλιευτικού τουρισμού στη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/hjpdz75x>
- Καραχρήστος, Γ. (2022), «Μπορούμε να γίνουμε διεθνής αλιευτικός προορισμός», *Ελληνικός Τουρισμός*, 9 Ιουνίου, σελ. 34 - 35. <https://tinyurl.com/vcsvnunu>
- Κατσής, Α., Σιδερίδης, Γ., & Εμβαλωτής, Α. (2010), Στατιστικές μέθοδοι στις κοινωνικές επιστήμες, Αθήνα: Τόπος.
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. & Γκρίμπα, Ε. (2020), *Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού*, Αθήνα: Κριτική.
- ΚΥΑ 414/2354/12-1-2015 (ΦΕΚ 97/Β/20-1-2015), Προϋποθέσεις, όροι και διαδικασία για τη διενέργεια αλιευτικού τουρισμού από επαγγελματίες αλιείς.
- Μάρκος, Α. (2012), Οδηγός Ανάλυσης Αξιοπιστίας και Εγκυρότητας Ψυχομετρικών Κλιμάκων με το SPSS [Πανεπιστημιακές Σημειώσεις], Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αλεξανδρούπολη. Διαθέσιμο στο: <http://www.amarkos.gr/courses/notes/mva.pdf>
- Νόμος 4070/2012 (ΦΕΚ 82/Α/10-04-2012), Ρυθμίσεις ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μεταφορών, δημοσίων έργων και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 4582/2018 (ΦΕΚ 208/Α/11-12-2018), Θεματικός τουρισμός - Ειδικές μορφές τουρισμού - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου στον τομέα του τουρισμού και της τουριστικής εκπαίδευσης - Στήριξη τουριστικής επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 4688/2020 (ΦΕΚ 101/Α/24-05-2020), Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.

- Παγιάτας, Γ. (2005), *Αρχές & κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού στην Κύπρο*, Λευκωσία: Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Αλιείας και Θαλασσιών Ερευνών. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/c925f7c5>
- Ρούσσος, Π. Λ., & Τσαούσης, Γ. (2011), *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*, Αθήνα: Τόπος.
- Συμβούλιο της Ε.Ε. (2020), Άτυπη συμφωνία για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας για την περίοδο 2021-2027, 4 Δεκεμβρίου 2020. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/trba9bu7>
- Σφακιανάκης, Μ. (2003), *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Αθήνα: Έλλην.
- Τζανάτος, Ε. (2006), *Δομή, χαρακτηριστικά και διαχείριση της μικρής παράκτιας αλιείας στην Ελλάδα*, Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/14567>
- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2019), Ετήσια Έκθεση συλλογής δεδομένων για τον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, Καβάλα. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/5d97tsvh>
- Φωκιανός, Κ., & Χαραλάμπους, Χ. (2010), *Ανάλυση σε Κύριες Συνιστώσες και Διαχωριστική Ανάλυση* [Πανεπιστημιακές σημειώσεις], Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Μαθηματικών & Στατιστικής. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/mr3fdxvc>
- Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσσου, Α., & Λαλού, Π. (2015), *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS Statistics*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/5n759bjk>

Ξενόγλωσσες

- Battaglia, P., Andaloro, F., Consoli, P., Peda, C., Raicevish, S., Spagnolo, M., & Romeo, T. (2017), Baseline data to characterize and manage the small-scale fishery (SSF) an oncoming Marine Protected Area (Cape Milazzo, Italy) in the western Mediterranean Sea, *Ocean & Coastal Management*, 148, pp. 231-244. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2017.08.014>
- Bocci, M., Castellani, C., & Ramieri, E. (2018), Case study comparative analysis, MUSES project. Edinburgh. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/4cby5xpf>
- Borch, T., Aas, Ø. & Policansky, D. (2008), International fishing tourism. Past, present and future. In: Ø. Aas (Ed.), *Global Challenges in Recreational Fisheries*, Oxford: Blackwell Publishing.

- Breuer, M.E.G, & Dinkel, T. (2021), *The common fisheries policy: origins and development*, European Parliament. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/9ntrj4fp>
- Budzich-Tabor, U., Burch, M., & Gomes da Silva, S. (2014), *FARNET Guide #9: Fisheries and tourism: Creating benefits for the community*, Brussels: European Commission, Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.2771/74030>
- Castellani, C., Carrer, S., Bocci, M., Ramieri, E., Depellegrin, D., Venier, C., Sarretta, A., & Barbanti, A. (2017), Multi Use in European Seas (MUSES), Version 1.1. Case Study 6: Coastal and maritime tourism and O&G decommissioning as drivers for potential multi-use in the Northern Adriatic Sea, pp. 1–158. Thetis S.p.A, CNR-ISMAR. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/4n3ht64h>
- CBI (2021), *The European market potential for cultural tourism*. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/2v47habw>
- Depellegrin, D., Venier, C., Kyriazi, Z., Vassilopoulou, V., Castellani, C., Ramieri, E., Bocci, M., Fernandez, J., & Barbanti, A. (2019), Exploring multi-use potentials in the Euro-Mediterranean Sea space, *Science of the Total Environment*, 653, pp. 612-629. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.10.308>
- European Parliament, Directorate-General for Internal Policies of the Union, Fuster, J., Kappler, J., & Aparicio, M. (2014), *Perspectives for the development of tourism activities related to fishing: in-depth analysis*. Publications Office. Διαθέσιμο στο: <https://data.europa.eu/doi/10.2861/55040>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations, Duke University & WorldFish (2022), *Small-scale fisheries and sustainable development: Key findings from the Illuminating Hidden Harvests report*, Rome, FAO; Durham, USA, Duke University; Penang, Malaysia, WorldFish. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/5dtszvky>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2021), *FAO's work on climate change - Fisheries and aquaculture 2020*, Rome. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.4060/cb3414en>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2020a), *FAO yearbook of fishery and aquaculture statistics 2018*, Rome: Statistics and Information Branch. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/389kfb4>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2020b), *The state of world fisheries and aquaculture 2020. Sustainability in action*, Rome. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.4060/ca9229en>

- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2020c), *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries 2020*, General Fisheries Commission for the Mediterranean, Rome. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.4060/cb2429en>
- Freeman, R., Budzich-Tabor, U., Vercruyssen, J.-P., & Veronesi, M. (2021), *FARNET Guide #21: Nurturing quality projects: A guide for FLAGs*, Brussels: European Commission, Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.2771/44765>
- García-Lorenzo, I., Varela-Lafuente, M.M., & Garza-Gil, M. D. (2019), Adaptive processes in small-scale traditional fishermen's organisations. The case of Cofradías in Galicia (NW Spain), *Marine Policy*, 99, pp. 382-390. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.10.041>
- Gomei, M., & Bellia, R. (2019), WWF principles for sustainable fishing tourism. WWF Mediterranean Marine Initiative, Rome, Italy. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/tp27vywd>
- González, R.C.L., & Piñeiro Antelo, M.d.I.Á (2020), Fishing tourism as an opportunity for sustainable rural development - The case of Galicia, Spain. *Land*, 9(11), 437. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/land9110437>
- Herrera-Racionero, P., Miret-Pastor, L., & Lizcano, E. (2018), Traveling with tradition: Artisanal fishermen and fishing tourism in Valencian Region (Spain). *Cuadernos de Turismo*, 41, pp. 679-681. <https://doi.org/10.6018/turismo.41.327031>
- Jiménez de Madariaga, C., & García del Hoyo, J.J. (2019), Enhancing of the cultural fishing heritage and the development of tourism: A case study in Isla Cristina (Spain), *Ocean & Coastal Management*, 168, pp. 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.oc>
- Kyvelou, S.S.I., & Ierapetritis, D.G. (2020), Fisheries sustainability through soft multi-use maritime spatial planning and local development co-management: Potentials and challenges in Greece. *Sustainability*, 12(5), 2026. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/su12052026>
- Kyvelou, S.S.I., & Ierapetritis, D.G. (2021), Fostering spatial efficiency in the marine space, in a socially sustainable way: Lessons learnt from a soft multi-use assessment in the Mediterranean, *Frontiers in Marine Science*, 8. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3389/fmars.2021.613721>
- Lai M.B., Cicia G., & Del Giudice T. (2016), Pescatourism, a sustainable tourist experience, *Journal of Cleaner Production*, 133, pp. 1034-1042. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.05.013>

- Liontakis, A., & Vassilopoulou, V. (2022), Exploring fishing tourism sustainability in North-Eastern Mediterranean waters, through a stochastic modelling analysis: An opportunity for the few or a viable option for coastal communities?, *Ocean & Coastal Management*, 221. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2022.106118>
- Madau, F.A., Idda, L., & Pulina, P. (2009), Capacity and economic efficiency in small-scale fisheries: Evidence from the Mediterranean Sea. *Marine Policy*, 33 (5), pp. 860-867. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2009.03.006>
- Maniopoulou M., Kyriazi Z., Karachle P., Dogrammatzi A., Kalyvioti G., & Vassilopoulou V. (2017), Multi Use in European Seas (MUSES), Version 1.1. Case Study 7: Marine renewable energy sources & desalination, fishing & tourism in the south Aegean: the case of Mykonos island (Greece - Mediterranean Sea), pp. 1–54. Hellenic Centre for Marine Research. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/35jmrcp7>
- Meneghello, S., & Mingotto, E. (2016), Promoting sustainable development through fisheries-related tourism experiences. Benefits from the integration between fisheries and tourism in venetian coastal areas. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 11 (3), pp. 447-457. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.2495/SDP-V11-N3-447-457>
- Miret-Pastor, L., Molina-García, A., García-Aranda, C., & Herrera-Racionero, P. (2020), The connection between recreational fishing and the traditional fishing sector in the emerging area of marine tourism: challenges and opportunities for diversification with the European Fisheries Fund (EFF), *ICES Journal of Marine Science*, 77(6), pp. 2369-2374. <https://doi.org/10.1093/icesjms/fsz150>
- Moreno Muñoz, D. (2018), Aportación a los conceptos de turismo mariner/pesquero y pesca-turismo. *Cuadernos de Turismo*, (42), 385-396. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.6018/turismo.42.17>
- Nicolosi, A., Sapone, N., Cortese, L., & Marciandò, C. (2016), Fisheries-related tourism in Southern Tyrrhenian Coastline, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 223, pp. 416-421. Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.257>
- Padín, C., Lima, C., & Pardellas, X. X. (2016), A market analysis for improving fishing tourism management in Galicia (Spain), *Ocean & Coastal Management*, 130, pp. 172-178. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2016.06.007>
- Piasecki, W., Glabinski, Z., Francour, P., Koper, P., Saba, G., Molina, A., Ünal, V., Karachle, P., Lepetit, A., Tservenis, R., Kızılkaya, Z., Stergiou, K., García, M., Nauk, W., & Ziemi (2016), Pescatourism - A European review and perspective, *Acta Ichthyologica Et Piscatoria*, 46 (4), pp. 325-350. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3750/AIP2016.46.4.06>

- Prosperi, P., Kirwan, J., Maye, D., Bartolini, F., Vergamini, D., & Brunori, G. (2019), Adaptation strategies of small-scale fisheries within changing market and regulatory conditions in the EU, *Marine Policy*, 100, pp. 316-323. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.12.006>
- Richards, G. (2018), Cultural Tourists: Profile Motivations and Activities, 3rd Cultural Heritage Seminar, Barcelona: *Tourism and Cultural Heritage*, November. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/yhjuh6d7>
- Saba, G. (2020), Pescatourism. Evolution in Italy, *1st International Conference on Marine Tourism and Pescatourism*, 24-25 September 2020, Pontevedra. Διαθέσιμο στο: <https://tinyurl.com/3vnx3yb>
- Tsafoutis, D., & Metaxas, T. (2021), Fishing Tourism in Greece: Defining Possibilities and Prospects. *Sustainability*, 13, 13847. <https://doi.org/10.3390/su132413847>
- Tzanatos, E., Georgiadis, M., & Peristeraki, P. (2020), Small-Scale Fisheries in Greece: Status, Problems, and Management, In: Pascual-Fernández, J., Pita, C., Bavinck, M. (eds) *Small-Scale Fisheries in Europe: Status, Resilience and Governance*, MARE Publication Series, vol 23, Springer, Cham. Διαθέσιμο στο: https://doi.org/10.1007/978-3-030-37371-9_7
- Uddin, M.M., Schneider, P., Asif, M.R.I., Rahman, M.S. & Arifuzzaman, Mozumder, M.M.H. (2021), Fishery-Based Ecotourism in Developing Countries Can Enhance the Social-Ecological Resilience of Coastal Fishers—A Case Study of Bangladesh, *Water*, 13, 292. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.3390/w13030292>
- Vasconcellos, M., & Ünal, V. (2022), Transition towards an ecosystem approach to fisheries in the Mediterranean Sea - Lessons learned through selected case studies, *FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper*, No. 681, Rome, FAO. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.4060/cb8268en>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Ι: Ερωτηματολόγιο

Μέρος Α': Λόγοι μη διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας

A1. Για ποιους λόγους εκτιμάτε ότι η πλειονότητα των αλιέων αντιμετωπίζει με επιφύλαξη και δυσπιστία την προοπτική διαφοροποίησης της αλιευτικής δραστηριότητας και δε διαθέτει άδεια αλιευτικού τουρισμού;

(Επιλέξτε την απάντηση που σας εκφράζει, 1 = Καθόλου σημαντικός, 2 = Λίγο σημαντικός, 3 = Αρκετά σημαντικός, 4 = Πολύ σημαντικός, 5 = Πάρα πολύ σημαντικός)

Έλλειψη υποστήριξης και ενημέρωσης για τις προοπτικές και τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενασχόλησή τους με τον αλιευτικό τουρισμό.	1	2	3	4	5
Έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος για τη μεταφορά επιβατών και την εφαρμογή των προτύπων ασφαλείας που επιβάλλει η νομοθεσία.	1	2	3	4	5
Έλλειψη οικονομικών πόρων.	1	2	3	4	5
Περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες για την αποτελεσματική ενασχόληση με τον τουρισμό.	1	2	3	4	5
Πεποίθηση ότι τα πρόσθετα εισοδήματα από την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων δεν υπερβαίνουν το απαιτούμενο κόστος.	1	2	3	4	5
Ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής που δραστηριοποιούνται και κατ' επέκταση της ζήτησης για τις συγκεκριμένες αλιευτικές υπηρεσίες.	1	2	3	4	5
Ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα δίχως ανάγκη για εμπλοκή με τον τουρισμό.	1	2	3	4	5
Έλλειψη χρόνου / Η προσέλευση επισκεπτών στο αλιευτικό σκάφος θα αποσπάσει την προσοχή τους από τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες.	1	2	3	4	5

Μέρος Β': Στοιχεία για το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν

B1. Εδώ και πόσα έτη έχετε αναπτύξει τουριστικές δραστηριότητες;

0 - 2 3 - 5 6 και άνω

B2. Ασχολείστε με τον αλιευτικό τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του έτους;

Ναι Όχι

B3. Ποιες από τις ακόλουθες υπηρεσίες / δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού προσφέρετε στους επισκέπτες σας; (Έχετε τη δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Επίδειξη χαρακτηριστικών τεχνικών ψαρέματος, εργαλείων και αλιευτικών μέσων.

Συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας.

Παροχή γεύματος στο σκάφος ή σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στην παραλία.

Ευαισθητοποίηση των επισκεπτών για τη σημασία της αλιείας, τους θαλάσσιους πόρους, την παράκτια βιοποικιλότητα και την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος.

Δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης.

Ενημέρωση για την ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της περιοχής.

Προσφορά / Πώληση αλιευμάτων.

Κατανάλωση τοπικών αγροτικών προϊόντων.

B4. Αριθμός μελών της οικογένειας ή / και στενών συγγενών που συνδράμουν σε διάφορες εργασίες που εκτελούνται τόσο κατά την προετοιμασία όσο και κατά τη διάρκεια των αλιευτικών ταξιδιών;

0 1 2 3 και άνω

B5. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι σημαντική η συμβολή τους;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

B6. Η άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων είχε ως αποτέλεσμα ο αριθμός του προσωπικού του αλιευτικού σκάφους να:

μειωθεί. παραμένει ο ίδιος. αυξηθεί.

Μέρος Γ': Επισκεψιμότητα - Συνέργειες με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού

Γ1. Κατά πόσο εκτιμάτε ότι έχει αναπτυχθεί έως σήμερα ο αλιευτικός τουρισμός στην περιοχή σας;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

Γ2. Σε ποιο βαθμό είναι ενημερωμένο το ευρύ κοινό όσον αφορά αυτή την ειδική μορφή τουρισμού;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

Γ3. Ποια εποχή του έτους υποδέχεστε το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών;

Άνοιξη Καλοκαίρι Φθινόπωρο Χειμώνα

Γ4. Ποιες από τις ακόλουθες κατηγορίες εκδηλώνουν εντονότερα την επιθυμία τους να βιώσουν δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού; (Έχετε τη δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Οικογένειες.

Ομάδες φίλων.

Επισκέπτες που αναζητούν αυθεντικές εμπειρίες & ήπιες υπαίθριες δραστηριότητες.

Λάτρεις της γαστρονομίας και τακτικοί καταναλωτές ψαριών.

Συνταξιούχοι.

Νέοι σε ηλικία / Φοιτητές.

Μαθητές, στα πλαίσια εκδρομών ιδιαίτερης εκπαιδευτικής αξίας.

Γ5. Η πλειονότητα των επισκεπτών σας είναι:

Ημεδαποί

Αλλοδαποί

Γ6. Με ποιον τρόπο εκτιμάτε ότι αντλούν πληροφόρηση για τις τουριστικές σας δραστηριότητες; (Μπορείτε να επιλέξετε μέχρι δύο απαντήσεις)

Μέσω της διαθέσιμης ιστοσελίδας ή / και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Συστάσεις φίλων, γνωστών και συγγενών.

Τουριστικά γραφεία.

Ιστότοπους με ταξιδιωτικό περιεχόμενο και προτάσεις για υπαίθριες δραστηριότητες.

Διαφημίσεις σε έντυπο και περιοδικό τύπο.

Διαδικτυακές αξιολογήσεις επισκεπτών και διαδραστικούς χώρους συζητήσεων.

Δημόσιες σχέσεις (δελτία τύπου, συμμετοχή σε εκδηλώσεις,...).

Πρωθητικά φυλλάδια.

Διαφημιστικές πινακίδες στην προβλήτα του λιμανιού.

Γ7. Πως πραγματοποιείται ο προγραμματισμός των επισκέψεων στο αλιευτικό σας σκάφος;

Τηλεφωνικά.

Μέσω ιστοσελίδας και μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Μέσω τουριστικού γραφείου.

Χωρίς κράτηση.

Γ8. Ενδιαφέρονται οι τουρίστες για την ιστορία, την πολιτιστική κληρονομιά και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής;

Καθόλου

Λίγο

Αρκετά

Πολύ

Πάρα πολύ

Γ9. Με βάση τις ιδιαιτερότητες και τους διαθέσιμους πόρους της περιοχής σας, με ποιες από τις ακόλουθες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός επιτυγχάνοντας σημαντικά οφέλη για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη; (Μπορείτε να επιλέξετε μέχρι τρεις απαντήσεις)

Οικοτουρισμός / πράσινος τουρισμός	☐	Τουρισμός γαστρονομίας	☐
Πολιτιστικός τουρισμός	☐	Αγροτουρισμός	☐
Οινοτουρισμός	☐	Καταδυτικός τουρισμός	☐
Θρησκευτικός / προσκυνηματικός τουρισμός	☐	Τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων υπαίθρου	☐
Τουρισμός ευεξίας	☐	Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας	☐
Εκπαιδευτικός τουρισμός	☐	Γεωτουρισμός	☐

Γ10. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι ο αλιευτικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης στην Ελλάδα και αναμένεται να εμφανίσει δυναμική ζήτηση στο μέλλον;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

Μέρος Δ': Ενέργειες προβολής και προσέλκυσης επισκεπτών - Πρωτοβουλίες εμπλεκόμενων φορέων

Δ1. Πόσο σημαντικός θεωρείτε ότι είναι ο ρόλος των παρακάτω ενεργειών προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού;

(Επιλέξτε την απάντηση που σας εκφράζει,

1 = Καθόλου, 2 = Λίγο, 3 = Αρκετά, 4 = Πολύ, 5 = Πάρα πολύ)

Δημιουργία / Κατασκευή ιστοχώρου.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των χορηγούμενων διαφημίσεων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπου υλικού προβολής.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, ξενοδοχεία / τουριστικά καταλύματα και άλλες επιχειρήσεις.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ταξίδια γνωριμίας και εξοικείωσης με την αλιευτική τουριστική δραστηριότητα δημοσιογράφων, αρθρογράφων, συντακτών & τουριστικών γραφείων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και προγραμμάτων αλιευτικής κληρονομιάς και εκπαίδευσης.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Δημόσιες σχέσεις / Δημοσιότητα.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Δ2. Ποιος είναι ο βαθμός ικανοποίησής σας από τις δράσεις / πρωτοβουλίες των ακόλουθων φορέων στην ανάδειξη του αλιευτικού τουρισμού;

(1 = Καθόλου, 2 = Λίγο, 3 = Αρκετά, 4 = Πολύ, 5 = Πάρα πολύ)

Ευρωπαϊκή Ένωση / Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων / Γενική Διεύθυνση Αλιείας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Οργανώσεις Παραγωγών (εθελοντικές ενώσεις αλιέων).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ταξιδιωτικοί Οργανισμοί / Τουριστικά Γραφεία.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Μέρος Ε': Λόγοι εμπλοκής με τον αλιευτικό τουρισμό

Ε1. Ποιοι από τους παρακάτω λόγους συνετέλεσαν στην απόφασή σας να ασκήσετε δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού;

(1 = Καθόλου σημαντικός, 2 = Λίγο σημαντικός, 3 = Αρκετά σημαντικός, 4 = Πολύ σημαντικός, 5 = Πάρα πολύ σημαντικός)

Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος λόγω της υπεραλίευσης και των περιορισμένων διαθέσιμων ιχθυοαποθεμάτων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα και η προαγωγή της βιωσιμότητας της αλιείας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη και στη διάδοση της πολιτισμικής και αλιευτικής κουλτούρας της περιοχής.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Μέρος ΣΤ': Ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού

ΣΤ1. Ποιοι παράγοντες λειτουργούν ανασταλτικά / αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού;

(1 = Καθόλου, 2 = Λίγο, 3 = Αρκετά, 4 = Πολύ, 5 = Πάρα πολύ)

Απουσία μακροπρόθεσμου, εθνικού, στρατηγικού σχεδιασμού.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής και προώθησης.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας αλιευτικού τουρισμού.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης, επιμόρφωσης, υποστήριξης και καθοδήγησης του ανθρώπινου δυναμικού.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Έλλειψη συνεργασίας και κοινού οράματος ανάμεσα σε Υπουργείο Τουρισμού, τοπική αυτοδιοίκηση, εμπλεκόμενους φορείς, ενώσεις και αλιείς.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Έλλειψη ποιοτικών λιμενικών και τουριστικών υποδομών και καταλυμάτων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Δυσκολία πρόσβασης στις παράκτιες / νησιωτικές περιοχές που διεξάγονται δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού λόγω οδικού / ακτοπλοϊκού δικτύου.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Απουσία μηχανισμού πληροφόρησης του κοινού και διαδικτυακής πύλης που θα απλοποιεί τη διαδικασία ηλεκτρονικής κράτησης υπηρεσιών αλιευτικού τουρισμού.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες και υπερφορολόγηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Περιορισμένη δικτύωση με αλιείς από άλλες χώρες για την αξιοποίηση και την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών και σύμπραξη με άλλους προορισμούς για την προώθηση ποικίλων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Εποχικότητα των αλιευτικών τουριστικών δραστηριοτήτων.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Μέρος Ζ': Δημογραφικά στοιχεία

Z1. Φύλο:

Άνδρας

Γυναίκα

Z2. Ηλικία:

18 - 30

31 - 40

41 - 50

51 - 60

Άνω των 60

Z3. Οικογενειακή κατάσταση:

Άγαμος/η

Έγγαμος/η

Διαζευγμένος/η

Χήρος/α

Z4. Επίπεδο εκπαίδευσης που έχετε ολοκληρώσει:

Υποχρεωτική εκπαίδευση (Δημοτικό / Γυμνάσιο).

Απόφοιτος πανεπιστημιακού τμήματος.

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο).

Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος.

Μεταλυκειακή εκπαίδευση και κατάρτιση.

Κάτοχος διδακτορικού τίτλου.

Z5. Έχετε παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης σχετικά με:

(Έχετε τη δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

την επιχειρηματικότητα και τη διαφοροποίηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

τον τουρισμό.

τις βασικές αρχές μάρκετινγκ.

τη διοίκηση επιχειρήσεων.

τη χορήγηση πρώτων βοηθειών.

κανένα θέμα από τα παραπάνω.

Παράρτημα II: Γεωγραφική κατανομή οντοτήτων αλιευτικού τουρισμού στην Ελλάδα

Περιφέρεια	Περιφερειακή Ενότητα	Οντότητες αλιευτικού τουρισμού
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	Έβρου	8
	Καβάλας	5
	Ξάνθης	1
	Ροδόπης	3
Κεντρικής Μακεδονίας	Θεσσαλονίκης	7
	Πιερίας	2
	Χαλκιδικής	5
Θεσσαλίας	Λάρισας	3
	Μαγνησίας	13
Ηπείρου	Πρέβεζας	2
Ιονίων Νήσων	Ζακύνθου	2
	Κέρκυρας	9
	Κεφαλλονιάς	7
	Λευκάδας	1
Δυτικής Ελλάδας	Αχαΐας	3
	Ηλείας	2
Πελοποννήσου	Αρκαδίας	3
	Λακωνίας	4
	Μεσσηνίας	2
Στερεάς Ελλάδας	Εύβοιας	8
	Φθιώτιδας	3
Νοτίου Αιγαίου	Θήρας	8
	Καλύμνου	3
	Καρπάθου - Ηρωικής Νήσου Κάσου	2
	Κέας - Κύθνου	1
	Κω	2
	Μήλου	4
	Μυκόνου	3
	Νάξου	10
	Πάρου	4
	Ρόδου	24
Σύρου	13	

	Λέσβου	13
Βορείου Αιγαίου	Σάμου	2
	Χίου	3
Αττικής	Αθηνών, Πειραιώς, Ανατολικής, Δυτικής και Νήσων Αττικής	22
Κρήτης	Ηρακλείου	5
	Λασιθίου	6
	Ρεθύμνου	4
	Χανίων	13
Σύνολο		235

Πηγή: Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Τμήματα Αλιείας, 2022

Παράρτημα III: Πίνακες διμεταβλητής ανάλυσης

Πίνακας 1: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού και της ηλικίας

Δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού		Ηλικιακή ομάδα		Έλεγχος ανεξαρτησίας
		18 έως 50 ετών	Ανω των 50 ετών	
Συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας	Ναι	26	20	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	4	4	
Παροχή γεύματος στο σκάφος ή σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στην παραλία	Ναι	20	17	$\chi^2=.11$, β.ε.=1, $p=.74$
	Όχι	10	7	
Ευαισθητοποίηση των επισκεπτών για τη σημασία της αλιείας, τους θαλάσσιους πόρους,...	Ναι	18	17	$\chi^2=.69$, β.ε.=1, $p=.41$
	Όχι	12	7	
Δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης	Ναι	26	24	Fisher's exact test, $p=.12$
	Όχι	4	0	
Ενημέρωση για την ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της περιοχής	Ναι	19	18	$\chi^2=.84$, β.ε.=1, $p=.36$
	Όχι	11	6	
Προσφορά / Πώληση αλιευμάτων	Ναι	13	6	$\chi^2=1.97$, β.ε.=1, $p=.16$
	Όχι	17	18	
Κατανάλωση τοπικών αγροτικών προϊόντων	Ναι	16	11	$\chi^2=.30$, β.ε.=1, $p=.59$
	Όχι	14	13	

Πίνακας 2: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων αλιευτικού τουρισμού και της οικογενειακής κατάστασης

Δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού		Οικογενειακή κατάσταση		Έλεγχος ανεξαρτησίας
		Άγαμος	Έγγαμος	
Συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας	Ναι	9	37	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	1	6	
Παροχή γεύματος στο σκάφος ή σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στην παραλία	Ναι	7	30	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	3	13	
Ευαισθητοποίηση των επισκεπτών για τη σημασία της αλιείας, τους θαλάσσιους πόρους,...	Ναι	6	29	Fisher's exact test, $p=.72$
	Όχι	4	14	
Δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης	Ναι	8	41	Fisher's exact test, $p=.16$
	Όχι	2	2	
Ενημέρωση για την ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της περιοχής	Ναι	7	29	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	3	14	
Προσφορά / Πώληση αλιευμάτων	Ναι	4	28	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	6	15	
Κατανάλωση τοπικών αγροτικών προϊόντων	Ναι	5	22	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	5	21	

Πίνακας 3: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων και των ετών ενασχόλησης με τον τουρισμό

Δραστηριότητες αλιευτικού τουρισμού		Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό			Έλεγχος ανεξαρτησίας
		0 - 2	3 - 5	6 και άνω	
Συμμετοχή σε βιωματικές δραστηριότητες αλιείας, σπογγαλιείας και υδατοκαλλιέργειας	Ναι	8	26	12	Fisher's exact test, $p=.45$
	Όχι	3	3	2	
Παροχή γεύματος στο σκάφος ή σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στην παραλία	Ναι	6	23	8	Fisher's exact test, $p=.15$
	Όχι	5	6	6	
Ευαισθητοποίηση των επισκεπτών για τη σημασία της αλιείας, τους θαλάσσιους πόρους,...	Ναι	7	18	10	Fisher's exact test, $p=.93$
	Όχι	4	11	4	
Δυνατότητα κολύμβησης ή κατάδυσης	Ναι	10	28	12	Fisher's exact test, $p=.39$
	Όχι	1	1	2	
Ενημέρωση για την ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις της περιοχής	Ναι	5	21	11	Fisher's exact test, $p=.20$
	Όχι	6	8	3	
Προσφορά / Πώληση αλιευμάτων	Ναι	5	7	7	Fisher's exact test, $p=.20$
	Όχι	6	22	7	
Κατανάλωση τοπικών αγροτικών προϊόντων	Ναι	7	13	7	Fisher's exact test, $p=.66$
	Όχι	4	16	7	

Πίνακας 4: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του τρόπου που εκτιμούν ότι οι επισκέπτες αντλούν πληροφόρηση για τις δραστηριότητές τους και της ηλικίας τους

Τρόπος άντλησης πληροφοριών		Ηλικιακή ομάδα		Έλεγχος ανεξαρτησίας
		18 έως 50 ετών	Άνω των 50 ετών	
Μέσω της διαθέσιμης ιστοσελίδας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης	Ναι	25	19	Fisher's exact test, $p=.74$
	Όχι	5	5	
Συστάσεις φίλων, γνωστών και συγγενών	Ναι	4	5	Fisher's exact test, $p=.49$
	Όχι	26	19	
Τουριστικά γραφεία	Ναι	3	2	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	27	22	
Ιστότοπους με ταξιδιωτικό περιεχόμενο και προτάσεις για υπαίθριες δραστηριότητες	Ναι	1	2	Fisher's exact test, $p=.58$
	Όχι	29	22	
Διαδικτυακές αξιολογήσεις επισκεπτών και διαδραστικούς χώρους συζητήσεων	Ναι	7	9	$\chi^2=1.28$, $\beta.ε.=1$, $p=.26$
	Όχι	23	15	
Πρωθητικά φυλλάδια	Ναι	11	7	$\chi^2=.34$, $\beta.ε.=1$, $p=.56$
	Όχι	19	17	
Διαφημιστικές πινακίδες στην προβλήτα του λιμανιού	Ναι	8	4	$\chi^2=.77$, $\beta.ε.=1$, $p=.38$
	Όχι	22	20	

Πίνακας 5: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του τρόπου που εκτιμούν ότι οι επισκέπτες αντλούν πληροφόρηση για τις δραστηριότητές τους και της οικογενειακής τους κατάστασης

Τρόπος άντλησης πληροφοριών		Οικογενειακή κατάσταση		Έλεγχος ανεξαρτησίας
		Άγαμος	Έγγαμος	
Μέσω της διαθέσιμης ιστοσελίδας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης	Ναι	8	35	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	2	8	
Συστάσεις φίλων, γνωστών και συγγενών	Ναι	4	5	Fisher's exact test, $p=.053$
	Όχι	6	38	
Τουριστικά γραφεία	Ναι	0	5	Fisher's exact test, $p=.57$
	Όχι	10	38	
Ιστότοπους με ταξιδιωτικό περιεχόμενο και προτάσεις για υπαίθριες δραστηριότητες	Ναι	0	3	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	10	40	
Διαδικτυακές αξιολογήσεις επισκεπτών και διαδραστικούς χώρους συζητήσεων	Ναι	2	14	Fisher's exact test, $p=.70$
	Όχι	8	29	
Πρωθητικά φυλλάδια	Ναι	3	15	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	7	28	
Διαφημιστικές πινακίδες στην προβλήτα του λιμανιού	Ναι	3	8	Fisher's exact test, $p=.42$
	Όχι	7	35	

Πίνακας 6: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του τρόπου που εκτιμούν ότι οι επισκέπτες αντλούν πληροφόρηση για τις δραστηριότητές τους και των ετών ενασχόλησης με τον τουρισμό

Τρόπος άντλησης πληροφοριών		Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό			Έλεγχος ανεξαρτησίας
		0 - 2	3 - 5	6 και άνω	
Μέσω της διαθέσιμης ιστοσελίδας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης	Ναι	10	24	10	Fisher's exact test, $p=.52$
	Όχι	1	5	4	
Συστάσεις φίλων, γνωστών και συγγενών	Ναι	2	7	0	Fisher's exact test, $p=.14$
	Όχι	9	22	14	
Τουριστικά γραφεία	Ναι	3	1	1	Fisher's exact test, $p=.07$
	Όχι	8	28	13	
Ιστότοπους με ταξιδιωτικό περιεχόμενο και προτάσεις για υπαίθριες δραστηριότητες	Ναι	0	2	1	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	11	27	13	
Διαδικτυακές αξιολογήσεις επισκεπτών και διαδραστικούς χώρους συζητήσεων	Ναι	1	9	6	Fisher's exact test, $p=.19$
	Όχι	10	20	8	
Πρωθητικά φυλλάδια	Ναι	2	9	7	Fisher's exact test, $p=.27$
	Όχι	9	20	7	
Διαφημιστικές πινακίδες στην προβλήτα του λιμανιού	Ναι	3	6	3	Fisher's exact test, $p=.66$
	Όχι	8	23	11	

Πίνακας 7: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του βαθμού ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού στην περιοχή τους και α) της ηλικίας, β) της οικογενειακής κατάστασης, γ) των ετών ενασχόλησης των επαγγελματιών με τον τουρισμό

	Βαθμός ανάπτυξης του αλιευτικού τουρισμού στην περιοχή τους	Περιορισμένα		Αρκετά	Έλεγχος ανεξαρτησίας
		Περιορισμένα	Αρκετά		
Ηλικία	18 έως 50 ετών	27	3	Fisher's exact test, $p=1.00$	
	Άνω των 50 ετών	21	3		
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	9	1	Fisher's exact test, $p=1.00$	
	Έγγαμος	38	5		
Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	0 - 2	9	2	Fisher's exact test, $p=.11$	
	3 - 5	28	1		
	6 και άνω	11	3		

Πίνακας 8: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του κατά πόσο είναι ενημερωμένο το κοινό για τις αλιευτικές τουριστικές περιηγήσεις και α) της ηλικίας, β) της οικογενειακής κατάστασης, γ) των ετών ενασχόλησης των επαγγελματιών με τον τουρισμό

	Κατά πόσο είναι ενημερωμένο το κοινό για τις αλιευτικές τουριστικές περιηγήσεις	Περιορισμένα		Σημαντικά	Έλεγχος ανεξαρτησίας
		Περιορισμένα	Σημαντικά		
Ηλικία	18 έως 50 ετών	28	2	Fisher's exact test, $p=1.00$	
	Άνω των 50 ετών	23	1		
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος	10	0	Fisher's exact test, $p=1.00$	
	Έγγαμος	40	3		
Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	0 - 2	11	0	Fisher's exact test, $p=.27$	
	3 - 5	28	1		
	6 και άνω	12	2		

Πίνακας 8: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με τις οποίες εκτιμούν οι αλιείς ότι θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός και της ηλικίας τους

Ειδικές μορφές τουρισμού με τις οποίες θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός		Ηλικιακή ομάδα		Έλεγχος ανεξαρτησίας
		18 έως 50 ετών	Άνω των 50 ετών	
Οικοτουρισμός / πράσινος τουρισμός	Ναι	9	8	$\chi^2=.07$, β.ε.=1, $p=.79$
	Όχι	21	16	
Πολιτιστικός τουρισμός	Ναι	5	8	$\chi^2=2.03$, β.ε.=1, $p=.16$
	Όχι	25	16	
Οινοτουρισμός	Ναι	15	9	$\chi^2=.84$, β.ε.=1, $p=.36$
	Όχι	15	15	
Τουρισμός γαστρονομίας	Ναι	25	17	$\chi^2=1.21$, β.ε.=1, $p=.27$
	Όχι	5	7	
Θρησκευτικός / προσκυνηματικός τουρισμός	Ναι	0	2	Fisher's exact test, $p=.19$
	Όχι	30	22	

Αγροτουρισμός	Ναι	16	5	$\chi^2=5.93$, β.ε.=1, $p=.015$
	Όχι	14	19	
Καταδυτικός τουρισμός	Ναι	7	9	$\chi^2=.28$, β.ε.=1, $p=.26$
	Όχι	23	15	
Τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων υπαίθρου	Ναι	9	7	$\chi^2=.004$, β.ε.=1, $p=.95$
	Όχι	21	17	
Τουρισμός ευεξίας	Ναι	2	2	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	28	22	
Εκπαιδευτικός τουρισμός	Ναι	0	3	Fisher's exact test, $p=.08$
	Όχι	30	21	

Πίνακας 9: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με τις οποίες εκτιμούν οι αλιείς ότι θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός και της οικογενειακής τους κατάστασης

Ειδικές μορφές τουρισμού με τις οποίες θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός	Οικογενειακή κατάσταση		Έλεγχος ανεξαρτησίας	
	Άγαμος	Έγγαμος		
Οικοτουρισμός / πράσινος τουρισμός	Ναι	4	13	Fisher's exact test, $p=.71$
	Όχι	6	30	
Πολιτιστικός τουρισμός	Ναι	2	10	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	8	33	
Οινοτουρισμός	Ναι	6	18	Fisher's exact test, $p=.48$
	Όχι	4	25	
Τουρισμός γαστρονομίας	Ναι	8	34	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	2	9	
Θρησκευτικός / προσκυνηματικός τουρισμός	Ναι	0	2	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	10	41	
Αγροτουρισμός	Ναι	5	15	Fisher's exact test, $p=.48$
	Όχι	5	28	
Καταδυτικός τουρισμός	Ναι	2	14	Fisher's exact test, $p=.70$
	Όχι	8	29	
Τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων υπαίθρου	Ναι	2	14	Fisher's exact test, $p=.70$
	Όχι	8	29	
Τουρισμός ευεξίας	Ναι	0	4	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	10	39	
Εκπαιδευτικός τουρισμός	Ναι	1	2	Fisher's exact test, $p=.47$
	Όχι	9	41	

Πίνακας 10: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με τις οποίες εκτιμούν οι αλιείς ότι θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός και των ετών ενασχόλησης με τον τουρισμό

Ειδικές μορφές τουρισμού με τις οποίες θα μπορούσε να συμπράξει ο αλιευτικός τουρισμός		Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό			Έλεγχος ανεξαρτησίας
		0 - 2	3 - 5	6 και άνω	
Οικοτουρισμός / πράσινος τουρισμός	Ναι	3	9	5	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	8	20	9	
Πολιτιστικός τουρισμός	Ναι	4	5	4	Fisher's exact test, $p=.37$
	Όχι	7	24	10	
Οινοτουρισμός	Ναι	4	14	6	Fisher's exact test, $p=.87$
	Όχι	7	15	8	
Τουρισμός γαστρονομίας	Ναι	7	24	11	Fisher's exact test, $p=.46$
	Όχι	4	5	3	
Θρησκευτικός / προσκυνηματικός τουρισμός	Ναι	0	1	1	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	11	28	13	
Αγροτουρισμός	Ναι	6	10	5	Fisher's exact test, $p=.49$
	Όχι	5	19	9	
Καταδυτικός τουρισμός	Ναι	3	9	4	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	8	20	10	
Τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων υπαίθρου	Ναι	3	10	3	Fisher's exact test, $p=.79$
	Όχι	8	19	11	
Τουρισμός ευεξίας	Ναι	1	2	1	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	10	27	13	
Εκπαιδευτικός τουρισμός	Ναι	0	2	1	Fisher's exact test, $p=1.00$
	Όχι	11	27	13	

Παράρτημα IV: Πίνακες συσχετίσεων

Πίνακας 1: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των λόγων που εκτιμούν ότι η πλειονότητα των επαγγελματιών δεν ασχολείται με τον τουρισμό και της ηλικίας τους

Λόγοι μη ενασχόλησης με τον τουρισμό	Ηλικία	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Έλλειψη ενημέρωσης για τις προοπτικές και τα οφέλη	-.112	.422
Έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος	.067	.632
Έλλειψη οικονομικών πόρων	.054	.699
Περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες	.038	.786
Τα πρόσθετα εισοδήματα δεν υπερβαίνουν το απαιτούμενο κόστος	-.024	.865
Ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής	-.219	.112
Ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα	.126	.363
Έλλειψη χρόνου	.163	.240

Πίνακας 2: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ της σημασίας που αποδίδουν οι επαγγελματίες σε διάφορες ενέργειες προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού και της ηλικίας τους

Ενέργειες προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού	Ηλικία	Συντελεστής συνάφειας	Δημιουργία / Κατασκευή ιστοχώρου	Αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης & των χρησιμοποιούμενων διαφημίσεων	Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπου υλικού προβολής	Συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, ξενοδοχεία και επιχειρήσεις	Ταξίδια γνωριμίας και εξοικειώσης	Διοργάνωση συνεδρίων και προγραμμάτων αλιευτικής εκπαίδευσης	Δημόσιες σχέσεις / Δημοσιότητα
			.05	-.12	-.06	.16	.13	.09	-.14
		Sig. (δίπλευρος έλεγχος)	.71	.39	.67	.24	.34	.51	.33

Πίνακας 3: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του βαθμού ικανοποίησης των αλιέων από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάδειξη αυτής της μορφής τουρισμού και της ηλικίας τους

Βαθμός ικανοποίησης από τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων	Ηλικία	Συντελεστής συνάφειας	Ευρωπαϊκή Ένωση / Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων / Γενική Διεύθυνση Αλιείας	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)	Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση	Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια	Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας	Οργανώσεις Παραγωγών (εβελοντικές ενώσεις αλιέων)	Ταξιδιωτικοί Οργανισμοί / Τουριστικά Γραφεία
			.001	.14	.19	.019	.021	-.073	-.14	.15
		Sig. (δίπλευρος έλεγχος)	.99	.30	.16	.89	.88	.60	.31	.29

Πίνακας 4: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των λόγων ενασχόλησης των αλιέων με τον τουρισμό και της ηλικίας τους

Λόγοι εμπλοκής με τον τουρισμό	Ηλικία	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος	-.030	.829
Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων	.079	.570
Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων	-.136	.326
Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία.	.015	.915
Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση	.106	.446
Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας	-.001	.992
Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας	.181	.191
Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα	.103	.459
Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη & στη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας	-.002	.989
Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος	-.119	.390

Πίνακας 5: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των των παραγόντων που δρουν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού και της ηλικίας των αλιέων

Παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού	Ηλικία	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Απουσία εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού	.040	.776
Έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής	.121	.382
Γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας	.017	.901
Περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης	-.026	.853
Ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο	.027	.846
Έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα σε εμπλεκόμενους φορείς	.007	.958
Ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων	.043	.758
Έλλειψη ποιοτικών υποδομών και καταλυμάτων	.126	.363
Δυσκολία πρόσβασης λόγω οδικού / ακτοπλοϊκού δικτύου	.218	.113
Απουσία μηχανισμού πληροφόρησης	-.099	.475
Δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες	-.017	.901
Περιορισμένη δικτύωση	-.139	.317
Εποχικότητα	-.124	.370

Πίνακας 6: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των λόγων που εκτιμούν ότι η πλειονότητα των επαγγελματιών δεν έχει διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές της και του επιπέδου εκπαίδευσης των αλιέων

Λόγοι μη εμπλοκής της πλειονότητας των επαγγελματιών με τον τουρισμό	Επίπεδο εκπαίδευσης	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Έλλειψη ενημέρωσης για τις προοπτικές και τα οφέλη	.038	.786
Έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος	.145	.296
Έλλειψη οικονομικών πόρων	.107	.442
Περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες	.151	.276
Τα πρόσθετα εισοδήματα δεν υπερβαίνουν το απαιτούμενο κόστος	.086	.536
Ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής	.101	.467
Ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα	.095	.494
Έλλειψη χρόνου	.053	.704

Πίνακας 7: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ της σημασίας που αποδίδουν οι επαγγελματίες σε διάφορες ενέργειες προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού και του επιπέδου εκπαίδευσης των αλιέων

Ενέργειες προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού	Συντελεστής συνάφειας	Δημιουργία / Κατασκευή ιστοχώρου	Αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης & των χρησιμοποιούμενων διαφημίσεων	Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπου υλικού προβολής	Συνεργασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, ξενοδοχεία και επιχειρήσεις	Ταξίδια γνωριμίας και εξοικείωσης	Διοργάνωση συνεδρίων και προγραμμάτων αλιευτικής εκπαίδευσης	Δημόσιες σχέσεις / Δημοσιότητα
		Επίπεδο εκπαίδευσης	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)	-.12	.07	.05	-.04	-.18
		.39	.64	.74	.80	.20	.37	.92

Πίνακας 8: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του βαθμού ικανοποίησης των αλιέων από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων και του επιπέδου εκπαίδευσης των αλιέων

Βαθμός ικανοποίησης από τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων	Συντελ. συνάφειας	Ευρωπαϊκή Ένωση / Γενική Διεύθυνση Θελάσσιας Πολιτικής και Αλιείας	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων / Γενική Διεύθυνση Αλιείας	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)	Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση	Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια	Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας	Οργανώσεις Παραγωγών (εθελοντικές ενώσεις αλιέων)	Ταξιδιωτικοί Οργανισμοί / Τουριστικά Γραφεία
		Επίπεδο εκπαίδευσης	Sig.	.21	.08	.15	-.03	-.03	.16
		.14	.56	.29	.82	.86	.26	.13	.50

Πίνακας 9: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των λόγων ενασχόλησης των αλιέων με τον τουρισμό και του επιπέδου εκπαίδευσής τους

Λόγοι εμπλοκής με τον τουρισμό	Επίπεδο εκπαίδευσης	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος	-.085	.543
Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων	.042	.765
Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων	.070	.617
Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία.	.199	.149
Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση	.202	.143
Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας	.135	.330
Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας	-.063	.650
Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα	.265	.053
Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη & στη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας	-.059	.671
Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος	-.081	.561

Πίνακας 10: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των των παραγόντων που δρουν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού και του επιπέδου εκπαίδευσης των αλιέων

Παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού	Επίπεδο εκπαίδευσης	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Απουσία εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού	.058	.675
Έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής	.172	.214
Γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας	-.103	.457
Περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης	-.022	.876
Ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο	-.171	.215
Έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα σε εμπλεκόμενους φορείς	-.073	.599
Ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων	-.282	.039
Έλλειψη ποιοτικών υποδομών και καταλυμάτων	-.217	.115
Δυσκολία πρόσβασης λόγω οδικού / ακτοπλοϊκού δικτύου	-.099	.478
Απουσία μηχανισμού πληροφόρησης	.138	.320
Δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες	.032	.820
Περιορισμένη δικτύωση	-.019	.893
Εποχικότητα	.056	.686

Πίνακας 11: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των λόγων που εκτιμούν ότι η πλειονότητα των επαγγελματιών δεν έχει διαφοροποιήσει τις δραστηριότητές της και των ετών διενέργειας αλιευτικού τουρισμού

Λόγοι μη εμπλοκής της πλειονότητας των επαγγελματιών με τον τουρισμό	Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Έλλειψη ενημέρωσης για τις προοπτικές και τα οφέλη	-.099	.478
Έλλειψη απαιτούμενου εξοπλισμού στο αλιευτικό σκάφος	.221	.108
Έλλειψη οικονομικών πόρων	.043	.756
Περιορισμένες γνώσεις και δεξιότητες	.026	.853
Τα πρόσθετα εισοδήματα δεν υπερβαίνουν το απαιτούμενο κόστος	-.006	.967
Ανεπαρκής τουριστική ανάπτυξη της περιοχής	-.114	.412
Ικανοποίηση από την αλιευτική δραστηριότητα	-.016	.909
Έλλειψη χρόνου	.098	.481

Πίνακας 12: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ της σημασίας που αποδίδουν οι επαγγελματίες σε διάφορες ενέργειες προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού και των ετών ενασχόλησης με αυτή τη μορφή τουρισμού

Ενέργειες προβολής και επικοινωνίας του αλιευτικού τουρισμού	Συντελεστής συνάφειας	Δημιουργία / Κατασκευή ιστοχώρου	Αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης & των χρησιμοποιούμενων διαφημίσεων	Σχεδιασμός και παραγωγή έντυπου υλικού προβολής	Συnergασία με ταξιδιωτικούς οργανισμούς, ξενοδοχεία και επιχειρήσεις	Ταξίδια γνωριμίας και εξοικείωσης	Διοργάνωση συνεδρίων και προγραμμάτων αλιευτικής εκπαίδευσης	Δημόσιες σχέσεις / Δημοσιότητα
		Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)	-.20	-.24	-.09	-.08	-.26
		.15	.09	.50	.56	.06	.09	.31

Πίνακας 13: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ του βαθμού ικανοποίησης των αλιών από τις δράσεις και τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων και των ετών ενασχόλησής τους με αυτή τη μορφή τουρισμού

Βαθμός ικανοποίησης από τις πρωτοβουλίες των εμπλεκόμενων φορέων	Συντ. συνάφειας	Ευρωπαϊκή Ένωση / Γενική Διεύθυνση Θαλάσσιας Πολιτικής και Αλιείας	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων / Γενική Διεύθυνση Αλιείας	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)	Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση	Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια	Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) Αλιείας	Οργανώσεις Παραγωγών (εβελοντικές ενώσεις αλιών)	Ταξιδιωτικοί Οργανισμοί / Τουριστικά Γραφεία
		Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	Sig.	-.01	.03	.01	-.11	-.03	.10
		.93	.84	.94	.43	.85	.47	.84	.07

Πίνακας 14: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των λόγων ενασχόλησης των αλιέων με τον τουρισμό και των ετών που διαθέτουν σχετική άδεια

Λόγοι εμπλοκής με τον τουρισμό	Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Η ανάγκη διαφοροποίησης των πηγών εισοδήματος	.113	.417
Η εξασφάλιση συμπληρωματικών προσόδων	.077	.581
Η δυνατότητα πώλησης των τοπικών αλιευμάτων	.025	.858
Η υποστήριξη των Ομάδων Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.) για την Αλιεία.	.041	.767
Η χορήγηση επενδυτικών κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση	.131	.345
Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας	-.212	.123
Η διατήρηση ή / και η δημιουργία θέσεων εργασίας	.192	.165
Ο περιορισμός των επιπτώσεων στο θαλάσσιο οικοσύστημα	-.029	.834
Η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη & στη διάδοση της αλιευτικής κουλτούρας	-.049	.723
Η βελτίωση της εικόνας του αλιευτικού επαγγέλματος	-.065	.639

Πίνακας 15: Διερεύνηση συσχέτισης μεταξύ των των παραγόντων που δρουν αποτρεπτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού και των ετών που διαθέτουν σχετική άδεια

Παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη του αλιευτικού τουρισμού	Έτη ενασχόλησης με τον τουρισμό	
	Συντελεστής συνάφειας	Sig. (δίπλευρος έλεγχος)
Απουσία εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού	-.065	.639
Έλλειψη συντονισμένων ενεργειών προβολής	-.052	.708
Γραφειοκρατία για την απόκτηση άδειας	-.152	.272
Περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης	-.083	.549
Ατελές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο	-.176	.203
Έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα σε εμπλεκόμενους φορείς	.028	.842
Ανεπαρκής παροχή οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων	-.117	.398
Έλλειψη ποιοτικών υποδομών και καταλυμάτων	.017	.901
Δυσκολία πρόσβασης λόγω οδικού / ακτοπλοϊκού δικτύου	.191	.167
Απουσία μηχανισμού πληροφόρησης	.008	.953
Δυσμενείς επικρατούσες οικονομικές συνθήκες	.188	.173
Περιορισμένη δικτύωση	-.161	.245
Εποχικότητα	-.036	.796